

Република Македонија
Министерство за локална самоуправа

Планските региони во Република Македонија

Скопје, 2011 година

Планските региони во функција на рамномерниот регионален развој

Политиката на рамномерен регионален развој е систем на цели, инструменти и мерки насочени кон намалување на регионалните диспаритети и остварување на рамномерен и одржлив развој на Република Македонија. Преку процес на идентификација, поттикнување, управување и искористување на развојните потенцијали на планските региони и подрачјата со специфични развојни потреби, целта е да се обезбеди интегрален развој на државата и подигнување на квалитетот на живеење, со создавање на услови за воедначен пристап до јавните услуги. Согледувајќи ги придобивките од регионалната политика на Европската Унија, воспоставен е систем на мерки и инструменти, кој што кореспондира со европските стандарди и создава предуслови за поефикасно користење на средствата од фондовите на Унијата.

Во 2007 година е донесен Законот за рамномерен регионален развој, а во 2009 година и Стратегијата за регионален развој на Република Македонија. Со Законот, за потребите на планирањето на регионалниот развој и реализација на мерките и инструментите за негово поттикнување, воспоставени се 8 плански региони во Република Македонија: Вардарски, Источен, Југозападен, Југоисточен, Пелагониски, Полошки, Североисточен и Скопски, како и 8 Центри за регионален развој. Имајќи ја во предвид потребата од статистичка основа при планирањето на нивниот развој, планските региони се совпаѓаат со статистичките, определени со номенклатурата на територијални единици за статистика НТЕС-3.

Планските региони се разликуваат според нивните основни карактеристики. Најголемиот регион по површина, Пелагонискиот, има најголем број на населени места (343), но се одликува со мала густина на населеност од 50 жители/km², додека најмалиот регион – Скопскиот има изразито густа населеност од 319 жители/km² и апсорбира повеќе од ¼ од вкупното население во земјата. Најголем дел од населението живее во поголемите урбани центри што упатува на нерамномерна концентрација на населението внатре во регионите. Полошкиот и Југозападниот плански регион се издвојуваат според високото учество на населението што живее во руралните средини, додека во другите региони руралните населби се поретко населени. Ваквата состојба укажува на потребата од воедначувањето на разликите во развојот и подобрување на квалитетот на живот во планските региони.

Основни карактеристики на планските региони

		Површина во km ²	Број на жители ¹	Густина на населеност жител/km ²	Број на општини	Општини со седиште во село	Број на населени места	Градско во вкупно население 2002 (%)
	Република Македонија	25.713	2.052.722	82	84	41	1.767	56,7
1	Вардарски	4.042	153.837	38	9	4	215	68,7
2	Источен	3.537	179.846	51	11	3	217	66,3
3	Југозападен	3.340	221.899	66	13	8	286	36,1
4	Југоисточен	2.739	172.693	63	10	5	188	45,3
5	Пелагониски	4.717	234.320	50	9	4	343	67,6
6	Полошки	2.416	314.194	126	9	7	184	29,2
7	Североисточен	2.310	174.876	75	6	3	192	56,6
8	Скопски	1.812	601.057	319	17	7	142	71,8

Степен на развиеност на планските региони ²

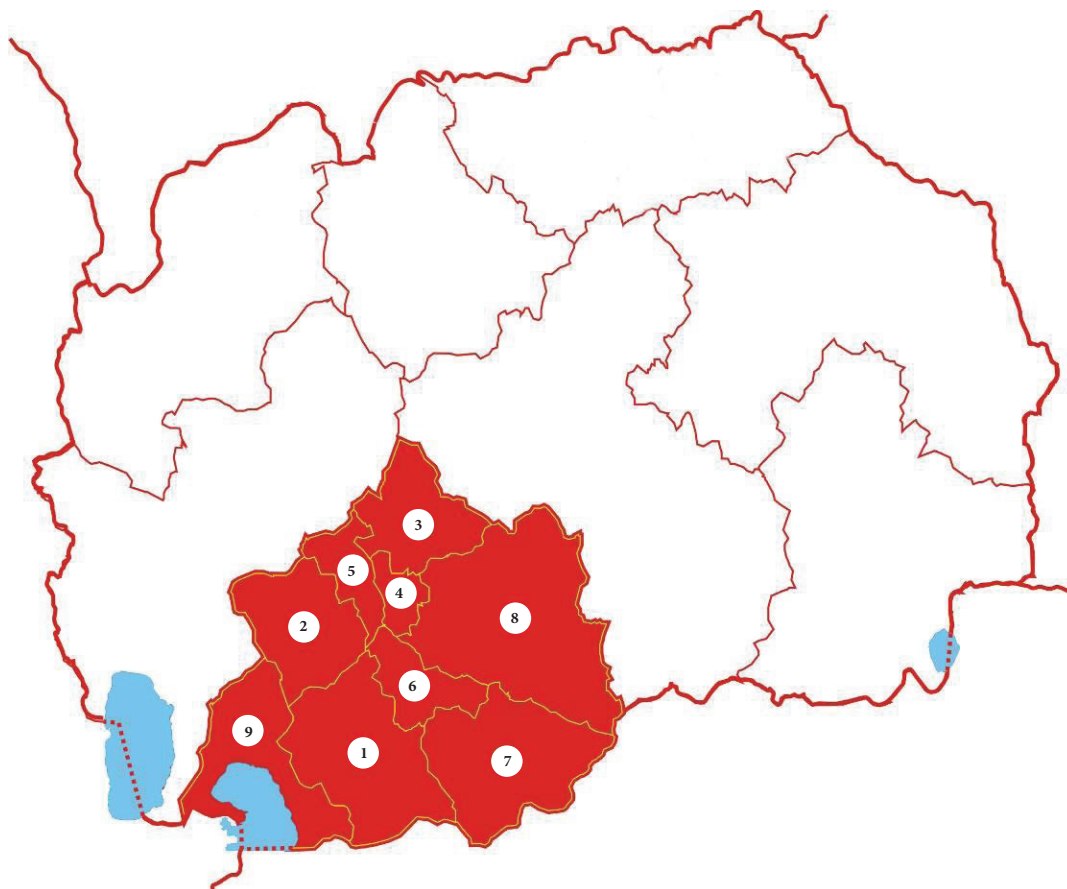
Со цел да се постави основа за креирање на политиката на регионален развој, направена е класификација на планските региони според степенот на развиеност. Во Одлуката за класификација на планските региони според степенот на развиеноста, донесена во декември 2008 година, планските региони се класифицирани на следниот начин:

Плански регион	Според развијниот индекс	Според економско- социјалниот индекс	Според демографскиот индекс
Скопски	1,48	1,86	1,25
Југоисточен	0,89	1,38	0,58
Пелагониски	0,73	0,79	0,69
Југозападен	0,72	0,50	0,86
Полошки	0,72	0,18	1,05
Вардарски	0,69	0,63	0,73
Источен	0,67	0,95	0,50
Североисточен	0,56	0,33	0,70

Индексите на планските региони покажуваат колку регионите отстапуваат во развојот споредено со просекот на земјата при што:

- Индекс 1 означува дека нивото на развој на планскиот регион е еднакво на просечниот развој на ниво на Република Македонија;
- Индекс поголем (помал) од 1 означува дека нивото на развој на планскиот регион е повисоко (пониско) од просечниот развој на ниво на Република Македонија.

Пелагониски плански регион

Пелагонискиот плански регион ги опфаќа басените на Пелагониската и Преспанската котлина и зафаќа површина од 4.717 km² или 19% од територијата на Република Македонија, со што претставува најголем плански регион во земјата. Во овој регион влегуваат 9 општини со 343 населени места, од кои 338 се рурални населби.

Густината на населеност во регионот изнесува 50 жители/km², и е значително пониска од просекот во земјата. Најголем дел од населението е концентриран во двете најголеми општини – Битола и Прилеп, додека две третини од општините припаѓаат на зоната на слаба населеност.

Регионот на југ граничи со Албанија и Грција. Комуникациите се остваруваат преку гранични премини: Стење кај Ресен со Албанија и Меџитлија кај Битола со Грција.

	Општина	Површина km ²	Жители	Населени места
1	Битола	787	93.646	66
2	Демир Хисар	480	8.881	41
3	Долнени	412	13.703	37
4	Кривогаштани	89	5.893	13
5	Крушево	191	9.588	19
6	Могила	255	6.553	23
7	Новаци	753	3.405	41
8	Прилеп	1.199	76.427	59
9	Ресен	551	16.224	44
	Вкупно Пелагонија:	4.717	234.320	343

Природни ресурси

Пелагонискиот плански регион има добри климатски услови за развој на земјоделството, а особено за одгледување на индустриски култури, како што се житарици (пченица, јачмен и пченка, шеќерна репка, сончоглед), тутун, градинарско производство (пиперка, кромид) и овоштарство (јаболка). Релјефните услови на регионот овозможуваат наводнување на најголем дел од површините од сливот на Црна Река (100.000 ha), додека шумите се извор на дрвна маса и лов.

Од рудните наоѓалишта во регионот најважно економско значење имаат лигнитните лежишта во Пелагонија и Мариово кои денес се искористуваат во трите блока на ТЕЦ Битола и неметалните лежишта на дијатомејска земја во Манастир – Мариово и белите мермери во Прилепско. Посебен минерален ресурс претставуваат ладните минерални извори кај селото Меџитлија, Битолско кои се во експлоатација.

Најзначајни водни ресурси во Пелагонискиот плански регион се реката Црна, чиј енергетски потенцијал не е доволно искористен (планираните акумулации Чебрин и Галиште ќе бидат идни најголеми хидроелектрани во земјата) и Преспанското езеро, кое претставува посебен туристички мотив за развој на летниот туризам во овој регион. За наводнување на обработливите површини во регионот посебно се значајни акумулациите Стрежево и Прилепско Езеро.

Природно и културно-историско наследство

Во Пелагонискиот плански регион постои многу богато културно-историско наследство од различен вид., Посебно се издвојуваат архелоскиот локалитет Хераклеја, градската архитектура на Битола и традиционалната архитектура на Крушево. Градот Битола е познат како центар на Албанската писменост, како и бројните цркви, џамии, манастири, урбани и рурални споменички целини итн.

Природното наследство е посебно богато - национален парк Пелистер, бројни споменици на природата од кои се издвојуваат Преспанското Езеро, Маркови кули, неколку природни резервати итн. Разновидноста и богатството на културно-историското и природно богатство даваат висок потенцијал за развивање на различни видови туризам (езерски, планински, селски итн.), чие искористување може да придонесе за развојот на овој регион.

Економски карактеристики

Пелагонискиот плански регион има БДП од 3.577 € по жител (2009 година³), што е за речиси 10% повисок од просекот на Република Македонија. Со тоа, тој се наоѓа на второто место на развој од осумте плански региони во Република Македонија и учествува со 12,5% во создавањето на македонскиот БДП. Како најзначајни сектори во регионот се издвојуваат: енергетиката и прехранбената индустрија, како и текстилната, тутунската и градежната индустрија.

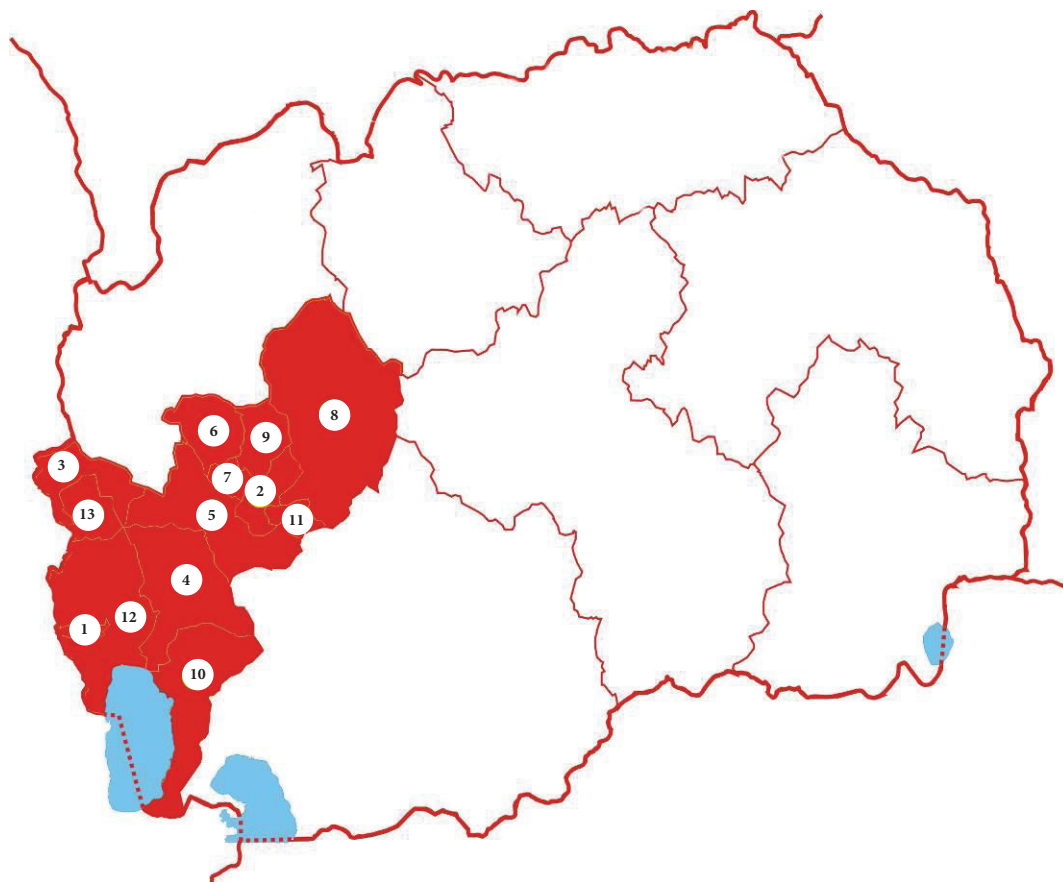
Приоритети на развојот во регионот 2010 – 2015

1. Подобрување на меѓусебната и меѓународната поврзаност на општините во регионот преку планирање и изградба на современа инфраструктура.
2. Подобра животна средина преку намалување на загадувањето, отстранување на последиците од него, како и зголемување на енергетската ефикасност.
3. Зголемен квалитет на живот и поголема социјална кохезија во регионот, преку континуирано вложување во развојот на човечките ресурси.
4. Локален економски развој на Пелагонискиот регион.

Центар за развој на Пелагонискиот плански регион
www.pelagonijaregion.mk

Југозападен плански регион

Југозападниот плански регион се простира во планинско-котлински предел, при што преовладуваат високи планини со височина која преминува и преку 2000 m. Во регионот најголема е Охридско-Струшката котлина сместена помеѓу планините Јабланица и Галичица, која во еден свој дел е исполнета со Охридското Езеро.

На територијата од 3.340 km², во 286 населени места, живеат вкупно 221.899 жители или околу 11% од вкупното население во државата. Во поглед на размештеноста на населението, карактеристична е големата меѓуопштинска разлика, и разликата по населени места. Во три општини од регионот - Струга, Охрид и Кичево живеат повеќе од 67% од вкупното население во регионот. Просечната густина на населението во Југозападниот плански регион е 66,4 жители/km².

Регионот на запад и југ граничи со Албанија, при што на територијата на планскиот регион постоја два гранични премини: Свети Наум и Кафасан, и двата покрај Охридското Езеро, односно до Охрид и Струга.

Природни ресурси

Југозападниот плански регион е богат со вода и шуми кои се под посебна заштита. Планскиот регион е најпошуменото подрачје во Македонија и носи 21% од шумите во земјата, при што четинарски и високо стеблени букови шуми покриваат вкупно 66% од неговата површина. Најзначајни реки се Треска и Црн Дрим, кои со својот хидропотенцијал овозможуваат подигање на три акумулации во планскиот регион: Глобочица и Дебарско езеро на Црн Дрим и Козјак на Треска.

	Општина	Површина km ²	Жители ¹	Населени места
1	Вевчани	23	2.495	1
2	Вранештица	109	1.282	15
3	Дебар	146	20.148	18
4	Дебарца	425	4.799	30
5	Другово	383	3.004	28
6	Зајас	161	11.845	13
7	Кичево	49	30.213	7
8	Македонски Брод	889	6.633	51
9	Осломеј	121	10.592	16
10	Охрид	390	54.901	29
11	Пласница	54	4.757	4
12	Струга	483	64.365	51
13	Центар Жупа	107	6.865	23
	Вкупно Југозападен:	3.340	221.899	286

Во Југозападниот плански регион се простираат околу 10% од вкупно обработливите површини во Македонија, каде најмногу се произведуваат пченица, пченка и компир, а од овошните насади најголеми се приносите на јаболка, сливи, круши и цреши.

Природно и културно-историско наследство

Во Југозападниот плански регион постои културно-историско наследство од исклучително големо значење. Охрид со непосредната околина е центар на словенската писменост, а дополнително се издвојуваат старата градска архитектура и големиот број на цркви и џамии.

Охридското Езеро, како едно од најстарите езера во Европа, претставува посебен туристички мотив за развој на летниот туризам во овој регион. Од вкупниот број легла во Македонија (26.503), дури 16.400 односно речиси 62% се во планскиот регион, а најголемиот дел од нив се во двата најзначајни туристички центри во државата – Охрид и Струга, кои се простираат на брегот на Охридското Езеро. Дополнително на тоа, планскиот регион изобилува со дивеч во резерватот „Јасен“ и ловиштата Рамне, Требоље и Тажево, а дополнително на тоа располага и со објекти за поддршка на ловот.

Економски карактеристики

Југозападниот плански регион има БДП од 2.285 € по жител (2009 година³), што е за 30% пониско од просекот на Република Македонија. Учествува со 7,6% во создавањето на БДП и се наоѓа на шестото место на развој од осумте плански региони во Република Македонија. Најголемо значење во економијата на планскиот регион имаат туризмот, преработувачката индустрија, енергетиката, финансискиот сектор, и делумно земјоделството и рибарството. Во планскиот регион претстојуваат 47% од сите посетители во Македонија, при што годишно се остваруваат над 1.300.000 ноќевања од домашни и странски гости (65% од ноќевања на ниво на земјата).

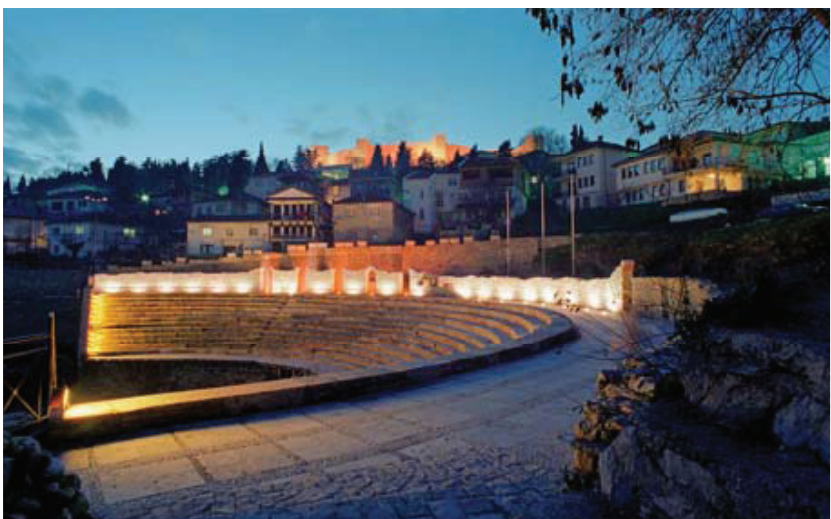
Приоритети на развојот

1. Економски раст постигнат со квалитетно ниво на знаење и вештини на човечкиот капитал, развиени мали и средни претпријатија и препознатливи производи поврзани

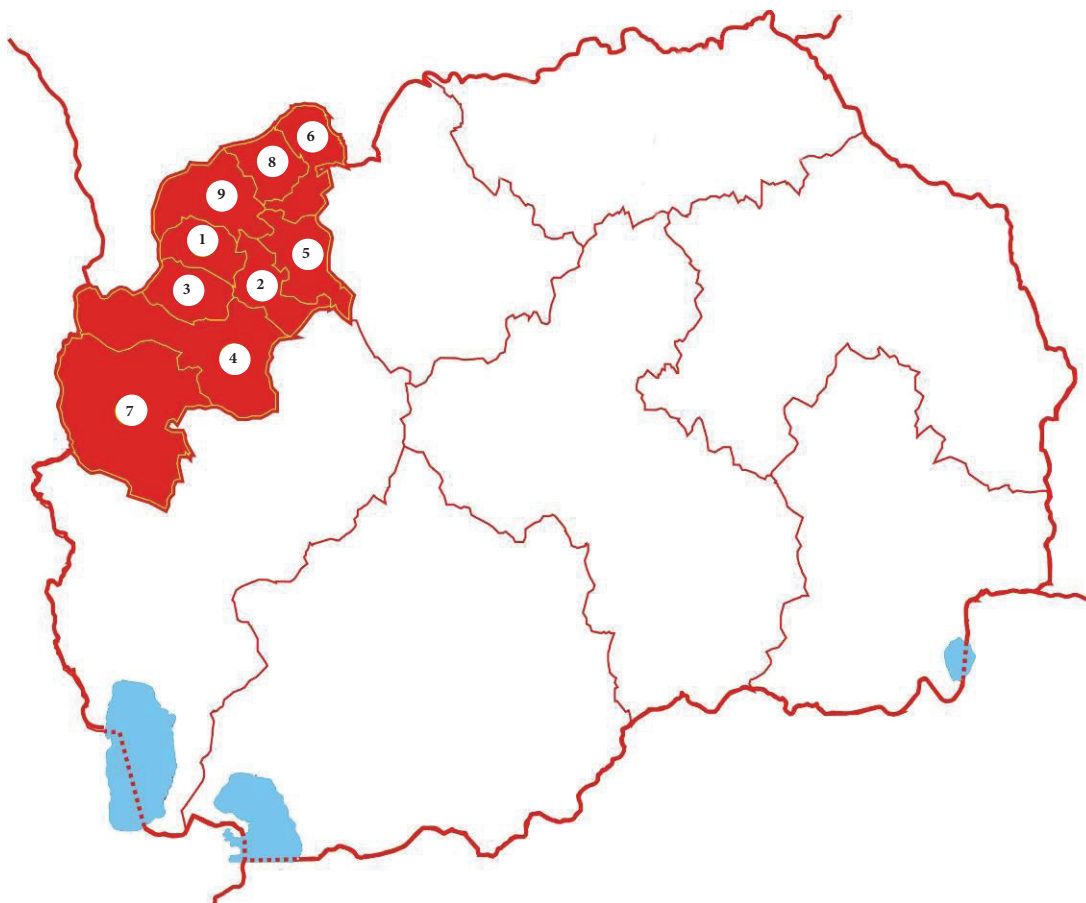
со географското потекло на регионот.

2. Место со развиена и современа патна мрежа, со одржливо управување на водениот потенцијал, развиена образовна и информатичко-комуникациска инфраструктура.
3. Агро-бизнис заснован на современ концепт на производство на земјоделски производи препознатливи за регионот и одржлив рурален развој базиран на современи знаења и технологии.
4. Атрактивна туристичка дестинација со богата и интегрирана туристичка понуда, базирана врз одржливо искористување и заштита на културното и природното богатство.
5. Еколошки чисто подрачје, со заштитени вода, воздух и почва, интегриран систем на управување со отпадот и одржливо искористување на обновливите извори на енергија.
6. Развиена социјална инфраструктура, со мрежа на ефикасни услуги, за достоинствен живот и пристоен стандард на живеење.

Центар за развој на Југозападниот плански регион
www.southwestregion.mk

Полошки плански регион

Полошкиот плански регион се наоѓа во северо-западниот дел на Република Македонија, и се протега во правец север-југ на територија од 2.416 km². Тој ги опфаќа Полошката котлина, Мавровската висорамнина, планинскиот масив Бистра и долината на реката Радика.

Овој плански регион го сочинуваат 9 општини, каде во 184 населени места, живеат вкупно 314.194 жители. Најголемиот број на жители е концентриран во двете најголеми општини: Тетово и Гостивар, а просечната густина изнесува 126 жители/km² што го прави најгусто населен плански регион по Скопскиот.

Регионот на запад граничи со Албанија, а на север со Косово, при што на територијата на планскиот регион постои еден граничен премин со Косово: Јажинце.

Природни ресурси

Поволните климатски услови, како и релјефот на Полошкиот плански регион, овозможуваат услови за развој на земјоделството. Културите кои се одгледуваат во регионот се со единствен вкус и квалитет, а како брендови познати се во земјата и пошироко: тетовското јаболко, грав, пипер и компир, шарпланинско јагне, мавровско сирење и кашкавал, шарскиот мед и др.

Територијата на Полошкиот плански регион е мошне богата област со постојани и повремени водени текови богати со вода во текот на целата година. Најзначајни реки во Полошкиот регион се: Вардар, Пена и Радика, при што се прилично богати со рибен фонд, и тоа со пастрмка и со мрена.

	Општина	Површина km ²	Жители ¹	Населени места
1	Боговиње	142	30.102	14
2	Брвеница	164	16.411	10
3	Врапчиште	158	26.719	15
4	Гостивар	513	82.469	35
5	Желино	201	26.579	18
6	Јегуновце	177	10.855	17
7	Маврово - Ростуше	663	8.823	42
8	Теарце	1377	22.723	13
9	Тетово	2622	89.513	20
	Вкупно Полошки:	2.416	314.194	184

Природно и културно-историско наследство

Природното наследство е посебно богато - национален парк Бистра, Шар Планина, реки богати со рибен фонд, глацијални и вештачки езера, како и два ски-центри (Попова Шапка и Маврово).

Едновремено, во планскиот регион постои многу богато културно-историско наследство од различен вид. Тетово е еден од најстарите градови во Македонија со силно мешање на културите низ времето. Со влезот на Отоманската Империја на Балканот, Тетово станува административен центар кого го красат: Арабати Баба Теке, Шарената Џамија, Калето итн.

Економски карактеристики

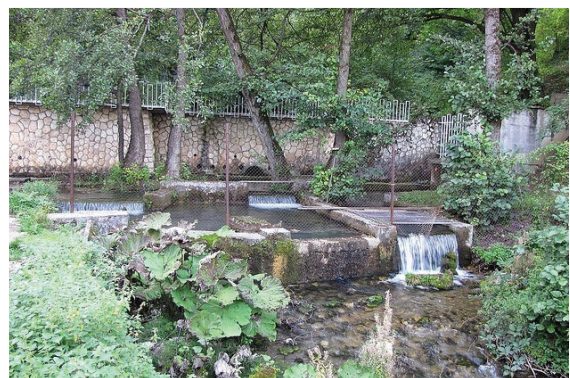
Полошкиот плански регион има БДП од 1.531 € по жител (2009 година³) и учествува со 7,2% во создавањето на македонскиот БДП. Со

53,1% понизок БДП од просекот на Република Македонија, се наоѓа на последното место по развиеност од осумте плански региони. Најзначајни сектори во регионот се: преработувачката, градежната индустрија, земјоделството, металургијата и туризмот.

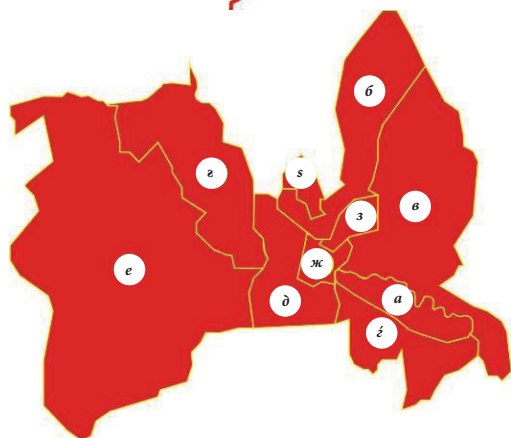
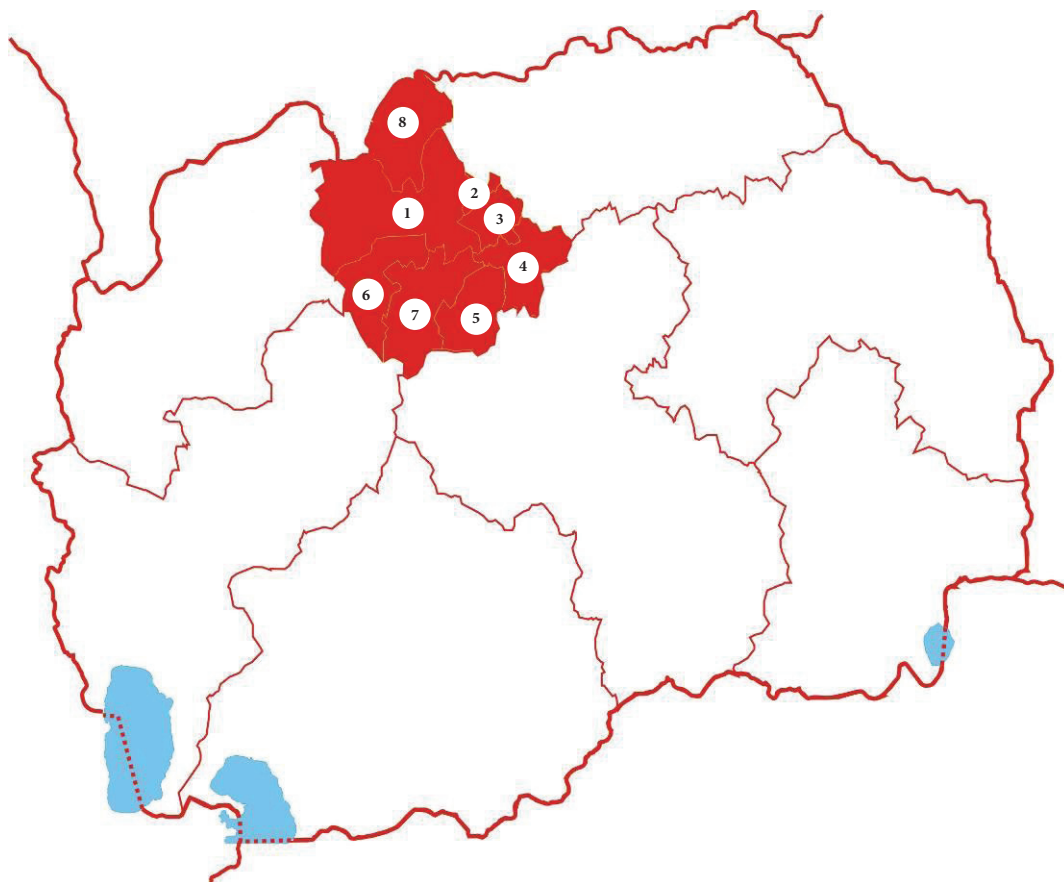
Приоритети на развојот

1. Да се зголеми нивото на економскиот развој, преку зголемување на конкурентноста и продуктивноста.
2. Да подобри постоечката и да се развие нова регионална транспортна, аграрна и комуникациска инфраструктура.
3. Да се унапреди регионалната животната средина и обезбеди одржлив регионален развој.
4. Да се подигне нивото на образование на населението и да се подобри развојот на човечките ресурси.
5. Полошкиот регион да стане водечки земјоделски регион со брз рурален развој.
6. Полошкиот регион да биде најпознат регионален планински туристички центар.
7. Подобрување и зголемување на застапеноста на маргинализираните групи во образованието, културата и работната сила.

Центар за развој на Полошкиот плански регион
www.pologregion.mk

Скопски плански регион

Скопскиот плански регион го опфаќа басенот на Скопската котлина и зафаќа вкупна површина од 1.812 km² или 7% од територијата на Република Македонија. Планскиот регион го сочинуваат 17 општини (од кои 10 се дел од градот Скопје) и градот Скопје, како посебна единица на локалната самоуправа) со вкупно 601.057 жители.

Густијата на населеност изнесува 319 жители/km² и е четири пати повисока од просекот на земјата (81 жители/km²). Во градот Скопје е концентрирано околу 71,8% од населението во регионот, односно 25,1% од вкупното население во земјата што укажува на огромната концентрација на населението во скопската агломерација.

Во Скопскиот плански регион се наоѓа еден граничен премин, Блаце со Косово и аеродромот „Александар Велики“.

	Општина	Површина km ²	Жители ¹	Населени места
1	Скопје	571	524.575	53
	а) Аеродром	22	72.009*	1
	б) Бутел	55	37.371*	4
	в) Гази Баба	111	75.589	13
	г) Горче Петров	67	41.775	6
	д) Карпош	35	60.298	2
	ѓ) Кисела Вода	34	57.236*	2
	е) Сарај	229	38.222	22
	ж) Центар	7	45.362*	1
	з) Чаир	4	64.823*	1
	и) Шито Оризари	7	20.800*	1
2	Арачиново	31	12.565	4
3	Илинден	97	16.493	12
4	Петровец	202	8.641	16
5	Зелениково	177	4.563	14
6	Сопиште	222	5.656*	13
7	Студеничани	276	19.133	19
8	Чучер-Сандево	241	9.431	12
	Вкупно Скопски:	1.812	601.057	142

* Овие податоците за населението се од процени во 2006 година

Природни ресурси

Условите за развој на земјоделството во Скопскиот плански регион се прилично лимитирани заради високото ниво на урбанизација на регионот и големата фрагментираност на земјоделските посеви што не оди во прилог на развивање на интензивно земјоделско производство. Во овој регион главно се застапени житните култури и во извесна мера лозарството, додека индустриските култури се многу малку застапени и нема поголеми потенцијали за нивно ширење.

Од досега истражените рудни наоѓалишта најважно економско значење имаат лежиштата на хромни руди во Радуша (во општина Сарај), а од неметалните оруднувања најзначајни се украсните камења и травертините во Кучково и Свиларе. Посебно минерално значење имаат термалните и термо-минералните води во Катланово, кои даваат можност за развој на бањскиот туризам на ова подрачје.

Главен воден ресурс во Скопскиот плански регион е реката Вардар, со притоците Треска, Лепенец, Пчиња, Маркова и Кадина Река. На реката Треска подигнати се две акумулации Матка 1 и Козјак, а во изградба е и Матка 2. Покрај хидроенергетскиот потенцијал, Треска и Кадина река со своите амбиентални убавини нудат извонредни услови за рекреација и развој на туристичко-угостителски содржини.

Природно и културно-историско наследство

Од природното и културно-историското наследство во Скопскиот плански регион, по својот туристички потенцијал посебно се издвојуваат археолошкиот локалитет Скупи, тврдината Кале, аквадуктот, старата градска чаршија во градот Скопје, бројните џамии и цркви, како и неколку природни резервати и споменици на природата, од кои најголем туристички потенцијал имаат Матка и езерото Треска.

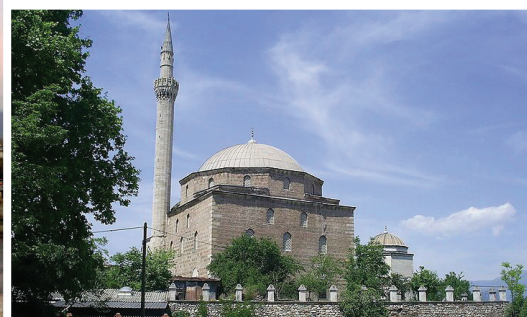
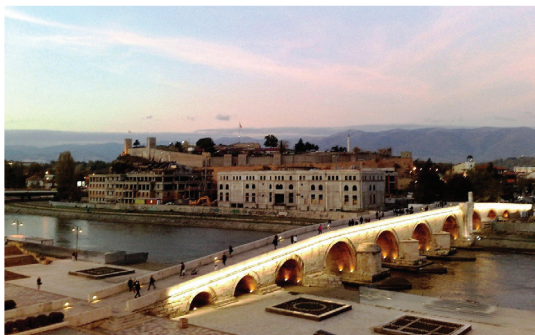
Економски карактеристики

Скопскиот плански регион е далеку најразвиениот регион во Република Македонија и учествува со 45,5% во создавањето на македонскиот БДП. Планскиот регион има БДП од 5.083 € по жител (2009 година³), што е за 55,8% повисок од просекот на Република Македонија. Носители на економскиот развој во планскиот регион се прехранбената индустрија, текстилната, печатарската, металопереработувачката, градежништвото, угостителството, трговијата, транспортот и деловните услуги.

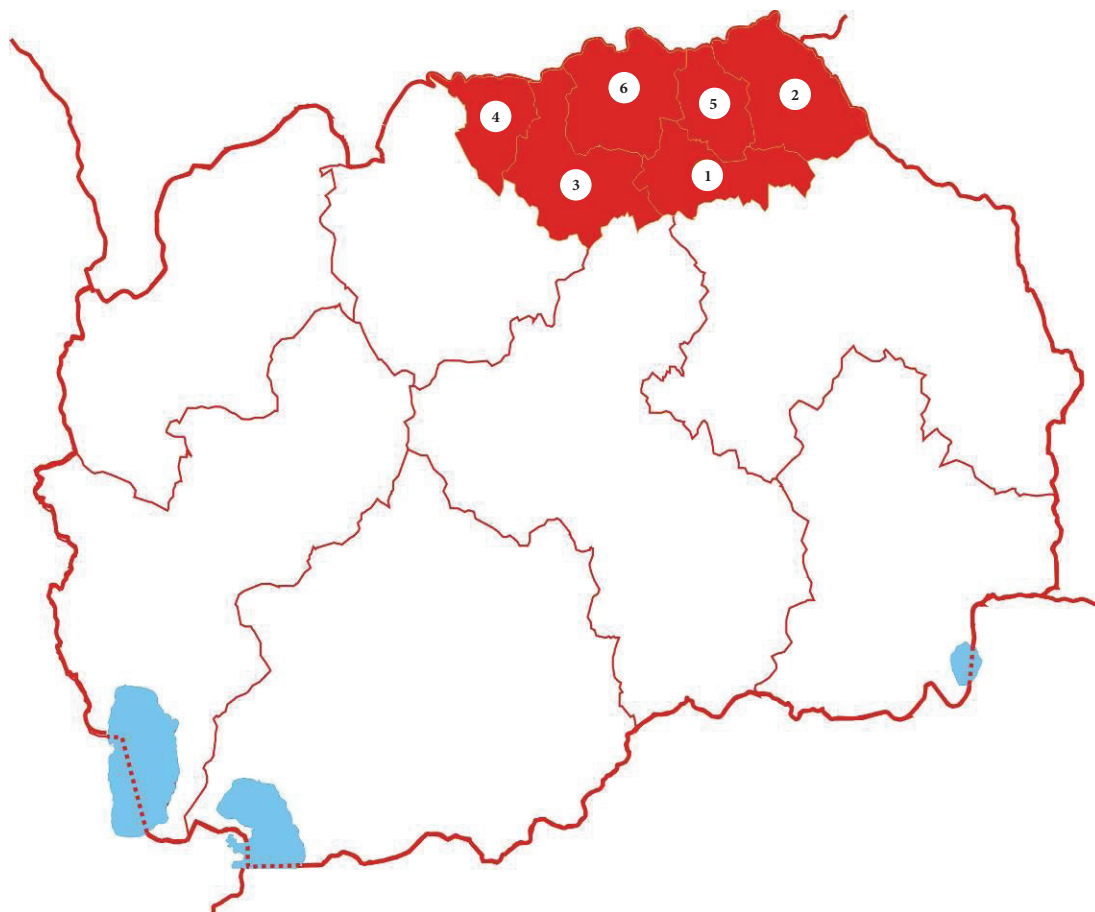
Приоритети на развојот

1. Современа транспортна, комунална и енергетска инфраструктура со целосна заштита на животната средина.
2. Здрава и заштитена животната средина.
3. Користење на средствата од ИПА инструментот.
4. Зголемување на нивото на економската развиеност на регионот преку поттикнување и развој на МСП, носечките индустрии и искористување на конкурентните предности на регионот.
5. Поквалитетно искористување и унапредување на човечкиот капитал за стопански цели и унапредување на квалитетот на здравствената и социјална заштита.
6. Промоција на модерно земјоделство и одржлив рурален развој.
7. Оптимално користење на природното и културно-историското наследство во функција на развој на туризмот.
8. Поголема покриеност на Скопскиот регион со просторно-планска документација и нејзина брза и ефективна реализација.

Центар за развој на Скопскиот плански регион
www.rdc.mk/skopje

Североисточен плански регион

Североисточниот плански регион ги опфаќа општините на крајниот североисточен дел на земјата, на троеѓето долж границата со Косово, Србија и Бугарија. Вкупната површина на регионот изнесува 2.310 km², односно 9% од вкупната територија на Република Македонија.

Во состав на планскиот регион влегуваат 6 општини со 174.876 жители. Најголемиот дел (189) од населените места (192) се рурални населби, при што густината на населеност е 75 жители/km² и е многу слична на просекот на земјата (82).

Во планскиот регион се нагласени внатрешните разлики во развојот на населението. Кај половината

од општините е присутно намалување на бројот на населението (Ранковце, Старо Нагоричане и Кратово), во една минимален (Крива Паланка), а во две мошне голем пораст (Липково и Куманово).

Комуникацијата со соседните земји се остварува преку три патни гранични премини: Табановце - Куманово и Прохор Пчински - Старо Нагоричане кон Србија и Деве Баир - Крива Паланка кон Бугарија.

Природни ресурси

Осоговскиот планински масив е во редот на значајните рударски области во Република Македонија со минерални наоѓалишта на: бакар, олово, хром, арсен, антимон и цинк. Рудникот Тораница (Крива Паланка) е богато геолошко наоѓалиште чии рудни резерви (олово, цинк, бакар и сребро) се проценети на 50 години нормална експлоатација, а рудникот Лојане (Липково) е богат со арсен, антимон и хром. Во планскиот регион има и повеќе наоѓалишта на неметали (бентонитски глини, туфови, кварц, дијатомејска земја и песочни наноси), пред се во општината Кратово со резерви за 50 годишна експлоатација.

Планскиот регион го опфаќа сливното подрачје на реката Пчиња и Крива Река, а во својата хидрографска структура (посебно во Осоговијата) содржи разновидност на извори на вода, две атрактивни вештачки акумулациони езера (Липково и Глажња во Општина Липково) и уште две помали акумулации (Базјачко Брдо и Влашки Колиби во Крива Паланка).

	Општина	Површина km ²	Жители ¹	Населени места
1	Кратово	375	9.887	31
2	Крива Паланка	480	20.440	34
3	Куманово	509	107.211	48
4	Липково	273	29.058	22
5	Ранковце	241	3.873	18
6	Старо Нагоричане	432	4.407	39
	Вкупно Североисточен:	2.310	174.876	192

За искористување на водниот потенцијал на Злетовска Река, во тек е изградбата на регионалниот повеќенаменски хидросистем Злетовица за Источниот и Североисточниот регион, кој ќе обезбедува вода за пиење за повеќе од 200.000 жители.

Планскиот регион не е специјализиран за определени земјоделски култури и не се постигнуваат високи приноси. Во последно време, органското поделско производство се надолува со органски сточарски производи зашто големото учество на ливадите и пасиштата го прават овој регион погоден за развој на сточарството. Собирањето на шумски плодови, габи, лековити билки и други видови на растенија, претставува дополнителна дејност на локалното население.

Природно и културно-историско наследство

Особено значење за планскиот регион се црквите и џамиите како и манастирските комплекси. Осоговскиот манастир, манастирот во с. Матејче, црквата „Св. Ѓорѓи“ во Старо Нагоричане, Татар Синан Пашина џамија од 16 век во центарот на Куманово и џамијата во Табановце изградена во 13 век и други, чија исклучителност во историскиот, архитектонскиот и духовниот карактер ги надминува досега искористените туристички можности.

Дополнително на тоа, опсерваторијата Кокино, локалитетите Куклица и Градиште, старата градска архитектура на Кратово, како и неколку природни резервати (Плоче Литотелми, како строг природен резерват каде се развива единствената светска популација на реликтниот вид на Вилинско ракче) и споменици на природата го прават планскиот регион единствен по својата вредност по богатство со културно наследство и му даваат значителна компаративна предност пред другите, земајќи го во вид фактот за неговата лоцираност и близината на границите на другите држави.

Астрономската опсерваторија Кокино датира од 1800 год. п.н.е. (од раното бронзено време) се вбројува меѓу највредните стари опсерватории во светот. Американската вселенска агенција НАСА го рангираше Кокино на четвртото место на листата од 15 вакви опсерватории во светот, после 1. Абу Симбел - Египет, 2. Стоунхенџ - Велика Британија и 3. Ангкор Ват - Камбоџа. Фактот за ваквата светска уникатност е од исклучително значење, но потребни се дополнителни вложувања за целосно искористување на потенцијалот.

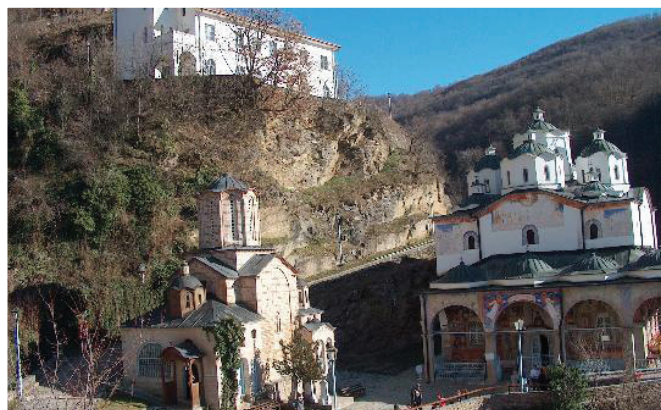
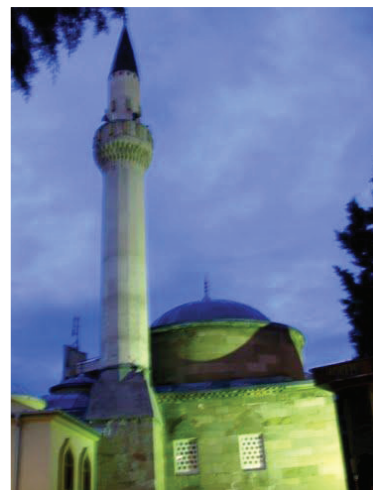
Економски карактеристики

Североисточниот плански регион има БДП од 1.707 € по жител (2009 година3), што е за 47,7% понизок од просекот на Република Македонија. Планскиот регион учествува најмалку од сите плански региони (само 4,5%) во создавањето на македонскиот БДП, а се наоѓа на претпоследно место по развиеност од осумте плански региони. Најзначајни сектори во економијата на планскиот регион се: прехранбената и металната, заедно со хемиската индустрија и трговијата.

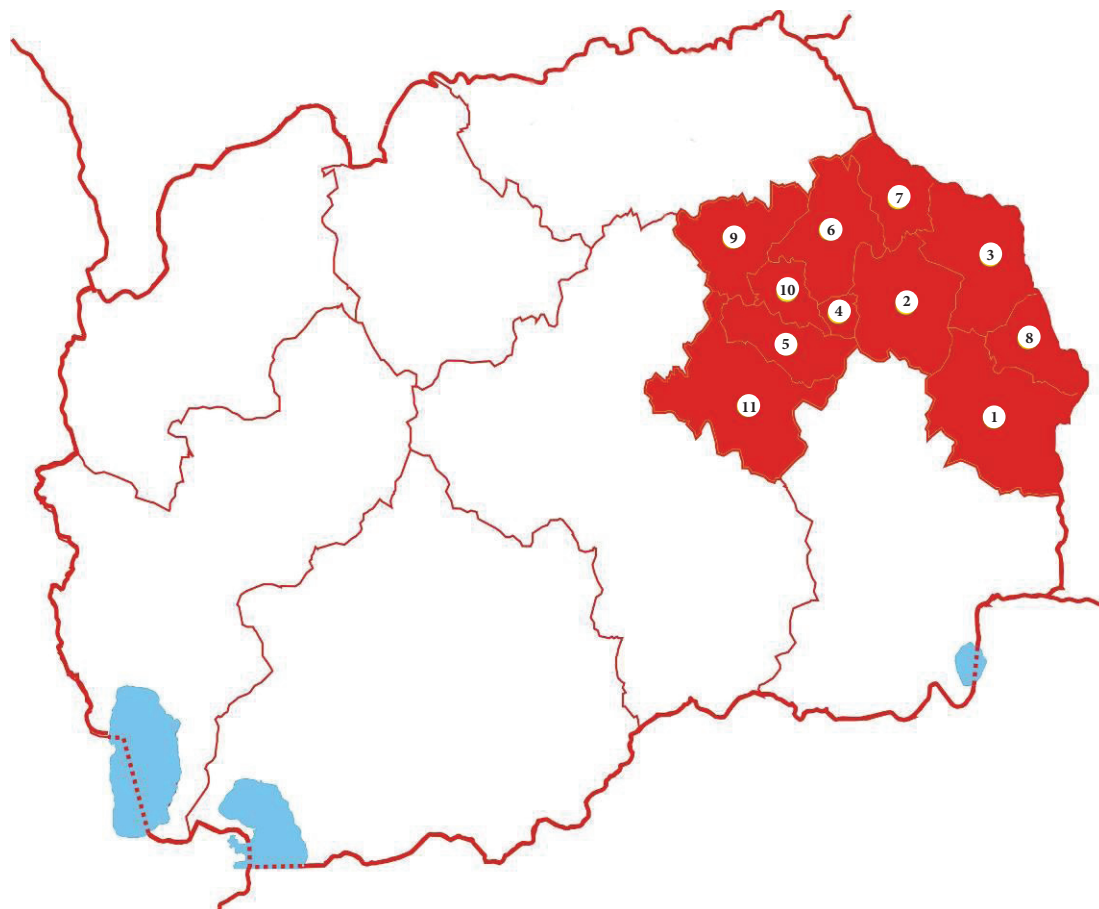
Приоритети на развојот

1. Економски раст поголем од растот на државата во целина.
2. Современа инфраструктура од меѓународно значење со поддршка од државните и Европските фондови.
3. Заштитата на животната средина - инвестиција за нашите потомци.
4. Развој на земјоделието базирано на современи знаења и иновации.
5. Руралниот развој и развојот на туризмот – нови предизвици за подобар живот во руралните средини.
6. Развиена социјална инфраструктура и услуги, клуч за подобар квалитет на живеење.

Центар за развој на Североисточниот плански регион
www.northeastregion.gov.mk

Источен плански регион

Источниот плански регион е лоциран во источниот дел на Република Македонија и го опфаќа целото сливно подрачје на реката Брегалница. Тој покрива 3.537 km² и со тоа зафаќа 14% од територијата на земјата.

Планскиот регион покрива 11 општини со 217 населени места, од кои 209 се рурални населби. Вкупниот бројот на жители е 179.846, а густината на населеност изнесува 51 жител/km². Последните години сведочат за еден континуиран процес на депопулација, така што голем е бројот на села со големина до 100 жители и села со изразено висок индекс на стареење. Оваа состојба доведува до концентрирање на околу 66% од населението во градските средини.

Овој регион од источната страна се граничи со Р. Бугарија, а комуникацијата со соседната држава се остварува преку граничниот премин Делчево, во општина Делчево. Постои можност за активирање на премините Клепало, Ајдутска чешма и Црна Скала.

Природни ресурси

Климатските услови во регионот се поволни за развој на земјоделството, а особено за производство на ориз. Доминантна земјоделска гранка е соодветно полјоделството односно житните култури: оризот, како најважна, јачменот, пченицата и пченката. Оризовите ниви во планскиот регион произведуваат околу 95% од вкупното производство на ориз во Република Македонија. Освен житните култури, во планскиот регион е развиено раноградinarството базирано на топлите подземни води, производството на тутун, а воедно планскиот регион е и најголем производител на компир во државата. Голем потенцијал за развој и извоз се забележува кај сточарството

	Општина	Површина km ²	Жители ¹	Населени места
1	Берово	598	13.434	9
2	Виница	433	19.513	16
3	Делчево	422	17.017	22
4	Зрновци	56	3.149	3
5	Карбинци	229	4.079	29
6	Кочани	360	38.170	28
7	Македонска Каменица	190	7.880	9
8	Пехчево	208	5.213	7
9	Пробиштип	326	15.694	36
10	Чешиново- Облешево	132	7.264	14
11	Штип	583	48.433	44
	Вкупно Источен:	3.537	179.846	217

– посебно овчарството и козарството. Потенцијалот е голем за развој на млечната и месната индустрија, бидејќи 40% од свињарството во Република Македонија се реализира во регионот.

На реката Брегалница, како доминантен воден извор во планскиот регион, постојат две акумулации: „Калиманци“ и „Кочанско Езеро“. Источниот регион нема други поголеми водни ресурси, идното водоснабдување и наводнување се решава со подигање на нови акумулации на реката Брегалница, како и на други реки како Злетовица (систем Злетовица).

Од вкупната територија на регионот, 38% се наоѓа под шуми, што изнесува 13% од вкупните шуми во Република Македонија. Од суровините и другите ресурси со кои располага овој регион, најголемо економско значење за планскиот регион имаат олово-цинковите руди од рудниците Злетово, Добрево и Каменица (со годишното производство од 1.000.000 тони), а од неметалните орудувања,

најзастапени се азбестот, каолинските глини, опалска бреча, како и лежиштето на јаглен-лигнит „Брик“ во Берово.

Природно и културно-историско наследство

Природното наследство е исклучително богато, со што се отвара можноста за развивање на руралниот туризам, а од особено значење се повеќето минерални извори како и термалните води во Виничко (Истибања) и Штипско (Кежовица). Дополнителен доказ за богатото природно наследство и можноста за негово искористување се неколкуте природни резервати: Готен, Линак, Малеш, Зрновска река, Река Уломија; потоа споменици на природата: Звезгор, Пештера Коњска Дупка, Мордовис, Мачево, Црна Топола и голем број на села.

Во Источниот регион познати археолошки локалитети се: Виничко Кале и Баргала.

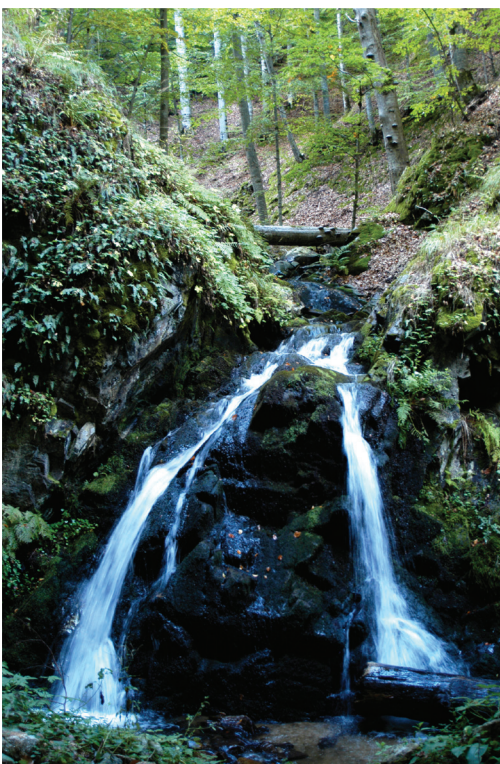
Економски карактеристики

Источниот плански регион има 14,9% понизок БДП по жител од просекот на Република Македонија во 2009 година³ и изнесува 2.777 €. Тој се наоѓа на петтото место по развиеност од осумте плански региони, а учествува со 7,5% во создавањето на БДП во државата. Како најзначајни сектори во регионот се издвојуваат: земјоделството и прехранбената индустрија, како и текстилната, чевларската и градежната индустрија.

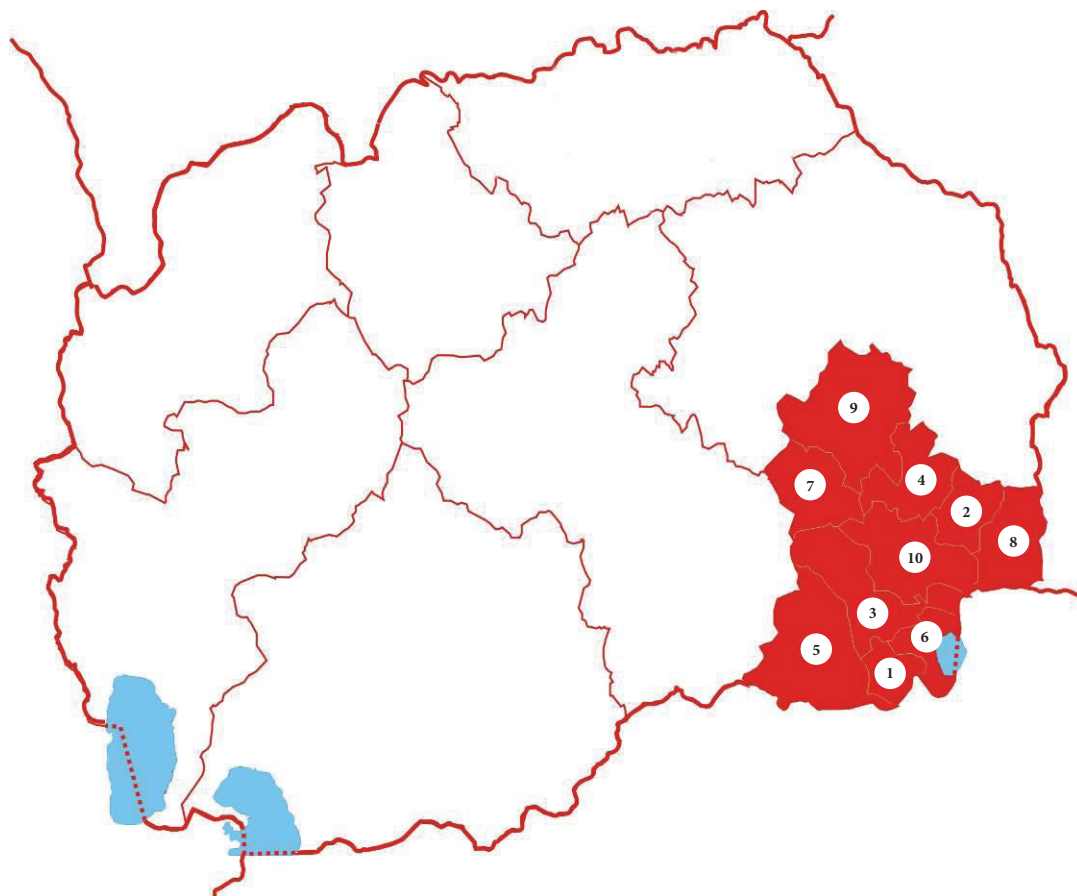
Приоритети на развојот

1. Зголемено ниво на економска развиеност.
2. Модерна инфраструктура и изградени функционално-просторни структури.
3. Зголемени инвестиции во регионот.
4. Источен регион – позната туристичка дестинација.
5. Конкурентен земјоделски сектор.
6. Обезбедување на здрава животната средина.
7. Унапредување на социјалниот развој.

Центар за развој на Источниот плански регион
www.rdc.mk/eastregion

Југоисточен плански регион

Југоисточниот плански регион се наоѓа во југоисточниот дел од Република Македонија и се состои од ридско планински (помал) и рамничарски (многу поголем) дел. Надморската височина се движи од 64 до 2.157 метри (врв Зелен Брег на Кожуф планина). Планскиот регион се карактеризира со претежно медитеранска клима, која во текот на целата година условува повеќе од 240 сончеви денови во годината, со што претставува најсончев крај во земјата.

Планскиот регион го сочинуваат 10 општини со вкупна површина од 2.739 km² и 172.693 жители. Просечната густина на населението изнесува 66 жители/km² што е малку помалку од просечната густина на државно ниво. Најголемиот дел од населението (60%) живее во 182 рурални населени места.

Планскиот регион граничи со Грција на југ (гранични патни премини: Богородица и Стар Дојран) и Бугарија на исток (граничен патен премин: Ново Село).

Природни ресурси

Југоисточниот плански регион има одлични климатски и почвени услови за развој на земјоделството и одгледување на зеленчук, а особено ран зеленчук во пластеници, за што во планскиот регион има најголемо искуство во земјата. Доминантни култури се: домати, пиперка, краставица, зелка, кромид, дињи и лубеници, при што во планскиот регион се произведуваат 60% од потребите на Република Македонија. Останати карактеристични производи се Јапонското јаболко и калинката.

Дојранското Езеро, најмало природно езеро во Република Македонија и единствено во планскиот регион и функционира како изолиран екосистем со мошне специфични флора и фауна, кои уживаат во својот природен амбиент по добрата хидролошка состојба во текот на последниве години.

	Општина	Површина km ²	Жители ¹	Населени места
1	Богданци	114	8.523	4
2	Босилово	150	14.132	16
3	Валандово	331	11.929	29
4	Василево	221	12.525	18
5	Гевгелија	483	22.942	17
6	Дојран	132	3.337	13
7	Конче	224	3.559	14
8	Ново Село	250	11.098	16
9	Радовиш	608	28.651	36
10	Струмица	322	55.997	25
	Вкупно: Југоисточен	2.739	172.693	188

Најзначајни водни ресурси се реките Вардар и Струмица со нивните сливни подрачја, Дојранското Езеро и две акумулации на Луда Мара: Паљурци и Чинарли. Планскиот регион е сиромашен со водни ресурси и состојбите со квалитетот и протекот на водата се под големо влијание на климатските услови.

Дел од планскиот регион се карактеризира со наоѓалиштата на минерални неметални сировини: кварц, варовник, мермер и глина, и минерални метални сировини: железо, цинк, бакар, злато, сребро, хром и ураниум. Рудникот за експлоатација на фелдспат - Хамзали, е од натриски карактер и е единствен во Република Македонија и на Балканот.

Природно и културно-историско наследство

Природното наследство го сочинуваат:

Смоларските и Колешинските водопади, Дојранското Езеро и термалните извори, кои даваат висок потенцијал за развој на туризмот. Термоминералниот хидропотенцијал го означуваат две бањски лекувалишта: Бања Банско, под планината Беласица и Негорски Бањи, под планината Кожуф, двете на надморска височина од 250 m и температура на водата од 71° и 50°. Локалитетот Вардарски рид (повеќеслојно живеалиште од XIII до I век п.н.е., римската бања во Банско, манастирите во Водоча и Вељуса, како и карневалот во Струмица го заокружуваат културно-историско наследство на планскиот регион.

Економски карактеристики

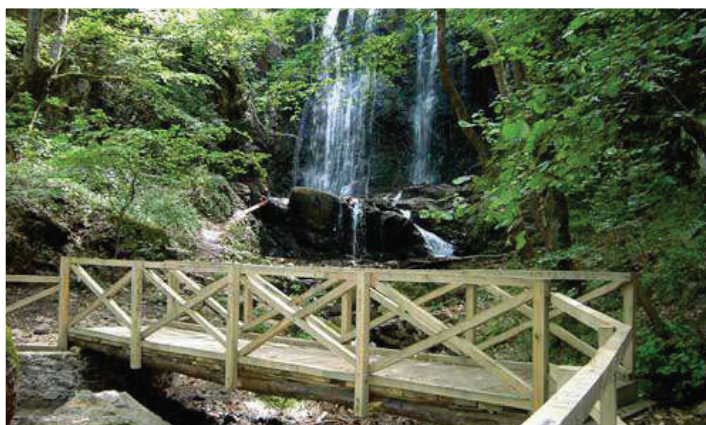
БДП по жител во Југоисточниот плански регион изнесува 3.088 € (2009 година3) и е за 15,4% понизок од просекот на Република Македонија. Учествува со 8% во создавањето на македонскиот БДП и се наоѓа на четврто место на развој од осумте плански региони. Најзначајни сектори се: земјоделството, сточарството, металургијата, прехранбената индустрија, туризмот и трговијата. Гевгелија – македонски Лас Вегас. Во планскиот регион постои долгогодишен тренд на организирање игри на среќа, а развојот на овој вид на бизнис во последните години доведе до тоа Гевгелија да биде третирана како македонски Лас Вегас. Во градот постојат пет, во Дојран работат дополнителни две казина, а во план е изградба на нови. Сите казина, се странски инвестиции.

Приоритети на развојот

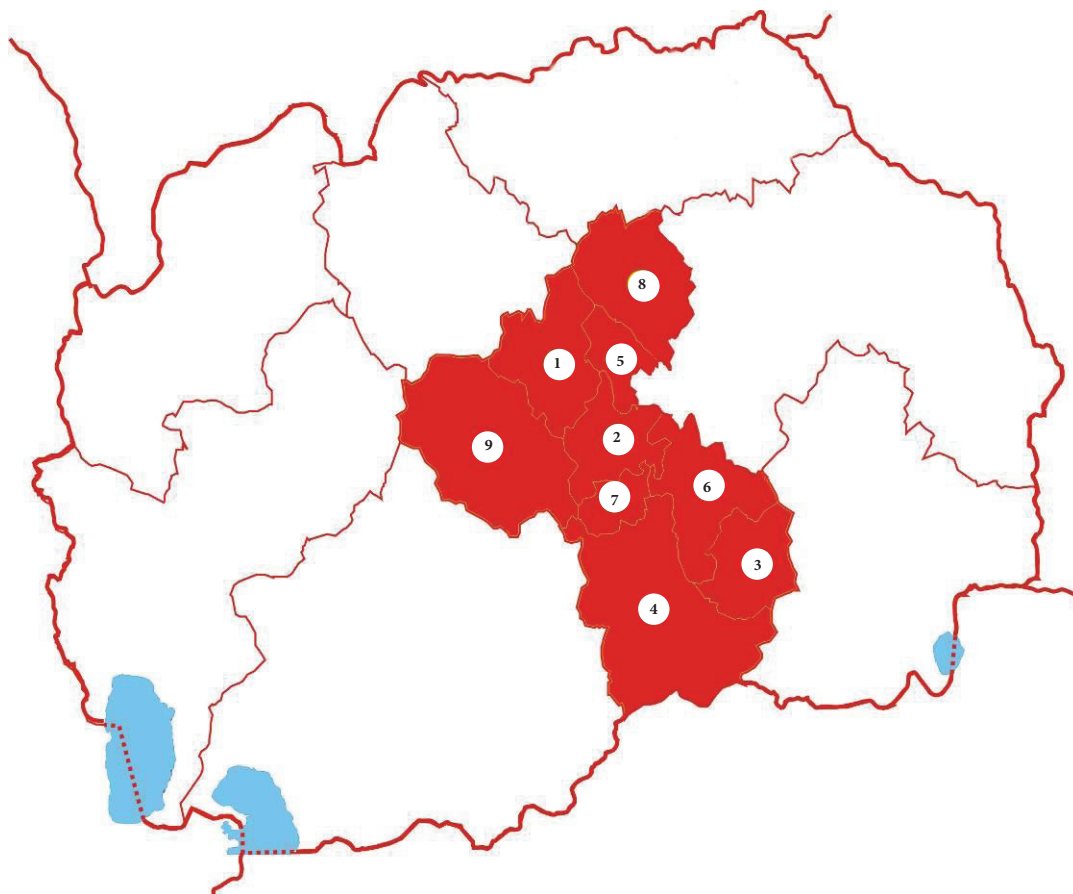
1. Да се произведуваат квалитетни, брендирани градинарски, лозови и овошни производи и преработки барани на регионалните и глобални пазари.
2. Да се зголеми вработеноста преку зголемување на бројот на МСП, развој на конкурентноста и развој на човечки ресурси.
3. Да развие нова и да ја подобри постоечката физичка инфраструктура, особено онаа поврзана за транспортот, енергијата, ИТ, со цел да го поддржи економски раст и да ја подобри целокупната конкурентност на регионот.
4. Да се развие банскиот, културно – историскиот, селскиот и алтернативниот туризам преку соработка со соседните региони и држави.
5. Да се заштити и подобри животната средина преку искористување на обновливи извори на енергија и одржлив развој.
6. Да се промовира регионот и привлечат директни инвестиции за одржлив развој.

Центар за развој на Југоисточниот плански регион

www.rdc.mk/southeastregion

Вардарски плански регион

Вардарскиот плански регион се простира во централниот дел на Република Македонија и го опфаќа средното сливно подрачје на реката Вардар, долните теченија на притоците Брегалница и Црна Река и крајниот западен дел од Овче поле. Зафаќа површина од 4.042 km² или 16% од територијата на земјата.

Во овој плански регион влегуваат 9 општини во кои се лоцирани 215 населени места со 153.837 жители. Регионот се одликува со исклучително ниска густина на населеност од 38 жители/km² (во споредба со просекот на земјата од 81 жители/km²) и голема концентрација на населението во градските средини (околу 69%).

Вардарскиот плански регион се граничи со Грција од јужната страна, но граничниот премин „Пулевец“ сè уште не е активиран. Овој граничен премин може да биде од исклучително значење за поттикнување на прекуграничната соработка со Грција, како и поттикнување на развојот на регионот зашто преминот би обезбедил побрз пристап до ски центарот Кожуф.

Природни ресурси

Вардарскиот плански регион има одлични климатски услови за развој на земјоделството и на лозарството. Во планскиот регион (Тиквешјата и Демиркаписко) има 45% од вкупните лозови насади во земјата што го прави меѓународно препознатлив. Дополнително на лозарството, земјоделството се карактеризира со силна специјализација на производството во: овоштарство (праски - кои се најмногу присутни во Росоман и полјоделство (посебно житарици како пченица и јачмен) за кои климатски одговара овчеполскиот дел.

Од минералните ресурси во регионот најважно економско значење имаат ферониклоносните руди, а застапени се перлитот, талкот, кварцитите и дијатомејската земја. Водни ресурси на регионот се долните теченија на реките: Вардар, Црни Дрим, Брегалница, Бабуна, Тополка и Отовица кои даваат можност за изградба на 6 хидроакумулации, од кои досега се подигнати три: „Тиквеш“, „Лисиче“ и „Младост“.

	Општина	Површина km ²	Жители ¹	Населени места
1	Велес	427	55.051	29
2	Градско	235	3.629	16
3	Демир Капија	309	4.159	15
4	Кавадарци	992	39.008	40
5	Лозово	166	2.637	11
6	Неготино	478	19.411	19
7	Росоман	132	4.142	10
8	Свети Николе	483	18.153	33
9	Чашка	820	7.647	42
	Вкупно Вардарски:	4.042	153.837	215

Како енергетски потенцијал на планскиот регион од посебен интерес е искористувањето на хидропотенцијалот на реката Вардар со енергетскиот проект на Вардарска долина. Големiot број на сончеви часови во годината (помеѓу 2200 и 2800 во зависност од географската локација), како и значајно присуство на ветер (Овче Поле) создаваат можност за производство на енергија од обновливи извори.

Природно и културно-историско наследство

Од обилното природно и културно-историско наследство во регионот, посебно се издвојуваат природниот резерват „Тиквеш“, споменикот на природата „Демир Капија“ и археолошкиот локалитет „Стоби“ кои претставуваат значајни ресурси за развој на туризмот. Долгогодишната традиција во организација на Тиквешкиот гроздобер и производството на вино овозможуваат развој и на винскиот туризам, новоизградениот ски центар Кожуф е најмодерен во земјата и во идниот период ќе биде носител на зимските спортови.

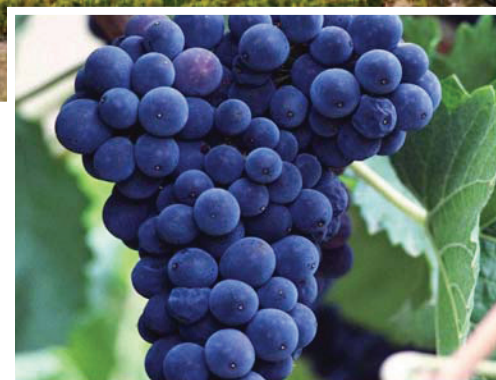
Економски карактеристики

Вардарскиот плански регион има БДП од 3.161 € по жител (2009 година³), што е само за 3,1% понизок од просекот на Република Македонија. Планскиот регион е треторазвиен од осумте плански региони и учествува со 7,3% во создавањето на македонскиот БДП. Како најзначајни сектори во регионот се издвојуваат: металургија, земјоделството, прехранбената, тутунската, текстилната и металната индустрија. Вардарскиот плански регион е централен во Македонија, низ него поминува главниот (север-југ) транспортен коридор на Балканот и претставува една од главните крстосници во Македонија (по Скопје, Велес е најважниот транспортен јазол во Македонија), како во патниот сообраќај така и во железничкиот сообраќај.

Приоритети на развојот

1. Зголемување на конкурентната способност на регионот и обезбедување на квалификувана и едуцирана работна сила според потребите на стопанството.
2. Развој на транзитен, одржлив и културен туризам.
3. Подобрување на инфраструктурата и енергетските потенцијали во регионот.
4. Обезбедување на услови за подобрување на животната средина во регионот.
5. Креирање на регионално одржливо земјоделство и одржлив рурален развој.
6. Развој на ефективен образовен систем, базиран на вредности, ќе биде широко достапен и ќе биде во состојба да ги подготви корисниците за животните предизвици.

Центар за развој на Вардарскиот плански регион
www.vardarregion.gov.mk

Извори:

Население

¹ Државен Завод за статистика: Соопштение бр. 2.4.10.10 (јули 2010) - Процени на населението на 31.06.2009 и 31.12.2009 според полот и возраста, по општини и статистички региони (NTES 3 од 2007 година).

Степен на развиеност на планските региони

² Одлука за класификација на планските региони според степенот на развиеност за периодот 2008-2012, Службен весник бр.162/2008

Податоци за БДП во планските региони

³ Државен Завод за статистика: Соопштение бр. 3.1.11.03 (јули 2011) - Бруто домашен производ и инвестиции во основни средства по региони, 2009

Republika e Maqedonisë
Ministria e Vetëqeverisjes Lokale

Rajonet e planifikuara në Republikën e Maqedonisë

Shkup, 2011

Rajonet e planifikuara në funksion të zhvillimit të barabartë rajonal

Politika e zhvillimit të barabartë rajonal është sistem i qëllimeve, instrumenteve dhe masave të orientuara në uljen e dispariteteve rajonale dhe realizimin e një zhvillimi të barabartë dhe të qëndrueshëm të Republikës së Maqedonisë. Përmes procesit të identifikimit, nxitjes, menaxhimit dhe shfrytëzimit të potencialeve zhvillimore të rajoneve të planifikuara dhe rajoneve me nevoja specifike zhvillimore, qëllimi është të sigurohet një zhvillim integral i shtetit dhe ngritja e cilësisë së jetesës, me krijimin e kushteve për një qasje të barabartë në shërbimet publike. Duke i shqyrtuar dobritë e politikës rajonale të Bashkimit Europian, është vendosur sistemi i masave dhe instrumenteve i cili korrespondon me standardet evropiane dhe krijon parakushte për shfrytëzimin më efikas të mjeteve të fondeve të BE-së.

Në vitin 2007 është miratuar Ligji për zhvillim të barabartë rajonal, ndërsa në vitin 2009 është miratuar edhe Strategjia për zhvillim rajonal të Republikës së Maqedonisë. Me këtë Ligj, për nevojat e planifikimit të zhvillimit rajonal dhe realizimin e masave dhe instrumenteve për nxitjen e tyre janë vendosur në tetë rajone të planifikuara në Republikën e Maqedonisë. Rajoni i planifikuar Vardarit, Lindor, Jugperëndimor, Juglindor, i Pellagonisë, Pollogut, Verilindor dhe i Shkupit, si dhe tetë qendra për zhvillim rajonal. Duke pasur parasysh nevojën e një baze statistike gjatë planifikimit të zhvillimit të tyre, rajonet e planifikuara përputhen me statistikat e përcaktuara

me nomenklaturën e njësive territoriale për statistikë HTEC-3. Rajonet e planifikuara dallohen sipas karakteristikave të tyre themelore. Rajoni më i madh me sipërfaqe, rajoni i planifikuar i Pellagonisë, ka një numër më të madh të vendbanimeve (343), porse dallohet me një denduri të vogël të popullzimit nga 50 banorë/km², ndërsa rajoni më i vogël – ai i Shkupit ka një denduri të dukshme të popullsisë nga 319 banorë/km² dhe absorbon më shumë se ¼ e popullatës së përgjithshme në vend. Pjesa më e madhe e popullatës jeton në qendra të mëdha urbane që të shpie në një përqendrim të pabarabartë të popullatës brenda rajonit. Rajoni i planifikuar i Pollogut dhe Jugperëndimor dallohet sipas pjesëmarrjes së lartë të popullatës që jeton në vendet rurale, ndërsa në rajonet tjera vendbanimet rurale janë populluar me rrallë. Një gjendje e tillë vë në dukje nevojën e barabarësisë së dallimeve në zhvillimin dhe përmirësimin e cilësisë së jetës në rajonet e planifikuara.

Karakteristikat themelore të rajoneve të planifikuara

		Sipërfaqja në km ²	Numri i banorëve ¹	Dendësia popullore /km ²	Numri i komunave	Komunat me seli në fshat	Numri i vendbani meve	Градско во вкупно население 2002 (%)
	Republika e Maqedonisë	25.713	2.052.722	82	84	41	1.767	56,7
1	Rajoni i Vardarit	4.042	153.837	38	9	4	215	68,7
2	Rajoni Lindor	3.537	179.846	51	11	3	217	66,3
3	Rajoni Jugperëndimor	3.340	221.899	66	13	8	286	36,1
4	Rajoni Juglindor	2.739	172.693	63	10	5	188	45,3
5	Rajoni i Pellagonisë	4.717	234.320	50	9	4	343	67,6
6	Rajoni i Pollogut	2.416	314.194	126	9	7	184	29,2
7	Rajoni Verilindor	2.310	174.876	75	6	3	192	56,6
8	Rajoni i Shkupit	1.812	601.057	319	17	7	142	71,8

Shkalla e zhvillimit të rajoneve të planifikuara²

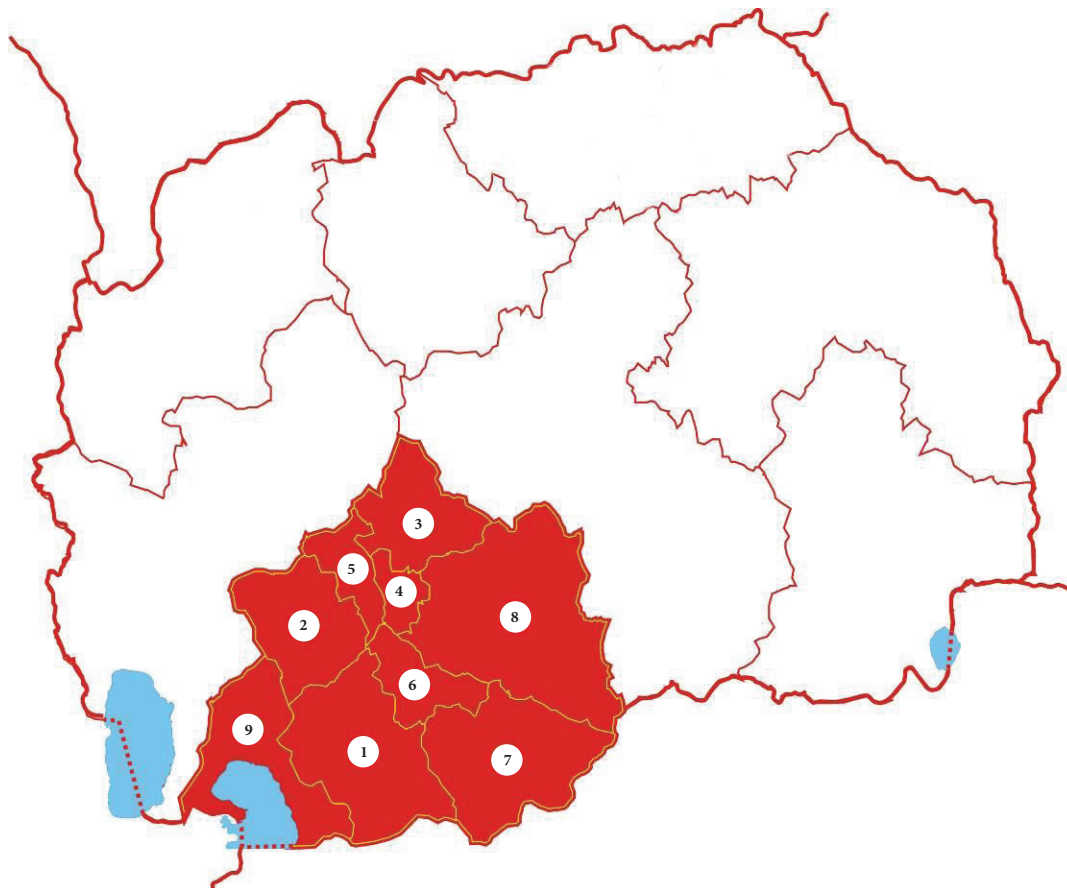
Me qëllim të vendosjes së bazës për zbatimin e politikës së zhvillimit rajonal, është bërë klasifikimi i rajoneve të planifikuara sipas shkallës së zhvillimit. Në vendimin për klasifikimin e rajoneve të planifikuara sipas shkallës së zhvillimit, të miratuar në vitin 2008, rajonet e planifikuara janë klasifikuar në këtë mënyrë:

Rajonet e planifikuara	Sipas indeksit zhvillimor	Sipas indeksit ekonomiko - social	Sipas indeksit demografik
Të Shkupit	1,48	1,86	1,25
Juglindore	0,89	1,38	0,58
Pellagonisë	0,73	0,79	0,69
Jugperëndimore	0,72	0,50	0,86
Pollogut	0,72	0,18	1,05
Vardarit	0,69	0,63	0,73
Lindore	0,67	0,95	0,50
Verilindore	0,56	0,33	0,70

Indekset e rajoneve të planifikuara vënë në dukje atë se sa rajonet ngecin në zhvillim krahasuar me mesataren e vendit me ç'rast:

- Indeksi 1 shënon se niveli i zhvillimit të rajonit të planifikuar është i barabartë me zhvillimin mesatar në nivel të Republikës së Maqedonisë;
-
- Indeksi më i madh (më i vogël) se 1 do të thotë se niveli i zhvillimit të rajonit të planifikuar është më i lartë (më i ulët) se zhvillimi mesatar në nivel të Republikës së Maqedonisë.

Rajoni i planifikuar i Pellagonisë

Rajoni i planifikuar i Pellagonisë përfshinë basenet e luginës së Pellagonisë dhe të Prespës dhe zë një sipërfaqe prej 4.717 km² ose 19% të territorit të Republikës së Maqedonisë, me çka paraqet një ndër rajonet më të mëdha në vend. Në këtë rajon hyjnë 9 komuna me 343 vendbanime, prej të cilave 338 janë vendbanime rurale.

Dendësia e popullsisë në këtë rajon është 50 banorë/km², dhe është dukshëm më e vogël se mesatarja e vendit. Pjesa më e madhe e popullatës është përqendruar në dy komunat më të mëdha – në Manastir dhe në Prilep, ndërsa dy të tretat e komunave bien në zonën që ka popullzim të dobët.

Ky rajon në jug kufizohet me Shqipërinë dhe Greqinë. Komunikacionet zhvillohen përmes vendkalimeve kufitare: Stenje në Resnjë me Shqipërinë dhe Mexhitli në Manastir me Greqinë.

	Komuna	Sipërfaqja km ²	Banorët ¹	Vendbanimet
1	Manastiri	787	93.646	66
2	Demir Hisari	480	8.881	41
3	Dolneni	412	13.703	37
4	Krivogashtani	89	5.893	13
5	Krusheva	191	9.588	19
6	Mogilla	255	6.553	23
7	Novaci	753	3.405	41
8	Prilepi	1.199	76.427	59
9	Resnja	551	16.224	44
	Gjithsej komunat e Pellagonisë:	4.717	234.320	343

Resurset natyrore

Rajoni i planifikuar i Pellagonisë ka kushte të mira klimatike për zhvillimin e bujqësisë, posaçërisht për kultivimin e kulturave industriale, siç janë: drithërat (gruri, elbi dhe misri, panxharsheqeri, luledielli), duhani, prodhimet e kopshtarisë (speci, qepa) dhe pemëtaria (mollët). Kushtet e relievit në këtë rajon mundësojnë ujitjen e një pjese më të madhe të sipërfaqeve nga rrjedha e basenit të Černa Rekës (100.000 ha), ndërsa pyjet janë burim i prodhimeve të drurit dhe gjuetisë.

Nga minierat rëndësi të madhe për zhvillim ekonomik kanë shtresat e linjtit në Pellagoni dhe Mariovë, të cilat sot shfrytëzohen për në tri blloqet e TEC Bitolla dhe shtresat e jometaleve në vendin dyatomik në Manastirin – Mariovë dhe mermerët e bardhë në rrethin e Prilepit. Resurse të veçanta minerale paraqesin burimet e ftohta minerale në fshatin

Mexhitli të rrethit të Manastirit të cila janë në eksploatim.

Resurse më të rëndësishme ujore në rajonin e planifikuar të Pellagonisë janë lumi Cërna, potenciali i të cilit energjetik nuk është shfrytëzuar në mënyrë të mjaftueshme (akumulimet e Çebrenit dhe të Galishtes do të jenë hidroelektranat më të mëdha në vend) dhe Liqeni i Prespës, i cili paraqet motiv të posaçëm turistik për zhvillimin e turizmit veror në këtë rajon. Për ujitjen e sipërfaqeve të punueshme në këtë rajon posaçërisht janë të rëndësishme akumulimet e Strezhevës dhe Liqenit të Prilepit.

Trashëgimia natyrore dhe kulturo – historike

Në rajonin e planifikuar të Pellagonisë ekziston një trashëgimi shumë e pasur kulturo – historike e llojit të ndryshëm. Shquhet posaçërisht lokaliteti arkeologjik Heraklea, arkitektura e qytetit të Manastirit dhe kultura tradicionale e Krushevës. Qyteti i Manastirit njihet edhe si qendër e Alfabetit të gjuhës shqipe, si dhe e një numri të madh të kishave, xhamive manastireve, monumenteve urbane dhe rurale dhe kështu me radhë.

Në rajonin Trashëgimia natyrore është shumë e pasur – parku nacional Pelister, monumentet e shumta natyrore, prej të cilave dallohen Liqeni i Prespës, Kullat e Markos, disa rezervate natyrore dhe kështu me radhë. Llojllojshmëria dhe pasuria kulturo- historike dhe pasuria natyrore japin një potencial të lartë për zhvillimin e llojeve të ndryshme të turizmit (liqeneve, malor, manastireve, turizmit të fshatit etj.), shfrytëzimi i të cilëve mund të kontribuojë në zhvillimin e këtij rajoni.

Karakteristikat ekonomike

Rajoni i planifikuar i Pellagonisë ka PBV-në prej 3.577 € (viti 20093), që është pothuajse për 10% më e lartë nga mesatarja e Republikë së Maqedonisë. Me këtë, ai gjendet në vendin e dytë të zhvillimit nga tetë rajonet e planifikuara në Republikën e Maqedonisë dhe merr pjesë me 12,5% në krijimin e PBV-së. Si sektorë më të rëndësishëm në rajon dallohen: energjetika dhe industria ushqimore, e tekstitit, e duhanit dhe e ndërtimeve.

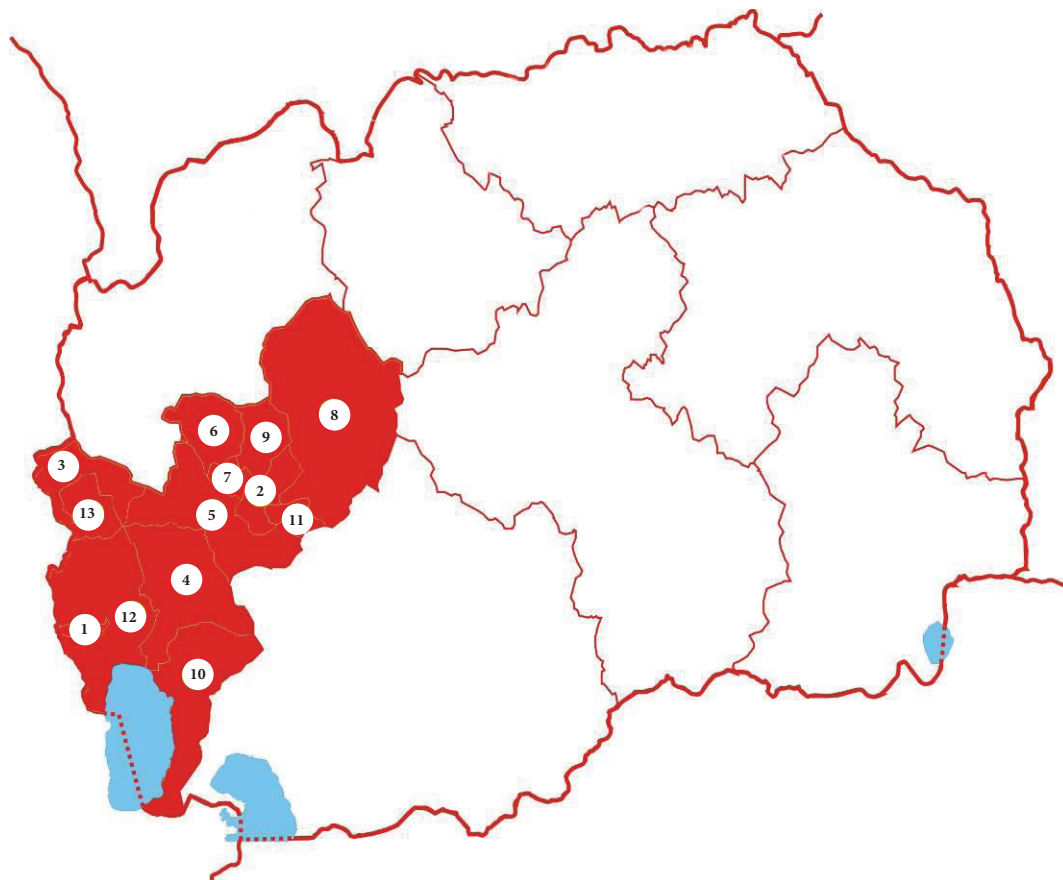
Prioritetet e zhvillimit në rajon gjatë viteve 2010- 2010

1. Përmirësimi i lidhshmërisë së ndërsjellë dhe ndërkom-bëtare e komunave në rajon përmes planifikimit dhe ndërtimit të infrastrukturës bashkëkohore.
2. Mjedisi më i mirë jetësor përmes uljes së ndotjes, shmangies së pasojave nga ndotja, si dhe rritja e efikasitetit të energjetikës.
3. Rritja e cilësisë së jetesës dhe kohezioni më i madh jetësor në rajon, përmes investimeve të vazhdueshme në zhvillimin e resurseve njerëzore.
4. Zhvillimi ekonomik rajonal në Rajonin e planifikuar të Pellagonisë.

Qendra për zhvillimin e rajonit të planifikuar të Pellagonisë
www.pelagonijaregion.mk

Rajoni i planifikuar Jugperëndimor

Rajoni i planifikuar Jugperëndimor shtrihet në zonat kodrinoro – malore, ku dominojnë male të larta me një lartësi prej mbi 2000 m. Në këtë rajon më e madhe lugina e Ohrit – Strugës e shtrirë midis maleve Jabllanica dhe Galiçica, e cila në një pjesë të saj plotësohet me Liqenin e Ohrit.

Në territorin prej 3.340 km², në 286 vendbanime jetojnë gjithsej 221.899 banorë ose rreth 11% e popullsisë së përgjithshme në vend. Në pikëpamjen e shpërndarjes së popullatës, karakteristik është dallimi ndërkomunal dhe dallimi i vendbanimeve. Në tri komunat e këtij rajoni - Strugë, Ohër, Kërçovë jetojnë më shumë se 67% e popullatës së përgjithshme në vend. Denduria mesatare e popullatës në rajonin jugperëndimor është 66,4 banorë /km².

Rajoni në perëndim dhe në jug kufizohet me Shqipërinë, me ç'rast në territorin e rajonit të planifikuar gjenden dy vendkalime kufitare: Shën Naumi dhe Qafa e Thanës dhe dy vendkalimet afër Liqenit të Ohrit, përkatësisht afër Ohrit dhe Strugës.

	Komuna	Sipërfaqja km ²	Banorët ¹	Vendbanimet
1	vevçani	23	2.495	1
2	Vraneshtica	109	1.282	15
3	Dibra	146	20.148	18
4	Devarca	425	4.799	30
5	Drugova	383	3.004	28
6	Zajasi	161	11.845	13
7	Kërçova	49	30.213	7
8	Makedonski Brodi	889	6.633	51
9	Oslomej	121	10.592	16
10	Ohri	390	54.901	29
11	Pllasnica	54	4.757	4
12	Struga	483	64.365	51
13	Qendra e Zhupës	107	6.865	23
	Gjithsej rajonet jugperëndimore:	3.340	221.899	286

Resurset natyrore

Rajoni i planifikuar Jugperëndimor është i pasur me ujë dhe pyje të cilat janë nën mbrojtje të posaçme. Rajoni jugperëndimor është zonë më e pyllëzuar në Maqedoni dhe bart 21% të pyjeve në vend, me ç'rast pisha e zezë dhe druri i ahut mbulojnë 66% të sipërfaqes së saj. Lumenjtë më të rëndësishëm janë Treska dhe Drini i Zi, të cilët me potencialin e tyre mundësojnë ngritjen e tri akumulimeve në këtë rajon: Gllboçica dhe Liqeni i Dibrës në Drinin e Zi dhe Kozjaku në Treskë.

Në rajonin Jugperëndimor shtrihen rreth 10% e sipërfaqes së përgjithshme punuese në Maqedoni, ku më shumti prodhohet gruri, misri dhe patatja, kurse nga pemëtaria rendimentet më të mëdha janë të mollës, kumbullave, dardhave dhe qershisë.

Trashëgimia natyrore dhe kulturo – historike

Rajoni Jugperëndimor posedon një trashëgimi kulturo – historike me rëndësi jashtëzakonisht të madhe. Ohri bashkë me rrethinën është qendër alfabetit sllav, ndërkaq këtu dallohet arkitektura e vjetër e qytetit dhe numri i madh i kishave dhe xhamive.

Liqeni i Ohrit, si një ndër liqenet më të vjetra në Europë, paraqet motiv të veçantë turistik për zhvillimin e turizmit veror në këtë rajon. Nga numri i përgjithshëm i shtretërve në Maqedoni (26.503), madje 16.400 përkatësisht 62% janë në rajonin e planifikuar, ndërsa pjesa më e madhe e tyre janë në dy qendrat më të mëdha turistike në shtet – Ohri dhe Struga, të cilët shtrihen në bregun e liqenit të Ohrit. Ky rajon është i pasur me kafshë në rezervatin “Jasen” dhe vendet e gjahut Ramne, Trbole dhe Tazhevë, dhe disponon edhe me objekte për përkrahjen e gjuetisë. Rajoni Jugperëndimor

Karakteristikat ekonomike

Rajoni Jugperëndimor ka një PBV prej për banorë (viti 20093), që për 30% është më e ulët se mesatarja e Republikës së Maqedonisë. Merr pjesë me 7,6% në krijimin e PBV-së dhe gjendet në grupin e tetë rajoneve të planifikuara, zë vendin e gjashtë të zhvillimit në Republikën e Maqedonisë. Vend të rëndësishëm në ekonominë e këtij rajoni zë turizmi, industria e përpunimeve, energjetika, sektori financiar, dhe pjesërisht bujqësia dhe peshkataria. Këtë rajon e vizitojnë 47% e të gjithë vizitorëve në Maqedoni, me ç'rast realizohen mbi 1.300.000 bujtje nga mysafirë të vendit dhe të huaj (65% të bujtjeve janë në nivel të vendit).

Prioritetet e zhvillimit

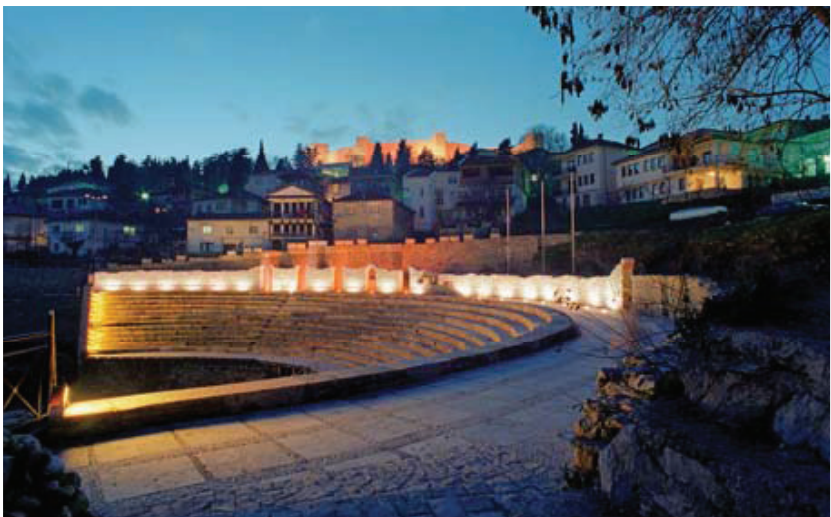
1. Rritja ekonomike e arritur me nivelin cilësor të njohurive dhe shkathtësive të kapitalit njerëzor., ndërmarrjet e zhvilluara të vogla dhe të mesme dhe prodhimet e njohura lidhur me prejardhjen gjeografike të rajonit.
2. Vendi me një rrjet rrugor të zhvilluar dhe bashkëkohor, me një menaxhim të qëndrueshëm të potencialit të ujërave, in-

frastrukturë të zhvilluar arsimore dhe informatiko – komunikuese.

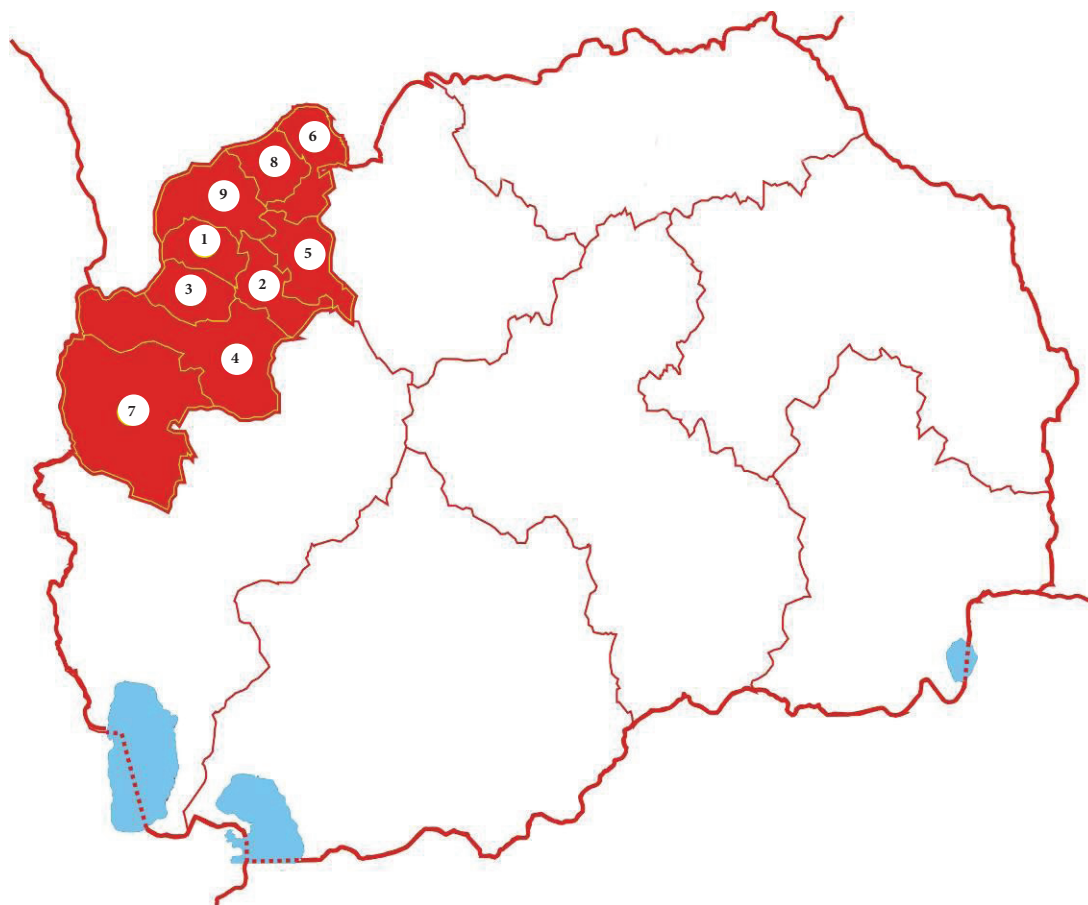
3. Agrobiznesi i bazuar në konceptin bashkëkohor të prodhimit të produkteve të njohura bujqësore për rajonin dhe zhvillimi i qëndrueshëm rural i bazuar në njohuritë dhe teknologjitë bashkëkohore.
4. Destinacioni atraktiv turistik me një ofertë të integruar turistike, të bazuar në shfrytëzimin dhe mbrojtjen e qëndrueshme të pasurisë kulturore dhe natyrore.
5. Rajoni i pastër ekologjik me ujëra të mbrojtura, ajër dhe tokë, sistemi i integruar i menaxhimit të hedhurinave dhe shfrytëzimi i qëndrueshëm e burimeve të përtëritura të energjisë.
6. Infrastruktura e zhvilluar sociale, me rrjetë të shërbimeve efikase, për një jetë dinjitoze dhe standard të qëndrueshëm për jetesë. Agrobiznesi

Qendra për zhvillimin e rajonit të planifikuar Jugperëndimor

www.southwestregion.mk

Rajoni i planifikuar i Pollogut

Rajoni i planifikuar i Pollogut gjendet në pjesën veriperëndimore të Republikës së Maqedonisë, dhe shtrihet në drejtimin verijug të territorit në 2.416 km². Ky rajon përfshinë Luginën e Pollogut, rrafshnaltën e Mavrovës, masivin malor Bistra dhe luginën e lumit Radika.

Këtë rajon e përbëjnë 9 komuna, ku në 184 vendbanime jetojnë gjithsej 314.194 banorë. Pjesa më e madhe banorëve është përqendruar në dy komunat më të mëdha: Tetovë dhe Gostivar, kurse denduria mesatare është 126 banorë/ km², gjë që e bën rajon më të dendur pas rajonit të Shkupit.

Ky rajon në përfundim kufizohet me Republikën e Shqipërisë, kurse në veri me Republikën e Kosovës, me ç'rast në territorin e këtij rajoni ekziston një vendkalim kufitar me Republikën e Kosovës: vendkalimi kufitar në Jazhincë.

Resurset natyrore

Kushtet e volitshme klimatike, si dhe reliefi i rajonit të planifikuar të Pollogut, mundësojnë kushte për zhvillimin e bujqësisë. Kulturat të cilat kultivohen në këtë rajon janë me një shije dhe kualitet të veçantë, kurse si brende janë të njohur në vend dhe më gjerë: mollët, grosha, speci dhe patatet e Tetovës, qengji i Sharrit, djathi dhe kaçkavalli i Mavrovës, mjalti i Sharrit etj. Territori i rajonit të Pollogut është rajon shumë i pasur me rrjedha të përhershme dhe të kohëpaskohshme të pasura me ujë gjatë tërë vitit. Lumenjtë në rajonin e Pollogut janë: Vardari, Shkumbini dhe Radika, të cilët përafërsisht janë të pasur edhe një fond të peshqve, me troftë dhe mrenë.

	Komuna	Sipërfaqja km ²	Banorët ¹	Vendbanimet
1	Bogovina	142	30.102	14
2	Bërvenica	164	16.411	10
3	Vrapçishta	158	26.719	15
4	Gostivari	513	82.469	35
5	Zhelina	201	26.579	18
6	Jegunovca	177	10.855	17
7	Mavrova - Rostusha	663	8.823	42
8	Tearca	1377	22.723	13
9	Tetova	2622	89.513	20
	Gjithsej rajonet e Pollogut:	2.416	314.194	184

Trashëgimia natyrore dhe kulturo – historike

Trashëgimia natyrore është posaçërisht e pasur – parku nacional Bistra, Mali Sharr, lumenj me fond të pasur peshqish, liqene glaciale dhe natyrore, si dhe dy qendra të skisë (Kodra e Diellit dhe Mavrova).

Më parë Tetova ishte një nga qytetet më të vjetra në Maqedoni me një përzierje të fuqishme të kulturave gjatë kohërave të ndryshme. Me hyrjen e Perandorisë osmane në Ballkan, Tetova bëhet qendër administrative të cilën e zbkurojnë: Arabatî Baba Teqe, Xhamia e Larme, kalaja dhe të tjera.

Karakteristikat ekonomike

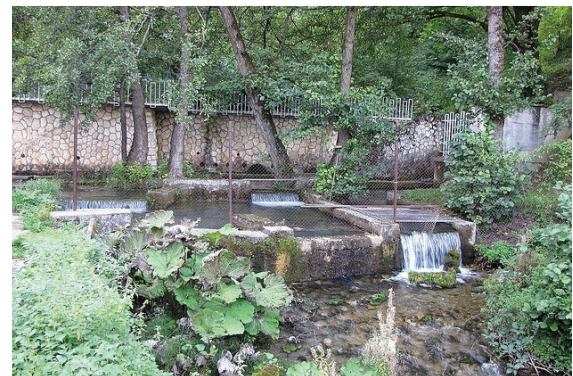
Rajoni i Pollogut ka një PBV prej 1.531 € për banor (viti 20093) dhe merr pjesë me 7,2% në krijimin e PBV-së maqedonase. Me një PBV prej 53,1% më të ulët se mesatarja e Republikës së Maqedonisë, gjendet në vendin e fundit për nga zhvillimi në grupin e tetë rajoneve të këtij rajoni. Sektorët më të rëndësishëm të rajonit janë: industria përpunuese, ndërtimore, metalurgjia dhe turizmi.

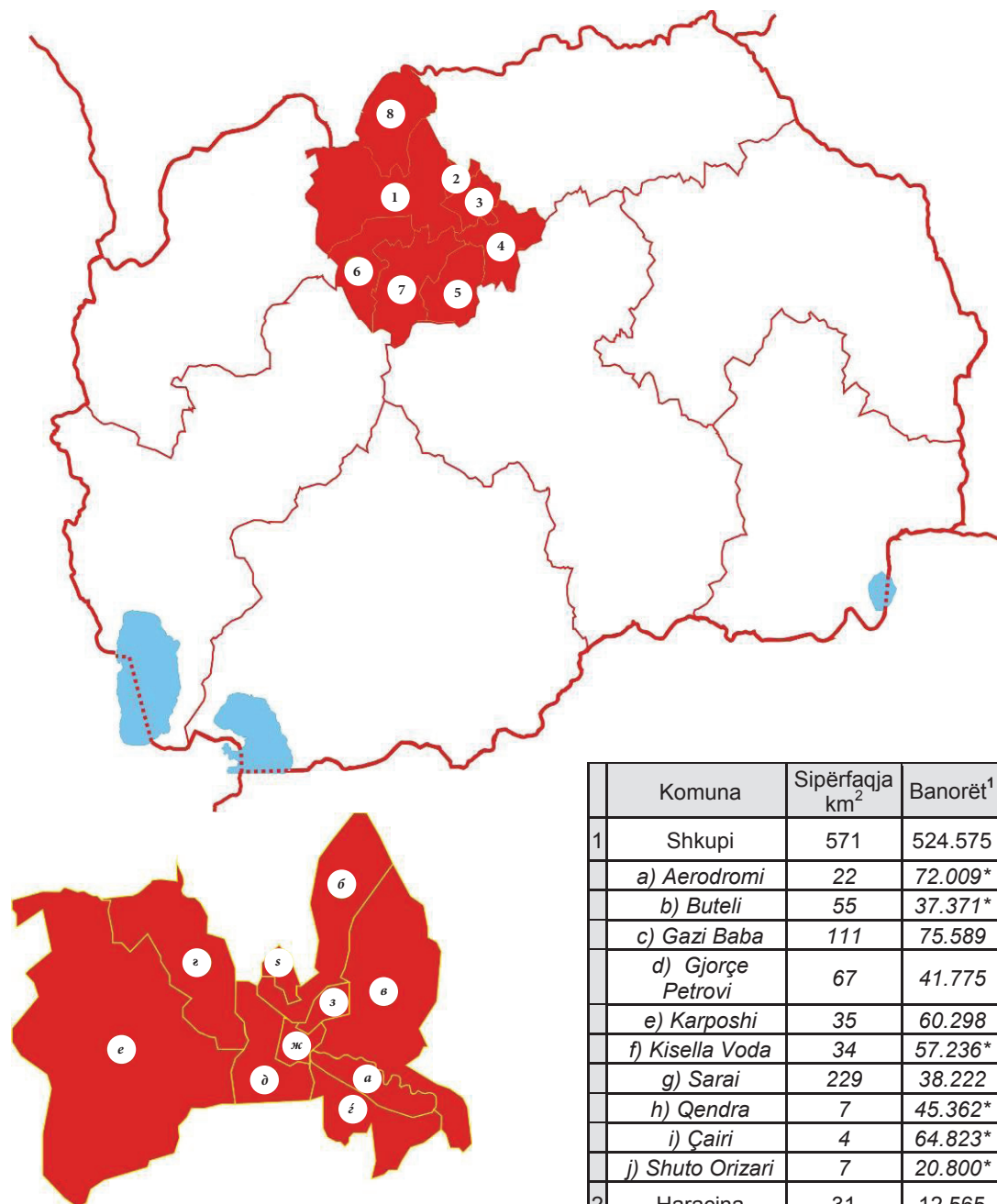
Prioritetet e zhvillimit

1. Të rritet niveli i zhvillimit ekonomik përmes rritjes së konkurrencës dhe produktivitetit.
2. Ta përmirësojë infrastrukturën ekzistuese dhe ta zhvillojë infrastrukturën e re transportuese, agrare dhe të komunikacionit.
3. Të avancohet mjedisi jetësor rajonal dhe të sigurohet zhvillimi i qëndrueshëm rajonal.
4. Të ngitet niveli i arsimimit të popullatës dhe të përmirësohet zhvillimi i resurseve njerëzore.
5. Rajoni i Pollogut të bëhet rajon udhëheqës bujqësor me një zhvillim të shpejtë rural.
6. Rajoni i Pollogut të bëhet qendër më e njohur turistike rajonale malore.
7. Përmirësimi dhe rritja e përfaqësimit të grupeve të marginalizuara në arsim, kulturë dhe fuqia punëtore.

Qendra për zhvillimin e rajonit të planifikuar të Pollogut
www.pologregion.mk

Rajoni i planifikuar i Shkupit

	Komuna	Sipërfaqja km ²	Banorët ¹	Vendbanimet
1	Shkupi	571	524.575	53
	a) Aerodromi	22	72.009*	1
	b) Buteli	55	37.371*	4
	c) Gazi Baba	111	75.589	13
	d) Gjozë Petrovi	67	41.775	6
	e) Karposhi	35	60.298	2
	f) Kisella Voda	34	57.236*	2
	g) Sarai	229	38.222	22
	h) Qendra	7	45.362*	1
	i) Çairi	4	64.823*	1
	j) Shuto Orizari	7	20.800*	1
2	Haraçina	31	12.565	4
3	Iliđeni	97	16.493	12
4	Petroveci	202	8.641	16
5	Zelenikova	177	4.563	14
6	Sopišta	222	5.656*	13
7	Studeniçani	276	19.133	19
8	Çuçer - Sandeva	241	9.431	12
	Gjithsej komunat e Shkupit:	1.812	601.057	142

Rajoni i planifikuar i Shkupit përfshinë basenin e Luginës së Shkupit dhe zë një sipërfaqe të përgjithshme prej 1.812 km² ose 7% të territorit të Republikës së Maqedonisë. Këtë rajon e përbëjnë 17 komuna (prej të cilave 10 janë pjesë të qytetit të Shkupit) dhe qyteti e Shkupit, si njësi e veçantë e vetëqeverisjes lokale me gjithsejtë 601.057 banorë.

Denduria e popullatës është 319 banorë/km², dhe është katër herë më e lartë se mesatarja e vendit (81 banorë/ km²). Në qytetin e Shkupit është përqendruar rreth 71,8% e popullatës së rajonit, përkatësisht 21,5% e popullatës së përgjithshme në vend, gjë që vë në dukje përqendrimin e madh të popullatës në aglomeracionin e Shkupit.

Në rajonin e Shkupit gjendet edhe vendkalimi kufitar me Kosovën në Bllacë dhe aeroporti "Leka i Madh".

- Këto të dhëna të popullatës janë të vitit 2006

Resurset natyrore

Kushtet e zhvillimit të bujqësisë në rajonin e Shkupit janë përafërsisht të limituara për shkak të nivelit të lartë të urbanizimit të rajonit dhe fragmentarizmit të të mbjellave bujqësore, që nuk shkon në dobi të zhvillimit intensiv të prodhimeve bujqësore. Në këtë rajon janë të përfaqësuara kryesisht kulturat bujqësore dhe në masë të caktuar edhe vreshtaria, ndërsa të pakta janë kulturat industriale dhe nuk ka ndonjë potencial të madh për zgjerimin e tyre.

Deri më tani nga xehet e gërmuara në minierave, rëndësi më të madhe ekonomike kanë shtresat e xehes së kromit në Radushë (komuna e Sarajit), kurse nga jometalet më të rëndësishme janë gurët e zbukuruar dhe travertinet në Kuçkovë dhe Sullare. Rëndësi të veçantë minerale kanë ujërat termale dhe termominerale në Katllanovë, të cilat japin mundësi për zhvillimin e turizmit të banjave në këtë rajon.

Resurs kryesor u ujit në Rajonin e Shkupit është lumi Vardar, me degët e Treskës, Lepencit, Pçinjës, Markova dhe Kadina Rekës. Në lumin Treska janë ndërtuar dy akumulime Matka 1 dhe konjaku, kurse në ndërtim e sipër është edhe Matka 2. Përveç potencialit hidroenergjetik, Treska dhe Kadina Reka me bukuritë e tyre ambientale ofrojnë kushte të jashtëzakonshme për rekreacion dhe zhvillimin e përmbajtjeve turistiko – hotelerike.

Trashëgimia natyrore dhe kulturo – historike

Nga trashëgimia natyrore dhe kulturo – historike në rajonin e Shkupit, me potencialin e vet turistik shquhet lokaliteti arkeologjik Shkupi, Kalaja, Akuedukti, Çarshia e vjetër në qytetin e Shkupit, xhamitë dhe kishat e shumta, si dhe disa rezervate natyrore dhe monumente të natyrës, nga të cilat potencial më të madh turistik kanë Matka dhe liqeni Treska.

Karakteristikat ekonomike

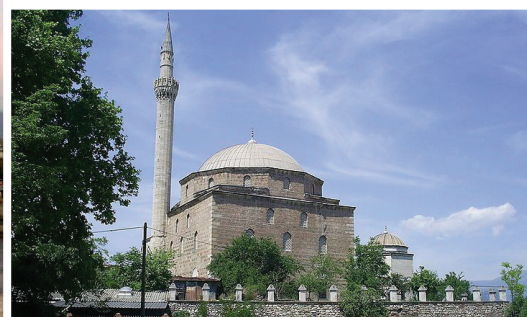
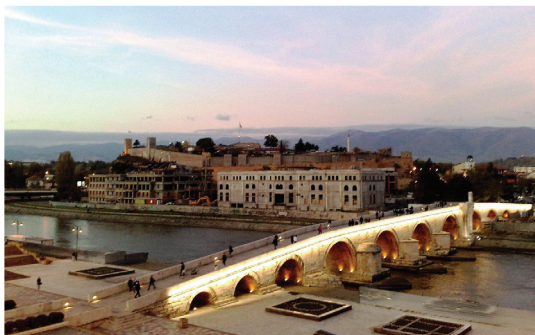
Ky rajon është ndër rajonet më të zhvilluara në Republikën e Maqedonisë dhe merr pjesë me 45,5% në krijimin e PBV-së maqedonase. Rajoni i planifikuar ka një PBV prej 5.083 € për banor (viti 20093), që është për 5,8% më e lartë se mesatarja e Republikës së Maqedonisë. Bartës të zhvillimit ekonomik në këtë rajon janë industria ushqimore, e tekstilit, e botimit, e përpunimit të metaleve, ndërtimtarisë, hotelerisë, tregtisë, transportit dhe shërbimeve afariste.

Prioritetet e zhvillimit

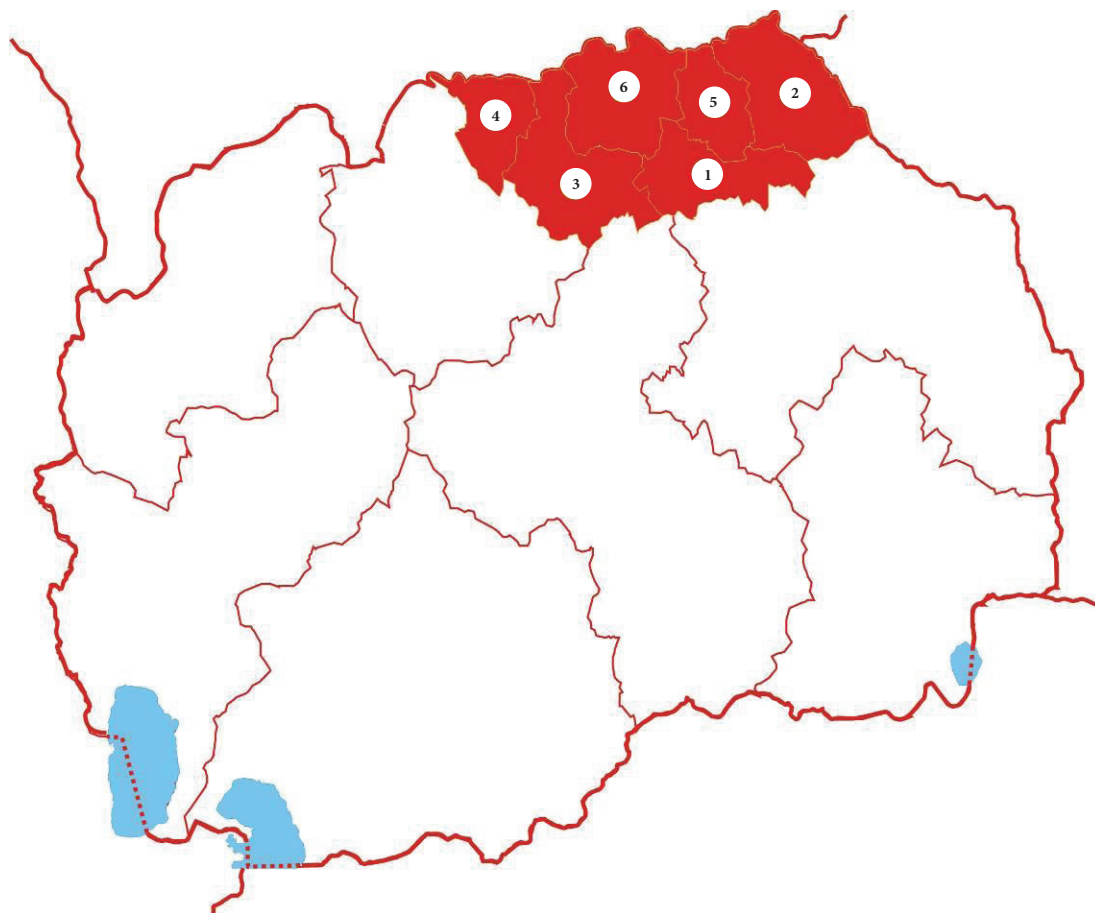
1. Infrastruktura bashkëkohore transportuese, komunale dhe energjetike me një mbrojtje të plotë të mjedisit jetësor.
2. Mjedisi i shëndoshë dhe e i mbrojtur jetësor
3. Shfrytëzimi i mjeteve nga Instrumenti IPA.
4. Rritja e nivelit të zhvillimit ekonomik të rajonit përmes nxitjes dhe zhvillimit të MSP-së, industritë bartëse dhe shfrytëzimi i përparësive konkurruese të rajonit.
5. Shfrytëzimi dhe avancimi më cilësor i kapitalit njerëzor për qëllime ekonomike dhe avancimi i cilësisë së mbrojtjes shëndetësore dhe sociale.
6. Promovimi i bujqësisë moderne dhe zhvillimi i qëndrueshëm rural.
7. Shfrytëzimi optimal i trashëgimisë natyrore dhe kulturo – historike në funksion të zhvillimit të turizmit.
8. Mbulesa më e madhe e rajonit me dokumentacionin hapësinor – planifikues dhe realizimi i tij e shpejtë dhe efektiv.

Qendra për zhvillimin e rajonit të Shkupit

www.rdc.mk/skopje

Rajoni i planifikuar Verilindor

Rajoni i planifikuar Verilindor përfshinë komunat në pjesën e fundit verilindore të vendit, në trekëndëshin përgjatë kufirit me Kosovën, Serbinë dhe Bullgarinë. Sipërfaqja e përgjithshme e rajonit është 2.310 km², përkatësisht 9% e territorit të përgjithshëm të Republikës së Maqedonisë.

Në përbërjen e rajonit të planifikuar hyjnë 6 komuna me 174.876 banorë. Pjesa më e madhe (189) e vendbanimeve (192) janë vendbanime rurale, me ç'rast denduria e popullatës është 75 banorë/ km² dhe është shumë e ngjashme me mesataren e vendit (82).

Në këtë rajon të planifikuar janë thekuar dallimet në zhvillimin e popullatës. Te gjysma e komunave është e pranishme ulja e numrit të popullatës (Rankovci, Staro Nagoriçane dhe Kratovë), në njërin minimal, kurse në dy të tjerat shënohet rritje shumë e madhe (Likovë dhe Kumanovë).

Komunikimi me venet fqinje realizohet përmes vendkalimeve rrugore kufitare: Tabanovci, - Kumanovë dhe Prohor Pçinski – Staro Nagoriçane në drejtim të Serbisë dhe Deve Bair – Kriva Pallankë në drejtim të Bullgarisë.

	Komuna	Sipërfaqja km ²	Banorët ¹	Vendbanimet
1	Kratova	375	9.887	31
2	Kriva Pallanka	480	20.440	34
3	Kumanovë	509	107.211	48
4	Likovë	273	29.058	22
5	Rankovci	241	3.873	18
6	Staro Nagoriçane	432	4.407	39
	Gjithsej rajonet e në pjesën Verilindore:	2.310	174.876	192

Resurset natyrore

Masivi malor i Osogovës konsiderohet ndër fushat më të rëndësishme të xehetarisë në Republikën e Maqedonisë me minerale të: bakrit, plumbit, kromit, arsenit, antimonit dhe zinkut. Miniera Toranica (Kriva Pallankë) është e pasur me xehe

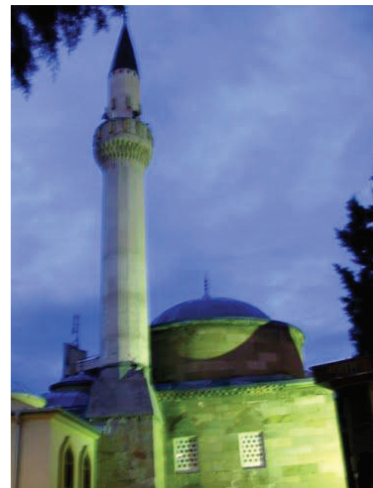

gjeologjike, rezervat e të cilës (bakrit, plumbit, kromit dhe argjendit) janë vlerësuar për 50 vjet eksploitim normal, kurse miniera e Llojanit (Likovë) është e pasur me arsen, antimon dhe krom. Në këtë rajon ka shumë miniera të jometaleve (deltina betoni, kuarc, tokë dyatomike, dhe aluvione ranore), para së gjitha në komunën e Kratovës me rezerva për 50 vjet eksploitim.

Ky rajon lumenjve përfshinë zonat e baseneve të lumenjve Pçinja dhe Kriva Reka, kurse në strukturën e vet (posaçërisht në Osogovë) përmban burime të ndryshme të ujit, dy liqene atraktive akumuluese artificiale (Likova dhe Gllazhnja në Komunën e Likovës) edhe dy akumulime më të vogla (Bazjačko Bërdo dhe Vllashki Kilibi në Kriva Pallankë).

Për shfrytëzimin e potencialit të ujërave të Lumit Zletova, në ndërtim e sipër është ndërtimi i hidrosistemit rajonal Zletovica për rajonin e Lindor dhe Verilindor, i cili do të sigurojë ujë për pije për më shumë se 200.000 banorë.

Ky rajon nuk është specializuar për kultura të caktuara bujqësore dhe nuk shënohen të ardhura të mëdha. Kohën fundit, prodhimtaria organike bujqësore plotësohet me prodhime organike të blegtorisë, sepse pjesëmarrja madhe e livadheve dhe kullsave e bëjnë këtë rajon të qëlluar për zhvillimin e blegtorisë. Vjelja e frutave malor, kërpudhave, bimëve shëruese dhe llojet tjera të bimëve, paraqet një veprimtari plotësuese për popullatën lokale.

Trashëgimia natyrore dhe kulturo – historike

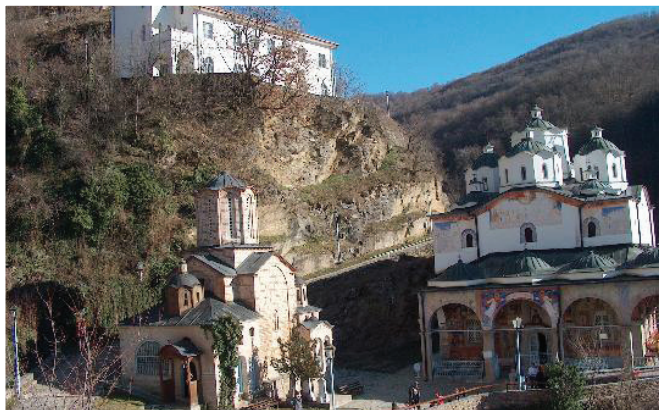
Me të rëndësi të posaçme në këtë rajon janë kishat dhe xhamitë, si dhe komplekset e manastireve.: Manastiri i Osogovës, manastiri në fshatin Mateç, kisha "Shën Gjorgji" në Staro Nago-riçane, xhamia e Tatar Sinan Pashës e shekullit 16 në qendër të Kumanovës, xhamia në Tabanovc e ndërtuar në shekullin 13 dhe të tjera, ku karakteri i jashtëzakonshëm historik, arkitektonik dhe shpirtëror i tejkalon mundësitë e shfrytëzuara turistike deri më tani. Kështu, observatoriumi KOKINO, lokalitetet Kuklica dhe Gradishte, arkitektura e vjetër e Kratovës, si dhe disa rezervate natyrore (Ploçe Pitotelmi, si rezervat kryesisht natyror, ku zhvillohet popullata e vetme botërore e llojit të relikteve) dhe monumentet e natyrës e bëjnë rajonin e planifikuar të veçantë sipas vlerës së vet të pasur me trashëgimi kulturore dhe i japin një përparësi të dukshme krahasimtare para të tjerëve, duke pasur parasysh faktin për vendosjen e tij dhe afërsinë e kufijve të shteteve tjera.

Observatoriumi astronomik Kokino daton nga viti 1800 para erës sonë (që nga koha e hershme e bronzit), dhe llogaritet ndër observatoriumet më të vjetra në botë. Agjencia astronomike amerikane NASA e ka radhitur KOKIN-on në vendin e katërt në listën e 15 observatorimeve të tilla botërore, pas 1. Abus Sibleit në Egjipt, 2. Stounhenxhit në Britani të Madhe dhe 3. Angkor Vat-it në Kamboxhia. Fakti për një unikat të tillë botëror i rëndësisë së jashtëzakonshme, por janë të nevojshme investime plotësuese për shfrytëzimin e plotë të potencialit.

Karakteristikat ekonomike

Rajoni i planifikuar Verilindor ka një PBV prej 1.707 € për banorë (viti 20093), që për 47,7% është më e ulët nga mesatarja e Republikës së Maqedonisë. Ky rajon më së paku se rajonet tjera të planifikuara (vetëm me 45%) në krijimin e PBV-së maqedonase, dhe sipas zhvillimit gjendet në vendin e parafundit në grupin e tetë rajoneve të planifikuara. Sektorët më të rëndësishëm të ekonomisë në këtë rajon janë: industria ushqimore dhe e metaleve bashkë me industrinë kimie dhe tregtinë.

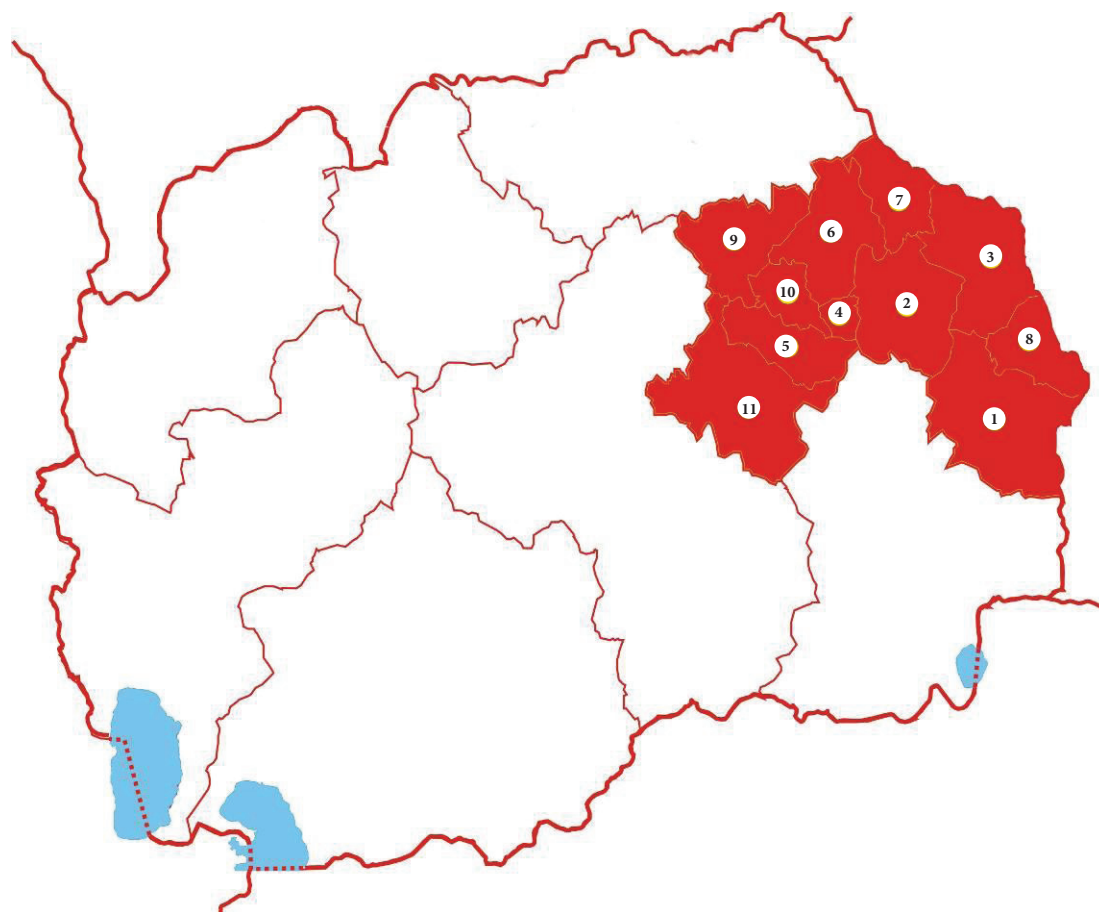

Prioritetet e zhvillimit

1. Rritja ekonomike është më e madhe se rritja e shtetit në tërësi.
2. Infrastruktura bashkëkohore me rëndësi ndërkombëtare me përkrahjen e fondeve shtetërore dhe evropiane.
3. Mbrojtja e ambientit jetësor - investimi për pasardhësit tanë.
4. Zhvillimi i bujqësisë bazuar në njohuritë dhe inovacionet bashkëkohore.
5. zhvillimi rural dhe zhvillimi i turizmit - sfidat e reja për një jetë më të mirë në mjediset rurale.
6. Infrastruktura dhe shërbimet e zhvilluara sociale, çelës për një cilësi më të mirë jetese.

Qendra për zhvillimin e rajonit verilindor
www.northeastregion.gov.mk

Rajoni i planifikuar Lindor

Rajoni i planifikuar Lindor shtrihet në pjesën lindore të Republikës së Maqedonisë dhe përfshinë tërë rrjedhën dhe e lumit Bregallnica. Përfshinë 3.537 km² dhe përfshin 14% të territorit të vendit.

Ky rajon mbulon 11 komuna me 217 vendbanime, prej të cilave 209 janë vendbanime rurale. Numri i përgjithshëm i banorëve është 179.846, kurse denduria e popullatës 51 banorë/ km². Vitet e fundit dëshmojnë për një proces të vazhdueshëm të shpopullimit, kështu që është numër i madh i fshatrave me madhësi prej 100 banorëve dhe fshatrave me një indeks të shprehur të plakjes. Kjo gjendje mundëson përqendrimin e 6% të popullatës në mjediset urbane.

Ky rajon i anës lindore kufizohet me Republikën e Bullgarisë, kurse komunikimi me shtetin fqinj realizohet përmes vendkalimit kufitar Dellçevë, në Komunën e Dellçevës. Ekziston mundësia për aktivimin e vendkalimeve kufitare Kllepallo, Ajudtska Çeshma dhe Cërna Skalla.

Resurset natyrore

Kushtet klimatike në rajon janë të volitshme për zhvillimin bujqësisë, posaçërisht për prodhimin e orizit. Degë dominuese e bujqësisë është agrikultura përkatëse, përkatësisht kulturat e dritave: orizi, si më i rëndësishëm, elbi, gruri dhe misri. Fushat

	Komuna	Sipërfaqja km ²	Banorët ¹	Vendbanimet
1	Berova	598	13.434	9
2	Vinica	433	19.513	16
3	dellçeva	422	17.017	22
4	Zërnovci	56	3.149	3
5	Karbinci	229	4.079	29
6	Koçani	360	38.170	28
7	Kamenica e Maqedonisë	190	7.880	9
8	Pehçeva	208	5.213	7
9	Probishtipi	326	15.694	36
10	Çeshinova – Obleshevë	132	7.264	14
11	Shtipi	583	48.433	44
	Gjithsej rajonet lindore:	3.537	179.846	217

e mbjella me oriz në këtë rajon prodhojnë rreth 95% të prodhimit të përgjithshëm në Republikën e Maqedonisë. Përveç kulturës së drithërave, në këtë rajon zhvillohet edhe kopshtaria e hershme që bazohet në ujërat e ngrohtë nëntokësor, prodhimi i duhanit. Ky rajon, njëkohësisht është edhe prodhuesi më i madh i patates në shtet. Potenciali i madh për zhvillim dhe eksport vërehet te blegtoria – posaçërisht dhentë dhe dhitë. Potenciali është i madh për zhvillimin e industrisë së prodhimit të qumështit dhe mishit, sepse 40% e derrërisë realizohet në rajon.

Në lumin Bregallnica, si burim dominues i ujit në këtë rajon, ekzistojnë dy akumulime: “Kalimanci” dhe “Liqeni i Koçanit”. Rajoni lindor nuk resurse tjera më të mëdha ujore, furnizimi me ujë dhe ujësjellësi zgjidhen me ngritjen e akumulimeve të reja në lumin Bregallnica, si dhe në lumenjtë tjerë si Ziletovica (sistemi i Ziletovicës).

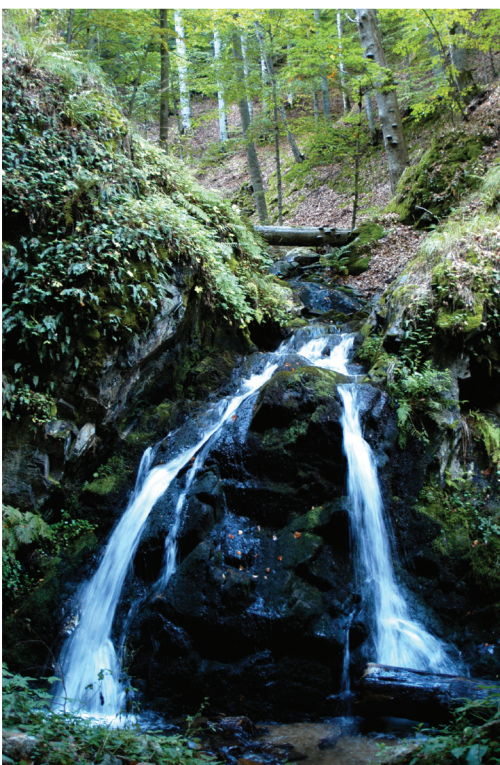
Nga territori i përgjithshëm i rajonit, 38% gjendet e mbuluar me pyje, që është 13% e pyjeve të përgjithshme

në Republikën e Maqedonisë. Nga lëndët e para dhe resurset tjera me të cilat disponon ky rajon, rëndësi më të madhe për këtë rajon kanë xehet e plumbit dhe zinkut në minierat e Ziletovës, Dobrevës dhe Kamenicës (me një prodhimtarë vjetor prej 1.000.000 tonë), kurse nga jometalet janë azbesti, argjila kaolin, si dhe shtresa e thëngjill – linjiti “BRik” në Berovë.

Trashëgimia natyrore dhe kulturo – historike

Trashëgimia natyrore është jashtëzakonisht e pasur, me çka krijohen mundësi për zhvillimin e turizmit rural, por me rëndësi të posaçme janë shumë burime minerale si dhe ujërat termal në rrethin e Vinicës (Istibanja) dhe në rrethin e Shtipit (Kezhovica). Dëshmi plotësuese për një trashëgimi të pasur natyrore dhe mundësia për shfrytëzimin e saj janë disa rezervate natyrore: Goten, Linak, Mallesh, Zërnovska Reka, Lumi Ullomija; pastaj monumentet natyrore: Yvegori, Shpella Konjska Dupka, Morodvis, Maçevë, Cërna Topolla dhe shumë fshatra.

Në këtë rajon janë të njohura lokalitetet arkeologjike: Kalaja e Vinicës dhe Bargalla.

Karakteristikat ekonomike

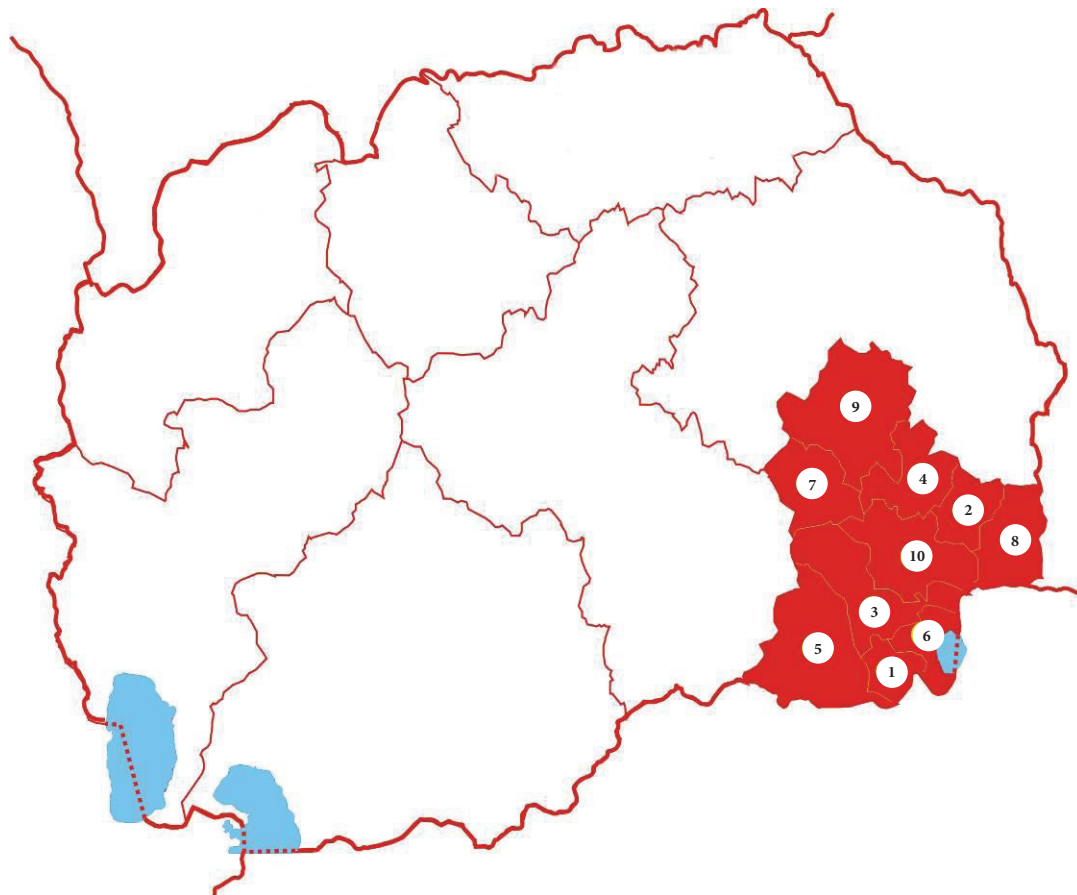
Rajoni Lindor, në vitin 2009 ka 14,9% PBV më të ulët për banorë se mesatarja e Republikës së Maqedonisë dhe është 2.777 €. Nga tetë rajonet e planifikuara gjendet në vendin e pestë dhe merr pjesë me 7,5% në krijimin e PBV-së në shtet. Si sektorë më të rëndësishëm në rajon dallohen: bujqësia dhe industria ushqimore, e tekstilit, këpucëtarisë dhe industria ndërtimore.

Prioritetet e zhvillimit

1. Rritja e nivelit të zhvillimit ekonomik.
2. Infrastruktura moderne dhe strukturat e ndërtuara funksionale – hapësinore.
3. Rajoni lindor – destinacioni i njohur turistik.
4. Sektori konkurrues bujqësor.
5. Sigurimi i mjedisit të shëndoshë jetësor.
6. Avancimi i zhvillimit social.

Qendra për zhvillimin e rajonit lindor
www.rdc.mk/eastregion

Rajoni i planifikuar Juglindor

Rajonal juglindor gjendet në pjesën juglindore të Republikës së Maqedonisë dhe përbëhet dhe përbëhet nga pjesë kodrinoro – malore (më të vogla) dhe fushore (pjesa më e madhe). Lartësia mbidetare lëviz prej 64 deri më 2.157 metra (maja e Bregut të Gjelbër në malin Kozhuf). Ky rajon kryesisht karakterizohet me klimë mediterane, e cila gjatë tërë vitit kushtëzon me më shumë se 240 ditë me diell dhe është rajoni më me diell në vend.

Rajonin e planifikuar e përbëjnë 10 komuna me një sipërfaqe prej 2.739 km² dhe 172.693 banorë. Denduria mesatare e popullatës është 66 banorë km², që është pak më e vogël se denduria mesatare në nivelin shtetëror. Pjesa më e madhe e popullatës (60%) jeton në 182 vendbanime rurale.

Rajoni i planifikuar kufizohet në jug me Greqinë (vendkalimet kufitare rrugore: Bogoridica dhe Dojrani Vjetër) dhe në lindje me Bullgarinë (vendkalimi kufitar rrugor në Novo Sellë).

	Komuna	Sipërfaqja km ²	Banorët ¹	Vendbanimet
1	Bogdanci	114	8.523	4
2	Bosilova	150	14.132	16
3	Vallandova	331	11.929	29
4	Vasileva	221	12.525	18
5	Gjevgjelia	483	22.942	17
6	Dojrani	132	3.337	13
7	Konça	224	3.559	14
8	Novo Sellë	250	11.098	16
9	Radovishi	608	28.651	36
10	Strumica	322	55.997	25
	Gjithsej rajonet juglindore:	2.739	172.693	188

Resurset natyrore

Ky rajon ka kushte të mira klimatike dhe tokësore për zhvillimin e bujqësisë dhe kultivimin e perimeve, posaçërisht perimet e hershme, ku ky rajon shquhet me një përvojë të madhe në vend. Kulturat dominuese janë: domatet, specat, kastravec, lakra, qepa, pjeperi dhe shalqiri. Në këtë rajon prodhohen 60% e nevojave të Republikës së Maqedonisë. Prodhimet tjera karakteristike janë molla japoneze dhe shega.

Liçeni i Dojranit është liçeni më i vogël natyror në Republikën e Maqedonisë dhe është i vetmi në këtë rajon, që funksionon si

ekosistem i izoluar me një florë dhe faunë shumë specifike, të cilat jetojnë në ambientin e tyre natyror pas gjendjes së mirë hidrologjike në vitet e fundit.

Resurset me të rëndësishme ujore janë lumenjtë Vardari dhe Strumica me rrjedhat e tyre rajonale, Liqeni i Dojranit dhe dy akumulimet e Luda Marës: Palirci dhe Çinarli. Ky rajon është i varfër me ujëra dhe gjendja e cilësisë dhe rrjedha e ujërave janë në ndikim të madh të kushteve klimatike.

Një pjesë e këtij rajoni karakterizohet me miniera të lëndëve të para minerale jometale: kuarci, gëlqerja, mermeri dhe argjila, dhe lëndët e papërpunuara jometalike minerale: hekur, zinku, bakri, ari, argjendi, kromi dhe uraniumi. Miniera për eksplotimin e feldspatit – hamzali, është i karakterit nitrik dhe është i vetmi në republikën e Maqedonisë dhe në Ballkan.

Trashëgimia natyrore dhe kulturo – historike

Trashëgiminë natyrore e përbëjnë: ujëvarat Rrëshinore dhe Kolashin, Liqeni i Dojranit dhe burimet termale, të cilat krijojnë një potencial të madh për zhvillimin e turizmit. Hidropotenciali termomineral e karakterizojnë dy vende shërimi të banjave: Banja Bansko, rrëzë malit Kozhuf, të dyja në një lartësi mbidetare prej 250 m dhe temperaturë të ujit prej 71° dhe 50°. Lokaliteti Kodra e Vardarit (vendbanim shumëshehtësësh nga shekulli XIII deri në shekullin I para erës sonë, banja romake në Bansko, manastiret në Vodoça dhe Velusa, si dhe karnavalet në Strumicë e rrumbullakojnë trashëgiminë kulturo – historike të këtij rajoni.

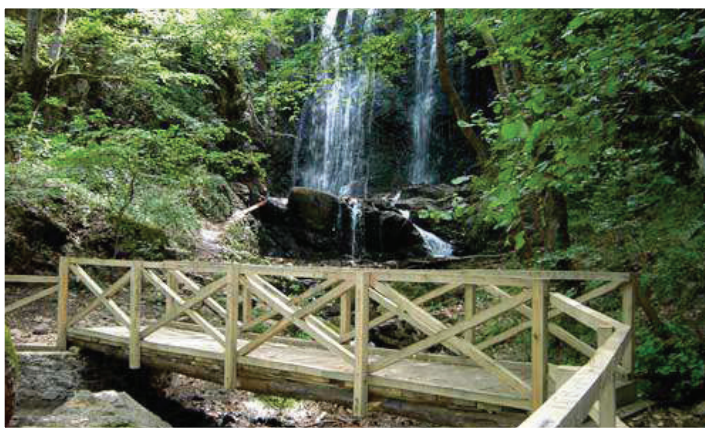
Karakteristikat ekonomike

PBV-ja për banor në rajonin juglindor është 3.088 € (në vitin 20093) dhe për 15,4% më e ulët se mesatarja e Republikës së Maqedonisë. Merr pjesë me 8% në krijimin e PBV-së maqedonase dhe në grupin e tetë rajoneve të planifikuara zë vendin e katërt për nga zhvillimi. Sektorët më të rëndësishëm janë: bujqësia, blegtoaria, metalurgjia, industria ushqimore, turizmi dhe tregtia. Gjevgjelia - Las Vegasi maqedonas. Në këtë rajon ekziston një trend shumëvjeçar i organizimit të lojërave të fatit. Zhvillimi i këtij lloji të biznesit në vitet e fundit ka bërë që Gjevgjelia të trajtohet si Las Vegasi maqedonas. Në qytet ekzistojnë pesë kazino, në Dojran në mënyrë plotësuese punojnë dy kazino plotësuese, dhe janë në plan edhe ndërtimi i kasinove të reja. Të gjitha kasinotë janë investime të huaja.

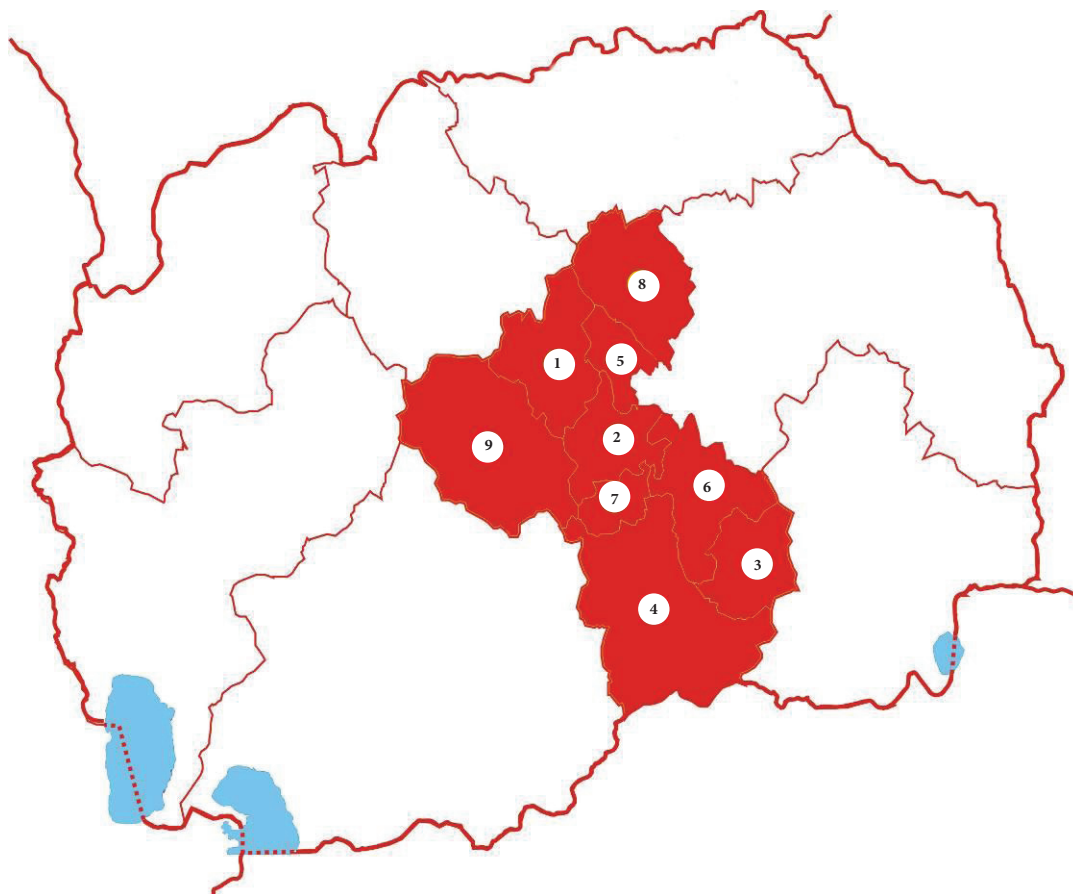
Prioritetet e zhvillimit

1. Të bëhen prodhime cilësore dhe me brend të kopshtarisë, prodhimet e vreshtarisë dhe pemëtarisë dhe përpunimet e kërkuara në tregjet rajonale dhe globale.
2. Të rritet numri i të punësuarve përmes zhvillimit të konkurrencës dhe zhvillimit të resurseve njerëzore.
3. Të zhvillohet infrastruktura e re dhe ajo ekzistuese, posaçërisht ajo lidhur me transportin, energjinë, IT, me qëllim të përkrahjes së rritjes ekonomike dhe ta përmirësojë konkurrencën e gjithëmbarshme.
4. Të zhvillohet turizmi i banjave, kulturo – historik, i fshatit dhe alternativ përmes bashkëpunimit me rajonet dhe shtetet fqinje.
5. Të mbrohet dhe të përmirësohet mjedisi jetësor përmes shfrytëzimit të burimeve të përtëritura të energjisë dhe zhvillimi i qëndrueshëm.
6. Të promovohet rajoni dhe të tërhiqen investimet e drejtpërdrejta për një zhvillim të qëndrueshëm.

Qendra për zhvillimin e rajonit juglindor
www.rdc.mk/southeastregion

Rajoni i planifikuar i Vardarit

Rajoni i planifikuar i Vardarit shtrihet në pjesën qendrore të Republikës së Maqedonisë dhe përfshinë rajonin e rrjedhës së mesme të lumit Vardar, rrjedhat e poshtme të degëve të Bregallnicës dhe Cërna Rekës pjesën e fundit perëndimore të Ovçe Poles. Përfshinë një sipërfaqe prej 4.042 km² ose 16% të territorit të vendit.

Në këtë rajon hyjnë 9 komuna në të cilat janë përqendruar 215 vendbanime me 153.837 banorë. Ky rajon shquhet me një denduri jashtëzakonisht të vogël të popullsisë nga 38 banorë/km² (na krahasim me mesataren e vendit nga 81 banorë/km²) dhe një përqendrim i madh i popullatës në mjediset urbane (rreth 69%).

Rajoni i planifikuar i Vardarit kufizohet me Greqinë në jug, por vendkalimi kufitar "Pulevec" akoma nuk është aktivizuar. Ky vendkalim kufitar mund të ketë rëndësi të jashtëzakonshme për nxitjen e bashkëpunimit ndërkufitar me Greqinë, si dhe nxitjen e zhvillimit të rajonit, sepse vendkalimi kufitar do të siguronte qasje më të shpejtë të ski qendra Kozhuf.

	Komuna	Sipërfaqja km ²	Banorët ¹	Vendbanimet
1	Velesi	427	55.051	29
2	Gradsko	235	3.629	16
3	Demir Kopia	309	4.159	15
4	Kavadari	992	39.008	40
5	Llozova	166	2.637	11
6	Negotina	478	19.411	19
7	Rosomani	132	4.142	10
8	Sveti Nikolla	483	18.153	33
9	Çashka	820	7.647	42
	Gjithsej rajoni i Vardarit:	4.042	153.837	215

Resurset natyrore

Ky rajon ka kushte të shkëlqyera klimatike për zhvillimin e bujqësisë dhe vreshtarisë. Në këtë rajon (Tikveshia dhe rrethi i Demir Kapisë) ka 45% nga të mbjellat e përgjithshme të vreshtarisë në vend që e bën të njohur ndërkombëtarisht. Pos vreshtarisë, bujqësia karakterizohet edhe me një prodhim të fuqishëm special në: pemëtari (pjesëkat – të cilat kultivohen shumë në Rosoman dhe agrikultura (posaçërisht drithërat, si gruri dhe elbi) për të cilat kushte klimatike përgjigjet edhe pjesa e Ovçe Poles.

Nga resurset minerale në rajon rëndësi më të madhe ekonomike xehet e feroniklit, ku si të përfaqësuar janë: materialet ndërtimore për izolim, talku, kuarci dhe toka dyatomike. Resurse ujore në këtë rajon janë rrjedhat e poshtme të lumenjve: Vardari, Drini i Zi, Bregallnica, Babuna, Topolka dhe Otovica të cilat mundësojnë ndërtimin e gjashtë hidroakumulimeve, prej të cilave

tanimë janë ndërtuar tre: “Tikvesh”, “Lisiçe” dhe “Mlladost”.

Si potencial energjetik i këtij rajoni, me interes të veçantë është shfrytëzimi i hidropotencialit të lumit Vardar me projektin energjetik të luginës së Vardarit. Numri i madh i orëve të diellit në vitet (midis 2200 dhe 2800 varësisht nga lokacioni gjeografik), si dhe prania e rëndësishme e erërave (Ovçe Pole) krijon mundësi për prodhimin e energjisë nga burime të përtëritura.

Trashëgimia natyrore dhe kulturo – historike

Nga trashëgimia e pasur natyrore dhe kulturo – historike në rajon dallohen rezervati natyror “Tikvesh”, monumenti i natyrës “Demir Kapija” dhe lokalitetit arkeologjik “Stobi” të cilët paraqesin resurset më të rëndësishme për zhvillimin e turizmit. Tradita shumëvjeçare në organizimin e vjelljes së rrushit së Tikveshit dhe prodhimit të verës mundësojnë edhe zhvillimin e turizmit të verës, ski qendra e sapondërtuar Kozhuf është më modernia në vend dhe në të ardhmen do të jetë bartëse e sporteve të dimrit.

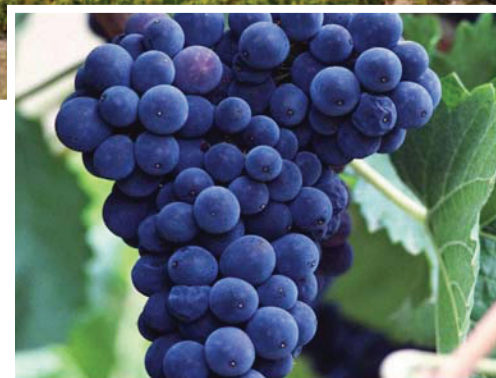
Karakteristikat ekonomike

Rajoni i planifikuar i Vardarit ka një PBV prej 3.161 € për banorë (viti 2009/3), që është vetëm 3,1% më e ulët se mesatarja e Republikës së Maqedonisë. Ky rajon, zë vendin e tretë për nga zhvillimi dhe merr pjesë me 7,3% në krijimin PBV-së në Maqedoni. Si sektorë më të rëndësishëm në rajon dallohen: industria metalurgjike, ushqimore, e duhanit, tekstilit dhe industria e metaleve. Rajoni i Vardarit është rajon qendror në Maqedoni, nëpër të kalon korridori kryesor transportues në Ballkan (veri – jug) dhe paraqet një ndër udhëkryqet në Maqedoni (pas Shkupit, Velesit është njëra më e rëndësishme transportuese në Maqedoni), si në komunikacionin rrugor po ashtu edhe në atë hekurudhor.

Prioritetet e zhvillimit

1. Rritja e aftësisë konkurruese në rajon dhe sigurimi i fuqisë punëtore të kualifikuar dhe të edukuar sipas nevojave të ekonomisë.
2. Zhvillimi i turizmit transit, të qëndrueshëm dhe kulturor.
3. Përmirësimi i infrastrukturës dhe potencialeve energjetike në rajon.
4. Zhvillimi rajonal i qëndrueshëm bujqësor dhe zhvillimi i qëndrueshëm rural.
5. Zhvillimi i sistemit arsimor efektiv, të bazuar në vlera, do të jetë në gjendje t'i përgatit shfrytëzuesit për sfida jetësore.

Qendra e zhvillimit të rajoneve të planifikuara të Vardarit
www.vardarregion.gov.mk

Burimet:

Popullata

¹ Enti Shtetëror i Statistikës: Kumtesa nr. 2.4.10.10 (korrik 2010) – Vlerësimet e popullatës më 31.06.2009 dhe 31.12.2009 sipas gjinisë dhe moshës, sipas komunave dhe rajoneve statistikore (NTES 3 viti 2007).

Shkalla a zhvillimit të rajoneve të planifikuara

² Vendimi për klasifikimin e planeve rajonale sipas shkallës së zhvillimit për periudhën 2008-2012, gazeta zyrtare nr. 162/2008

Të dhënat e PBV-së në rajonet e planifikuara

³ Enti Shtetëror i Statistikës: Kumtesa nr. 3.1.11.03 (korrik 2011) – Prodhimi bruto i vendit dhe investimet në mjete themelore sipas rajoneve, 2009.

Republic of Macedonia
Ministry of Local Self-Government

Planning Regions in the Republic of Macedonia

Skopje, 2011

The planning regions' role in balanced regional development

The policy for balanced regional development is a system of objectives, instruments and measures directed at reducing regional disparities and achieving a balanced and sustainable regional development in the Republic of Macedonia. Through a process of promoting, managing and utilising the development potentials of the planning regions and the areas with specific development needs, the aim of the policy is to secure an integrated development of the country and to raise the quality of life by creating the conditions for equal access to public services. Realising the benefits of the European Union regional policy, the country has set up a system of measures and instruments that corresponds to European standards and creates the preconditions for a more efficient use of European Union funding.

The Law on Balanced Regional Development was adopted in 2007, and the Regional Development Strategy of the Republic of Macedonia in 2009. The Law establishes 8 planning regions in the Republic of Macedonia for the aim of planning regional development and implementing the measures and instruments for its promotion: Vardar, East, Southwest, Southeast, Pelagonia, Polog, Northeast and Skopje, as well as 8 regional development centres. Taking into consideration the need to have a statistical basis for planning development, the planning regions overlap with the statistical regions, defined in line with the Nomenclature of Territorial Units for Statistics as NUTS-3.

The planning regions differ according to their characteristic features. The largest region, Pelagonia, has the highest number of settlements (343), but is characterised by a low population density of 50 inhabitants/km², while the smallest region, Skopje, has a high population density of 319 inhabitants/km² and contains more than ¼ of the total population. Most of the population lives in the large urban centres, which points to an unbalanced distribution of population within the regions. The Polog and the Southwest region are characterised by a larger percentage of rural population, while the rural areas in the other planning regions are more sparsely populated. This situation demonstrates the need to mitigate discrepancies in development and improve the quality of life in the planning regions.

Basic features of the planning regions

		Area km ²	Population ¹	Population density inh/km ²	Number of municipa- lities	Municipali- ties with seat in village	Number of settlement s	Urban population in 2002 (%)
	Republic of Macedonia	25,713	2,052,722	82	84	41	1,767	56.7
1	Vardar	4,042	153,837	38	9	4	215	68.7
2	East	3,537	179,846	51	11	3	217	66.3
3	Southwest	3,340	221,899	66	13	8	286	36.1
4	Southeast	2,739	172,693	63	10	5	188	45.3
5	Pelagonia	4,717	234,320	50	9	4	343	67.6
6	Polog	2,416	314,194	126	9	7	184	29.2
7	Northeast	2,310	174,876	75	6	3	192	56.6
8	Skopje	1,812	601,057	319	17	7	142	71.8

Level of development of the planning regions ²

With the aim of laying down the foundations for the regional development policy, a classification of the planning regions according to the level of development was undertaken. The Decision on classification of the planning regions according to the level of development, adopted in December 2008, classifies the planning regions as follows:

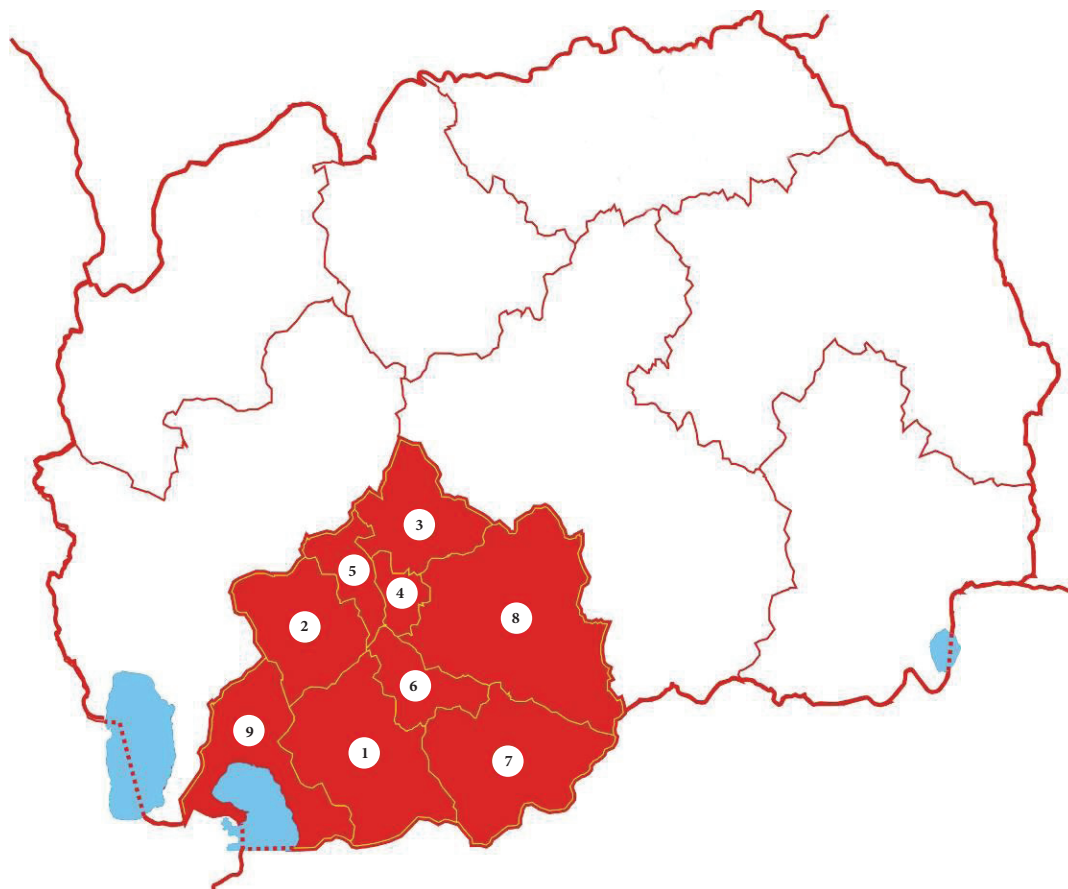
Planning Region	According to the development index	According to the economic-social index	According to the demographic index
Skopje	1.48	1.86	1.25
Southeast	0.89	1.38	0.58
Pelagonia	0.73	0.79	0.69
Southwest	0.72	0.50	0.86
Polog	0.72	0.18	1.05
Vardar	0.69	0.63	0.73
East	0.67	0.95	0.50
Northeast	0.56	0.33	0.70

The indices of the planning regions demonstrate that there are great discrepancies in development, compared to the national average, whereat:

- An index of 1 indicates that the development of the planning region is equal to the national average for the Republic of Macedonia;
- An index larger (or smaller) than 1 indicates that the development of the planning region is higher (or lower) than the national average for the Republic of Macedonia.

Pelagonia Planning Region

The Pelagonia Planning Region includes the basins of Pelagonia and Prespa valley and covers an area of 4,717 km² or 19% of the total area of the Republic of Macedonia, and is thereby the largest planning region in the country. This region has 9 municipalities and 343 settlements, 338 of which are rural.

Population density in the region is 50 inhabitants/km², and is significantly lower than the national average. Most of the population is concentrated in the two largest municipalities, Bitola and Prilep, while two thirds of the municipalities are located in the area with low population density.

The region borders Albania and Greece to the south. Communication with the neighbouring countries is achieved through the border crossings: Stenje near Resen with Albania and Medjitlija near Bitola with Greece.

	Municipality	Area km ²	Inhabitants ¹	Settlements
1	Bitola	787	93,646	66
2	Demir Hisar	480	8,881	41
3	Dolneni	412	13,703	37
4	Krivogashtani	89	5,893	13
5	Krushevo	191	9,588	19
6	Mogila	255	6,553	23
7	Novaci	753	3,405	41
8	Prilep	1,199	76,427	59
9	Resen	551	16,224	44
	Total Pelagonia:	4,717	234,320	343

Natural Resources

The Pelagonia Planning Region has favourable climate for development of agriculture, and especially for growing industrial crops, such as cereals (wheat, barley and corn, sugar beet, sunflower), tobacco, vegetables (pepper, onion) and fruit (apple). The relief of the region enable irrigation of most of the agricultural land in the catchment area of river Crna Reka (100,000 ha), while the forests are a source of wood mass and favourable grounds for hunting.

Economically most significant among the ore deposits in the region are the lignite deposits in Pelagonia and Mariovo, which are today used for the needs of the three blocks of the thermal power station Bitola, as well as the deposits of Diatomaceous earth in Manastir - Mariovo and the white marble deposits in the area of Prilep. The cold mineral springs near the village of Medjitlija, Bitola are another significant mineral resource, and are being used at the moment.

Most significant water resources in the Pelagonia Planning Region are the river Crna, the energy producing capacities of which are not fully utilised (the planned hydro-electric power stations Chebren and Galishte will be the largest hydro-electric power plants in the country), and Prespa Lake, which offers potentials for development of summer tourism in the

region. Water bodies of special significance for irrigation of arable land in the region are the reservoir Strezhevo and Prespa Lake.

Natural, Cultural and Historical Heritage

The Pelagonia Region is rich with cultural and historical heritage. Especially significant are the archaeological site Heraklea, the city architecture in Bitola and the traditional architecture in Krushevo, as well as the numerous churches, mosques and monasteries, urban and rural monument sites etc. The city of Bitola is known as the centre of Albanian literacy.

The natural heritage in the region is especially abundant - the National Park Pelister, numerous natural monuments, including Prespa Lake, the citadel Markovi Kuli, several nature reserves etc. The diversity and abundance of cultural, historical and natural riches create a high potential for the development of various types of tourism (lake, mountain, monastery, village tourism etc.); the utilisation of those potentials can contribute to the development of the region.

Economic Characteristics

The Pelagonia Planning Region has a per capita GDP of 3,577 EUR (2009 3), which is approx. 10% more than the national average for the Republic of Macedonia. Hence, this region is ranked second of the eight planning regions in the country and contributes 12.5% to the total Macedonian GDP. The following are the most significant economic sectors in the region: energy and food industry, as well as textile, tobacco and construction.

Development priorities of the region for 2010 - 2015

1. Improving the connection between the municipalities in the region, as well as between the region and other countries, by planning and constructing a modern infrastructure.
2. Improving the environment by reducing pollution, removing the consequences of pollution and increasing energy efficiency.
3. Increased quality of life and improved social cohesion in the region, through continuous investment in human resources.
4. Local economic development in the Pelagonia Region.

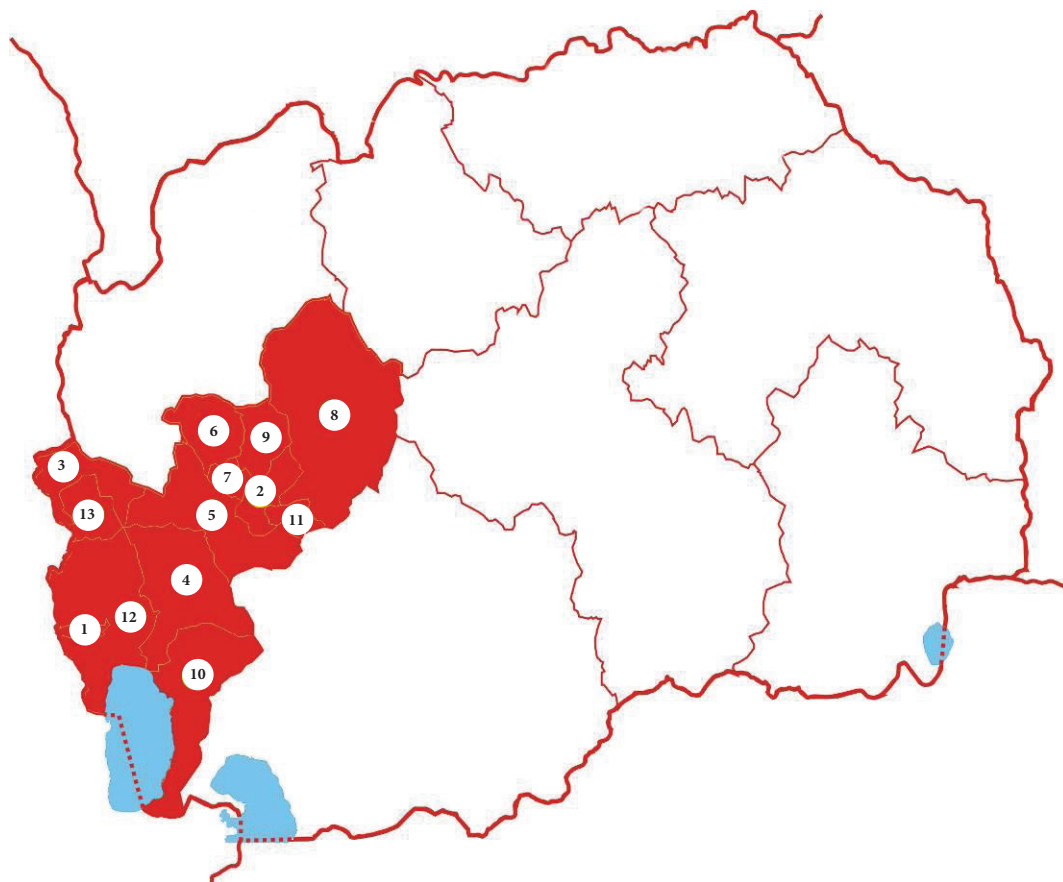
Centre for Development of the Pelagonia Planning Region

www.pelagonijaregion.mk

Southwest Planning Region

The Southwest Planning Region covers a mixed geography of mountains and valleys, whereat the predominant geographical feature are the mountains, partly with altitude of more than 2000 m. The largest valley in the region is the Ohrid-Struga valley, between the mountains of Jablanica and Galichica, part of which is filled with the Ohrid Lake.

A total of 221,899 people or 11% of the total population live on an area of 3,340 km² in 286 settlements. Regarding population distribution, there are great discrepancies between municipalities, as well as between settlements. More than 67% of the total population in the region lives in three municipalities - Struga, Ohrid and Kichevo. The average population density in the Southwest Planning Region is 66.4 inhabitants/km².

The region borders Albania to the west and to the south, and there are two border crossings on the territory of the region, namely: Sveti Naum and Kjafasan, both along Ohrid Lake, near the cities of Ohrid and Struga, respectively.

Natural Resources

The Southwest Planning Region has an abundance of water and forests, subject to a special regime of protection. The planning region is the most densely forested area in the country and holds 21% of the total area under forest, where coniferous and beech forests cover 66% of the total area. Most significant rivers are Treska and Crn Drim, which have through their hydro-power potential enabled the construction of three hydro-electric power stations in the region: Globochica and Debarsko Ezero on Crn Drim and Kozjak on Treska.

The Southwest Planning Region has about 10% of the total arable land in Macedonia, and the most frequently produced crops include wheat, corn and potato, as well as apples, plums, pears and cherries.

	Municipality	Area km ²	Inhabitants ¹	Settlements
1	Vevchani	23	2,495	1
2	Vraneshtica	109	1,282	15
3	Debar	146	20,148	18
4	Debarca	425	4,799	30
5	Drugovo	383	3,004	28
6	Zajas	161	11,845	13
7	Kichevo	49	30,213	7
8	Makedonski Brod	889	6,633	51
9	Oslomej	121	10,592	16
10	Ohrid	390	54,901	29
11	Plasnica	54	4,757	4
12	Struga	483	64,365	51
13	Centar Zhupa	107	6,865	23
	Total Southwest:	3,340	221,899	286

Natural, Cultural and Historical Heritage

The Southwest Planning Region has cultural and historical heritage of great significance. Ohrid and its surroundings is the centre of Slavic literacy; other noteworthy elements are the city infrastructure and the large number of churches and mosques.

Ohrid Lake, as one of the oldest lakes in Europe, offers great potentials for development of summer tourism in the region. Out of the total number of tourist accommodations in Macedonia (26,503 beds), 16,400 or 62% are located in this planning region, and most of them are found in the two major tourism centres in the country, Ohrid and Struga, on the shores of Lake Ohrid. Furthermore, the planning region has abundant sources of game in the reserve Jasen, as well as on the hunting grounds Ramne, Trebolje and Tazhevo; auxiliary facilities for hunting are also available.

Economic Characteristics

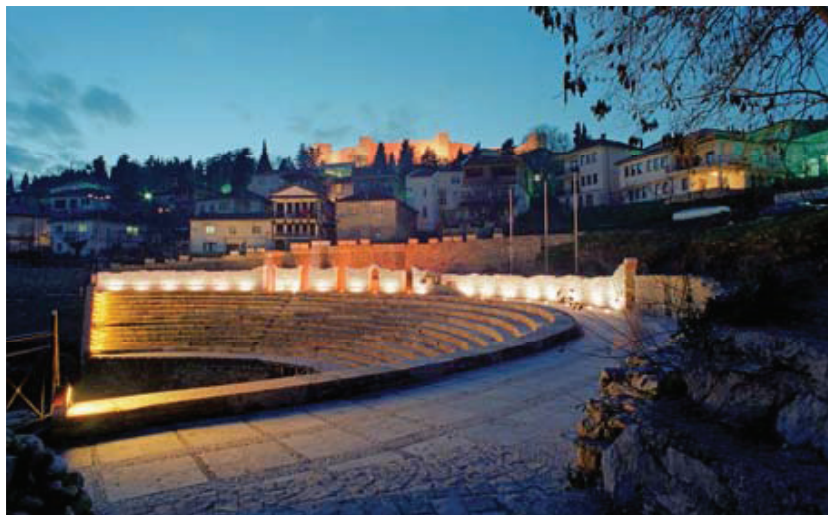
The Southwest Planning Region has a per capita GDP of 2,285 EUR (2009 3), which is approx. 30% less than the national average for the Republic of Macedonia. Hence, this region is ranked sixth of the eight planning regions in the country and contributes 7.6% to the total Macedonian GDP. Economically most significant industries in the planning region are tourism, processing industry, energy, finances and partially agriculture and fishing. More than 47% of all visitors to Macedonia stay in the planning region, accounting for more than 1,300,000 overnight stays by foreign and domestic guests (65% of the national total).

Development Priorities

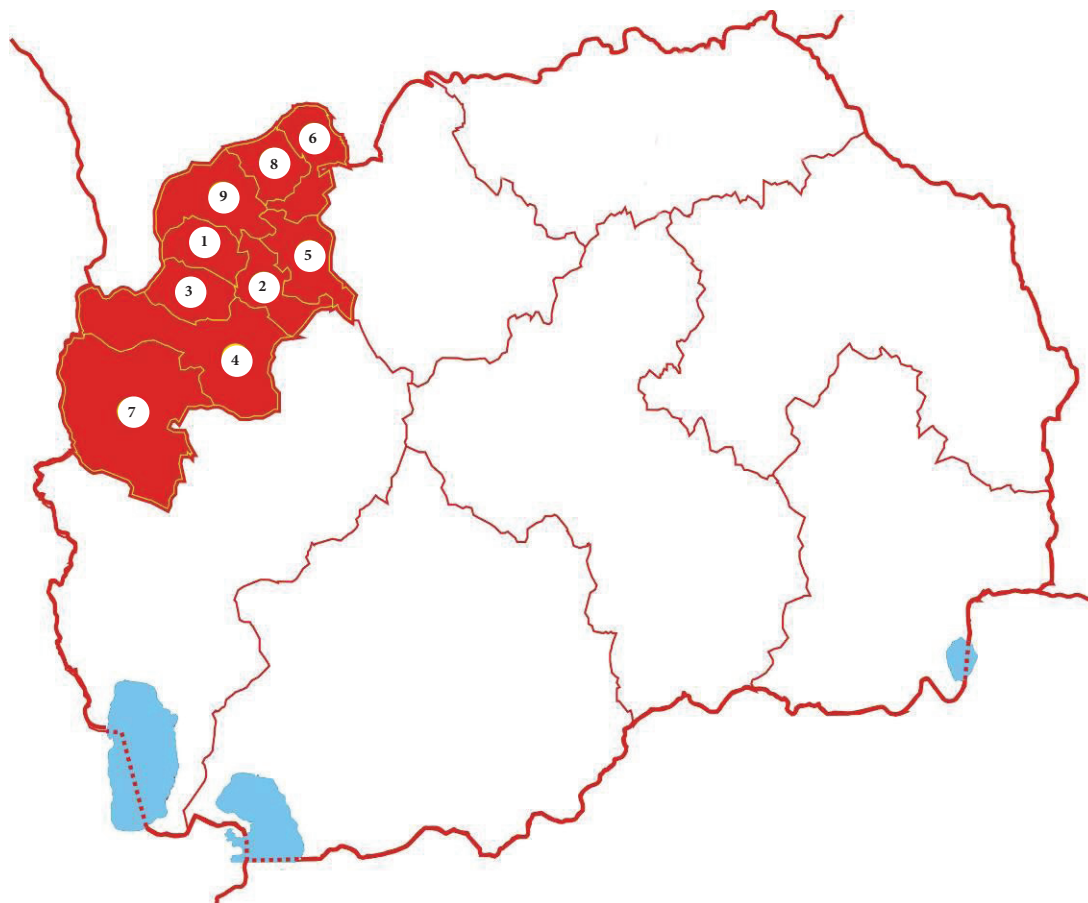
1. Economic development achieved through high-quality human capital knowledge and skills, developed small and medium-sized enterprises, and regional products recognisable by their geographic origin.
2. Region with a well developed and modern road network, sustainable water resources management, developed educational and ICT infrastructure.
3. Agricultural business based on modern concepts for producing recognisable regional agricultural produce and sustainable rural development based on modern knowledge and technology.
4. Attractive tourist destination with a rich, varied and integrated tourist offer, based on sustainable use and protection of the cultural and natural heritage.
5. Environmentally clean area, with protected water, air and soil, an integrated waste management system and sustainable use of renewable energies.
6. Developed social infrastructure, with a network of efficient services for a dignified life and a decent standard of living.

Centre for Development of the Southwest Planning Region

www.southwestregion.mk

Polog Planning Region

The Polog Planning Region is located in the north-western part of the Republic of Macedonia, spread on an area of 2,416 km² in a north-south direction. It includes the Polog Valley, the Mavrovo Plateau, the mountain massif Bistra and the river Radika valley.

This planning region consists of 9 municipalities, where a total population of 314,194 lives in 184 settlements. Most of the population is concentrated in the two largest municipalities: Tetovo and Gostivar, and the average population density is 126 inhabitants/km², which makes it the second most densely populated region after Skopje.

The region borders Albania to the west and Kosovo to the north, and there is one border crossings to Kosovo on the territory of the region, namely: Jazhince.

Natural Resources

The favourable climatic conditions, as well as the relief of the Polog Planning Region offer good conditions for development of agriculture. The crops grown in the region have a unique flavour and quality, and are recognisable brands in the country and abroad: Tetovo apple, beans, pepper and potato, Shar Planina lamb, Mavrovo cheese, Shar honey etc.

The Polog Planning Region is an area rich in perennial and intermittent watercourses with large volumes of water throughout the year. Most significant rivers in the Polog Region are the following: Vardar, Pena and Radika, with abundant fish stock, mostly trout and barbell.

	Municipality	Area km ²	Inhabitants ¹	Settlements
1	Bogovinje	142	30,102	14
2	Brvenica	164	16,411	10
3	Vrapchishte	158	26,719	15
4	Gostivar	513	82,469	35
5	Zhelino	201	26,579	18
6	Jegunovce	177	10,855	17
7	Mavrovo - Rostushe	663	8,823	42
8	Tearce	1377	22,723	13
9	Tetovo	2622	89,513	20
	Total Polog:	2,416	314,194	184

Natural, Cultural and Historical Heritage

The natural heritage in the region is especially rich and diverse - National Park Bistra, rivers with abundant fish stock, glacial lakes and man-made reservoirs, as well as two skiing centres (Popova Shapka and Mavrovo).

The region is also rich with cultural and historical heritage. Tetovo is one of the oldest cities in Macedonia, displaying a mixture of cultures through time. After the advance of the Ottoman Empire in the Balkans, Tetovo becomes an administrative centre featuring, among others, the Arabati Baba Teqe (Cemevi), the Colourful Mosque, the Citadel etc.

Economic Characteristics

The Polog Planning Region has a per capita GDP of 1,531 EUR (2009 3), and thus contributes 7.2% to the national GDP. With a per capita GDP 53.1%

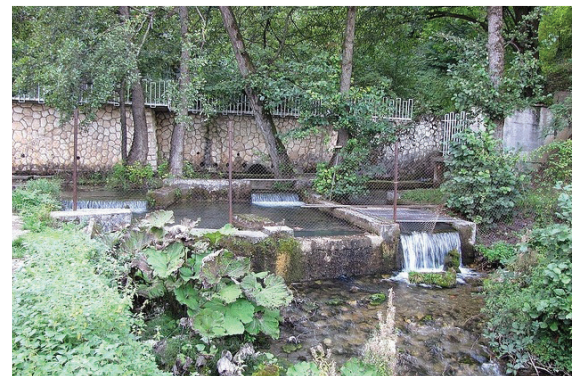
lower than the national average for the Republic of Macedonia, it is the least developed of the eight planning regions. Most significant industries in the region are: processing, construction, agriculture, metallurgy and tourism.

Development Priorities

1. Increasing the level of economic development by raising competitiveness and productivity.
2. Improving the existing and constructing new regional transport, agriculture and communication infrastructure.
3. Improving the environment in the region and securing sustainable regional development.
4. Raising the educational level of the population and improving human resources development.
5. The Polog Region is a leading agricultural region with fast rural development.
6. The Polog Region is a recognisable regional mountain tourism centre.
7. Improving and raising the percentage of marginalised groups in education, culture and in the workforce.

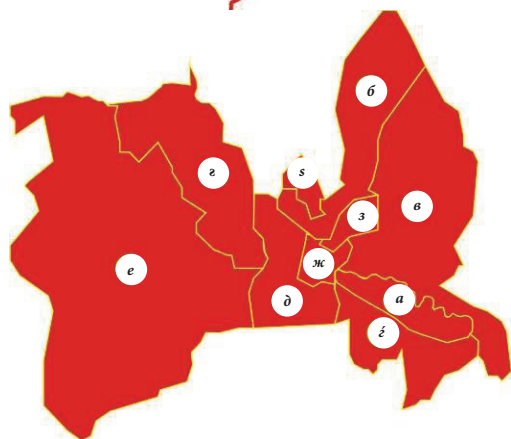
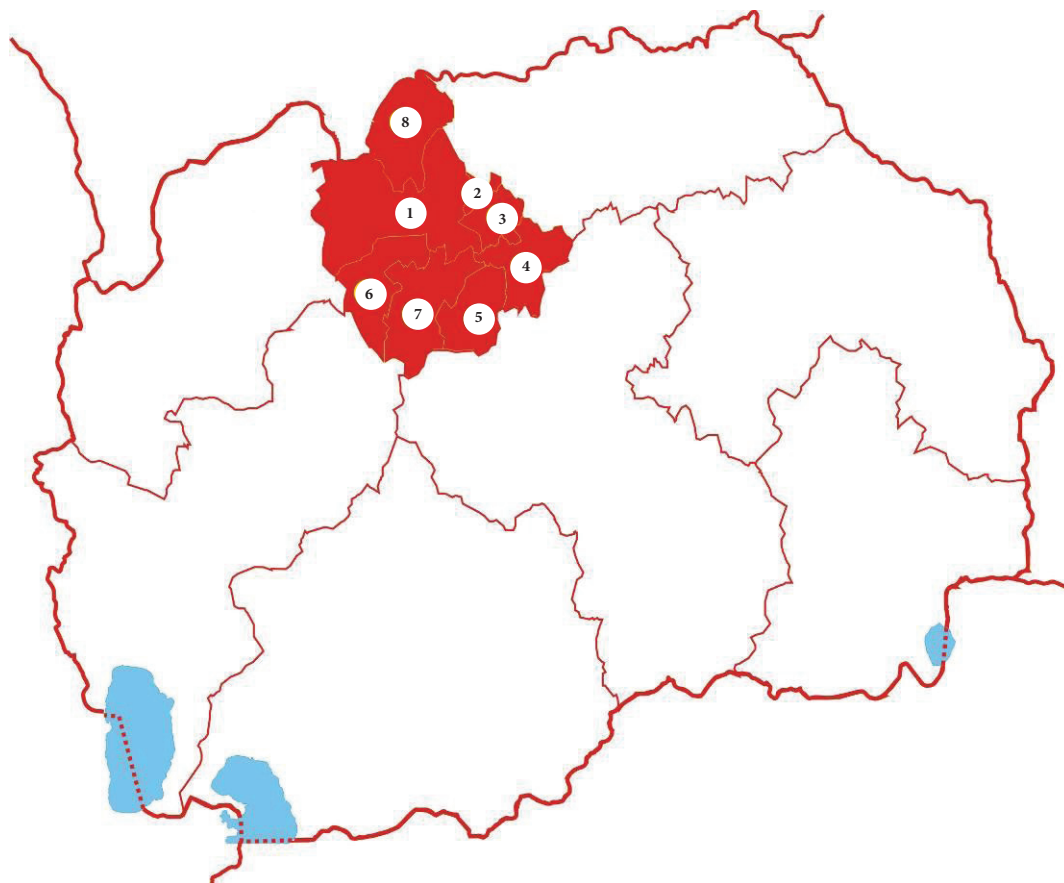
Centre for Development of the Polog Planning Region

www.pologregion.mk

Skopje Planning Region

	Municipality	Area km ²	Inhabitants ¹	Settlements
1	Skopje	571	524,575	53
	a) Aerodrom	22	72,009*	1
	b) Butel	55	37,371*	4
	c) Gazi Baba	111	75,589	13
	d) Gjorche Petrov	67	41,775	6
	e) Karposh	35	60,298	2
	f) Kisela Voda	34	57,236*	2
	g) Saraj	229	38,222	22
	h) Centar	7	45,362*	1
	i) Chair	4	64,823*	1
	j) Shuto Orizari	7	20,800*	1
2	Arachinovo	31	12,565	4
3	Ilinden	97	16,493	12
4	Petrovec	202	8,641	16
5	Zelenikovo	177	4,563	14
6	Sopishte	222	5,656*	13
7	Studenichani	276	19,133	19
8	Chucher-Sandevo	241	9,431	12
	Total Skopje:	1,812	601,057	142

* These population data are estimates from 2006

The Skopje Planning Region comprises the Skopje valley, and has an area of 1.812 km² or 7% of the territory of the Republic of Macedonia. The planning region consists of 17 municipalities (10 of which are part of the City of Skopje), and the City of Skopje as a special local self-government unit, with a total of 601,057 inhabitants.

The population density is 319 inhabitants/km² and is four times higher than the national average. Approximately 71.8% of the population of the region and 25.1% of the total population of the country is concentrated in the city of Skopje, which is an indication for the enormous concentration of population in the Skopje agglomeration.

The Skopje Planning Region has one border crossing to Kosovo, Blace, and the international airport *Alexander the Great*.

Natural Resources

The condition for development of agriculture in the Skopje Planning Region are limited to a great extent due to the dense urbanisation of the region and the great fragmentation of agricultural land, which does not allow the development of intensive agricultural production. Most frequent crops in the region are cereals, and winegrowing to a certain extent, while industrial crops are represented only in small areas, and there are no conditions for expansion.

Economically most significant ore deposits, of those explored so far, are the deposits of chrome in Radusha (municipality of Saraj); most significant non-metallic ores are the decorative stones and the travertine in Kuchkovo and Svilare. The thermal and thermo-mineral water springs in Katlanovo have a special significance as mineral resources, and offer potentials for development of spa and wellness tourism in the area.

The main water resource of the Skopje Planning Region is the River Vardar, with its tributaries Treska, Lepenec, Pchinja, Markova Reka and Kadina Reka. Two reservoirs for electricity productions have been erected on the river Treska, namely Matka 1 and Kozjak, and the dam Matka 2 is under construction. Additionally to the potential for generation of electricity, Treska and Kadina Reka offer excellent conditions for recreation and development of the tourism and hospitality industry.

Natural, Cultural and Historical Heritage

Aspects of the natural, cultural and historical heritage in the Skopje Planning Region worth emphasising due to their potentials for the development of tourism are the archeological site Skupi, the Citadel Kale, the aqueduct, the old city bazaar (artisans and craftsmen quarter), numerous mosques and churches, as well as the several nature reserves and nature monuments, including Matka and Treska, which have the largest potential for development of tourism.

Economic Characteristics

The Skopje Planning Region is by far the most developed region in the Republic of Macedonia, and contributes 45.5% to the national GDP. The planning region has a per capita GDP of 5,083 EUR (2009 3), which is approx. 55.8% more than the national average for the Republic of Macedonia.

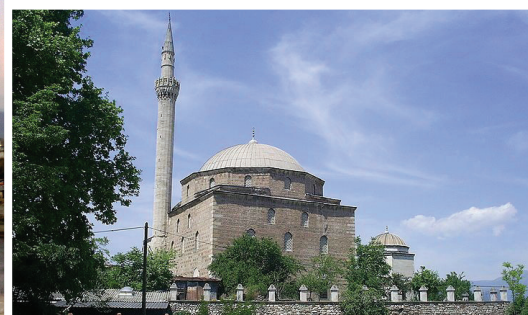
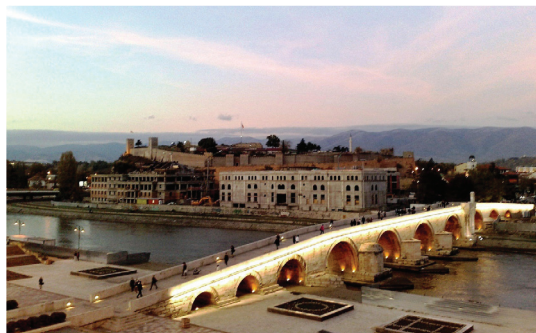
Main engines behind the economic growth of the planning region are the food industry, textile, printing, metal processing, construction, hospitality industry, trade, transport and business services.

Development Priorities

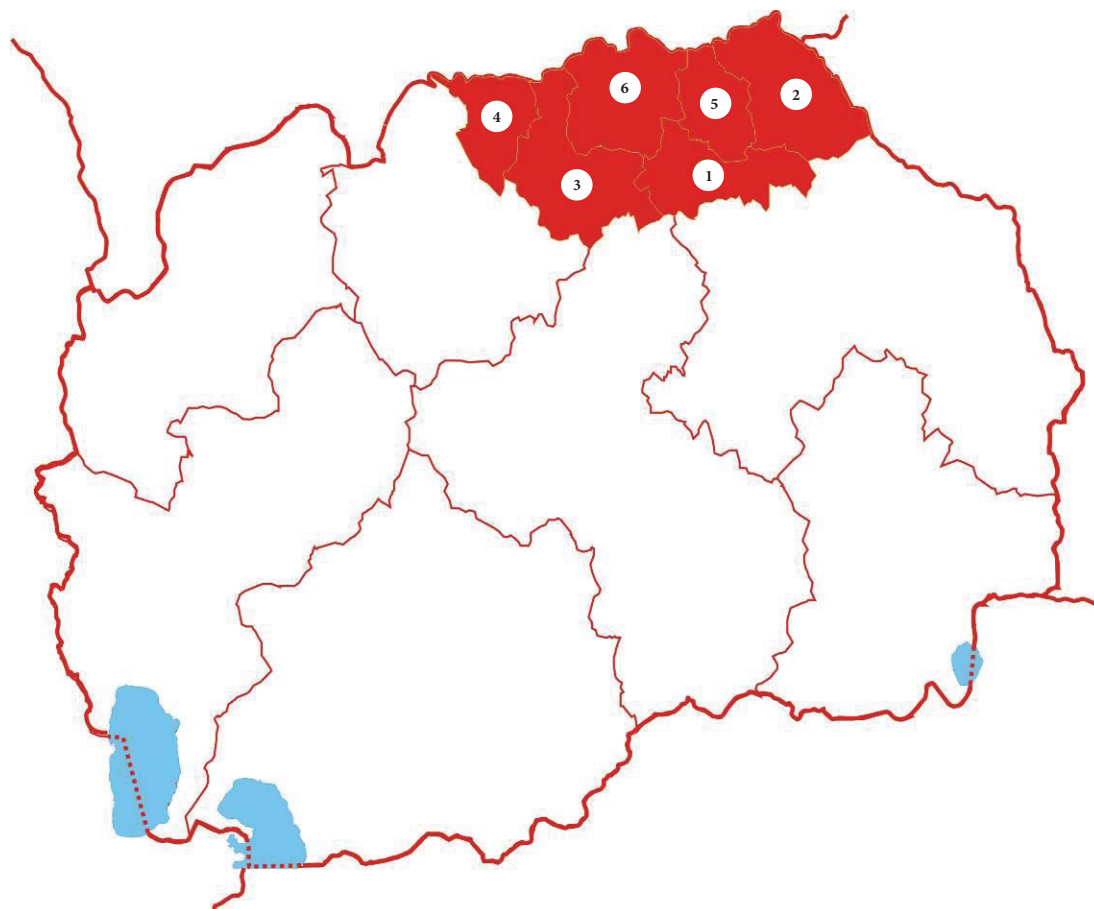
1. Modern transport, utilities and energy infrastructure with strung environmental protection.
2. Healthy and protected environment.
3. Using funding from the IPA programme.
4. Increasing economic development in the region by promoting SME, the main industries and by using the region's competitive advantages.
5. Better utilisation and development of human resources and improving the quality of healthcare and social protection.
6. Promoting sustainable agriculture and sustainable rural development.
7. Optimal utilisation of natural, cultural and historic Heritage for the purposes of tourism development.
8. Improved coverage of the Skopje region with spatial planning documentation and its fast and effective realisation.

Centre for Development of the Skopje Planning Region

www.rdc.mk/skopje

Northeast Planning Region

The Northeast Planning Region consists of the municipalities in the far north-eastern part of the country, along the borders with Kosovo, Serbia and Bulgaria. The total area of the region is 2,310 km², i.e. 9% of the total territory of the Republic of Macedonia.

The planning region consists of 6 municipalities with 174,876 inhabitants. Most (189) of the settlements (192) are rural, and the population density of 75 inhabitants/km² is very close to the national average (82).

The planning region is characterised by strong internal discrepancies in demographic development.

Half of the municipalities show a decline in population (Rankovce, Staro Nagorichane and Kratovo) one is characterised by low (Kriva Palanka), and two by high population growth (Lipkovo and Kumanovo).

Communication with neighbouring countries is achieved through the three border crossings: Tabanovce - Kumanovo and Prohor Pchinski - Staro Nagorichane with Serbia, and Deve Bair - Kriva Palanka with Bulgaria.,

Natural Resources

The Osogovo mountain massif is one of the most important mining areas in the Republic Macedonia, with mineral deposits of: copper, lead, chrome, arsenic, antimony and zinc. The Toranica mine (Kriva Palanka) is a rich geological site, with ore reserves (lead, zinc, copper and silver) estimated at 50 years of normal exploitation, and the mine Lojane (Lipkovo) is rich in arsenic, antimony and chrome. There are several sites with non-metals' deposits in the planning region (smectite clay, tufa, quartz, Diatomaceous earth and sand deposits), above all in the municipality Kratovo, with deposits sufficient for 50 years of exploitation.

The planning region includes the catchment area of the rivers Pchinja and Kriva Reka, with abundant sources of water (especially in the Osogovija region), two scenic accumulation lakes (Lipkovo and Glazhnja in the municipality Lipkovo) and two smaller accumulation lakes (Bazjachko Brdo and Vlashki Kolibi in Kriva Palanka).

	Municipality	Area km ²	Inhabitants ₁	Settlements
1	Kratovo	375	9,887	31
2	Kriva Palanka	480	20,440	34
3	Kumanovo	509	107,211	48
4	Lipkovo	273	29,058	22
5	Rankovce	241	3,873	18
6	Staro Nagorichane	432	4,407	39
	Total Northeast:	2,310	174,876	192

For the purposes of using the water resources of river Zletovska Reka, the construction of the regional multi-purpose hydro-system Zletovica for the East and the Northeast Region is underway, which will provide drinking water for more than 200,000 inhabitants.

The planning region is not specialised in growing specific agricultural crops and production does not achieve high yields. Organic crops grown in the region are lately accompanied by organic livestock production, due to the large area under meadows and pastures that make this region favourable for development of animal husbandry. Gathering forest berries, fungi, medicinal plants and other plants is becoming a source of additional income for the population.

Natural, Cultural and Historical Heritage

What is of special significance for the planning region are the churches and mosques, as well as the monastery complexes. The Osogovo monastery, the monastery in the village of Matejche, the church Sv. Gjorgji (Saint George) in Staro Nagorichane, the Tatar Sinan Pasha mosque in Kumanovo city centre from the 16 century, the mosque in Tabanovce built in the 13 century etc.; the historical, architectural and spiritual importance of these churches and monasteries is greater than that of those that are already being used as tourist attractions. Furthermore, the astronomical observatory Kokino, the archeological sites Kuklica and Gradishte, the old town architecture in Kratovo, as well as the several nature reserves (Ploche Litotelmi, as a strict natural reserve containing the only population of the relict crustacean species *Chirocephalus pelagonicus* in the world) and the nature monuments, make the planning region unique in its abundance of natural and cultural heritage, and give it a competitive advantage in comparison with the other region, not least due to its location near to the borders.

The Astronomical observatory Kokino dates from 1800 BC (early Bronze Age) and is one of the most valuable ancient observatories in the world. The American National Aeronautics and Space Administration NASA ranked Kokino fourth on the list of 15 such observatories in the world, after 1. Abu Simbel - Egypt, 2. Stonehenge - Great Britain, and Angkor Wat - Cambodia. The fact that this site is so unique is important; however, further investment in the site is needed, so that its full potential may be used.

Economic Characteristics

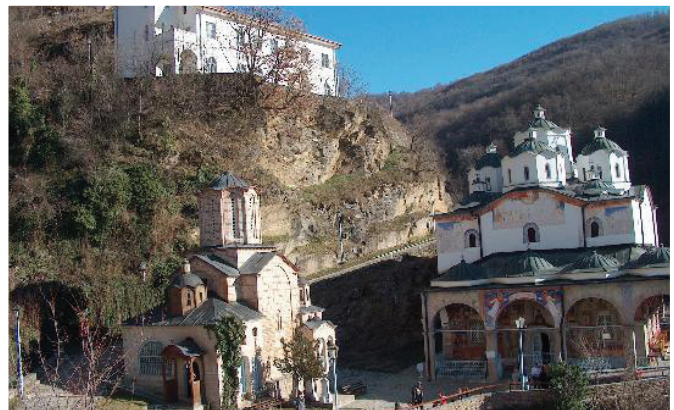
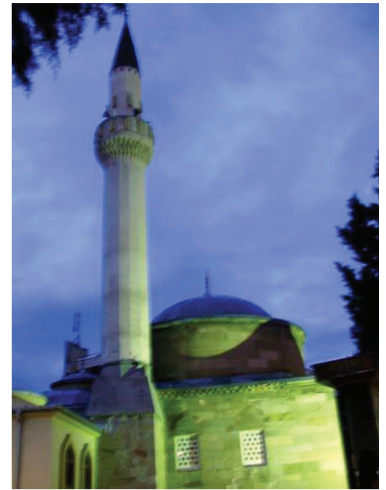
The Northeast Planning Region has a per capita GDP of 1,707 EUR (2009 ³⁾), which is approx. 47,7% less than the national average for the Republic of Macedonia. The planning region contributes the smallest absolute value to the national GDP of all planning regions (only 4.5%), and is second to last according to the level of development. Most significant industries in the planning region are: food and metal processing industry, along with the chemical industry and trade.

Development Priorities

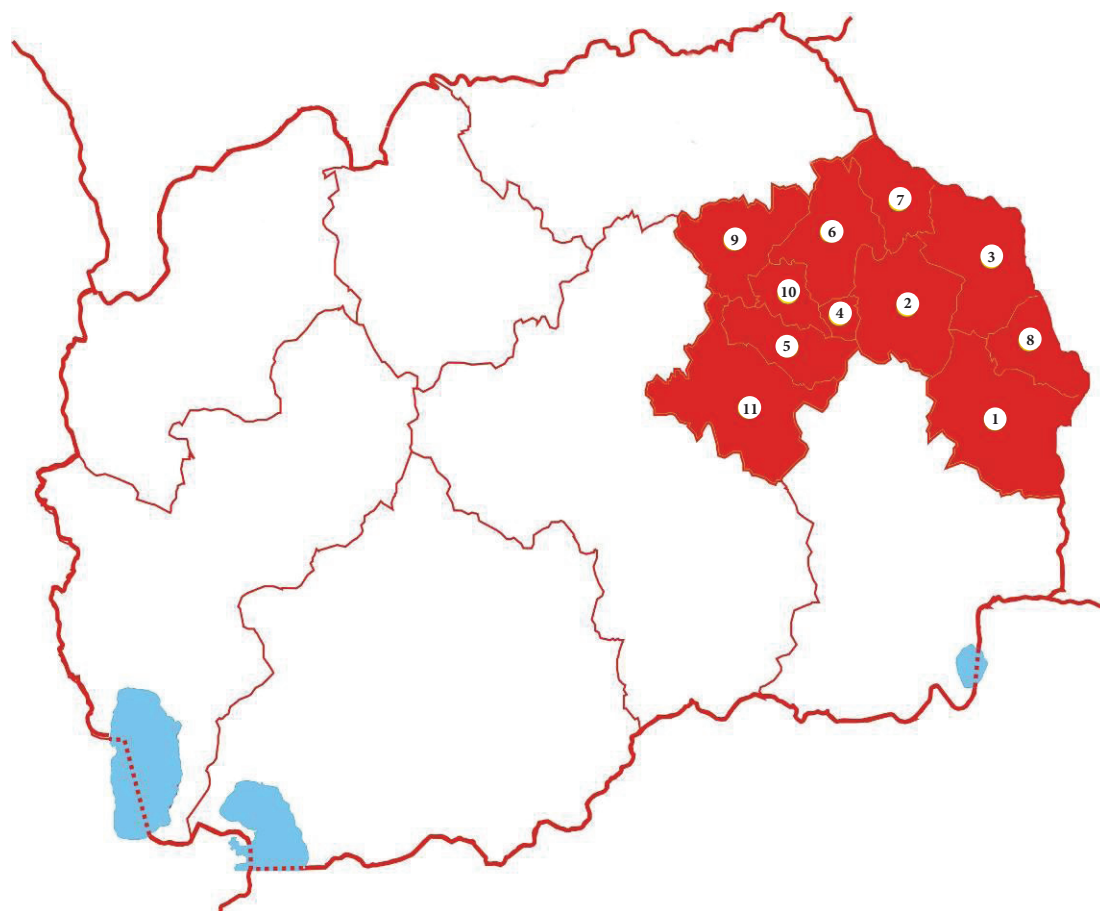
1. Economic growth higher than the average national growth.
2. Modern international infrastructure, constructed with support from national and European funds.
3. Environmental protection - investment for our descendants.
4. Agricultural development based on modern knowledge and innovation.
5. Rural development and development of tourism - new challenges for a better life in rural areas.
6. Developed social infrastructure and services - key to a better quality of life.

Centre for Development of the Northeast Planning Region

www.northeastregion.gov.mk

Eastern Planning Region

The Eastern Planning Region is located in the eastern part of the Republic of Macedonia and covers the whole catchment area of the river Bregalnica. It has an area of 3,537 km², i.e. 14% of the total territory of the country.

The planning region has 11 municipalities and 217 settlements, 209 of which are rural. The total population is e 179,846, and the population density is 51 inhabitants/km². However, due to the permanent depopulation process, there is a very large number of abandoned villages, villages with a population lower than 100 and villages with exceptionally high aging index. This leads to a concentration of approximately 66% of the population in urban areas.

The region borders with the Republic of Bulgaria in the east, and communication with the neighbouring country is established through the border crossing Delchevo in the municipality of Delchevo. There are possibilities for activation of border crossings Klepalo, Ajdutska Cheshma and Crna Skala.

Natural Resources

Climatic condition in this region are favourable for the development of agriculture, especially for rice growing. Hence, the dominant agricultural activity is crop growing, more precisely cereals: rice, as the most important, as well as barley, wheat and corn. The rice fields in the planning region yield approx. 95% of total rice production in the Republic of Macedonia. In addition to cereals, the planning region boast a well developed production of vegetables, based on warm groundwater, tobacco, and the planning region is the largest producer of potato in the country. Animal husbandry, especially sheep and goat rearing, also has a high potential for growth and export. Potential is also great for the development of milk and meat processing industry, since 40% of pig rearing in the Republic of Macedonia is done in this region.

	Municipality	Area km ²	Inhabitants ¹	Settlements
1	Berovo	598	13,434	9
2	Vinica	433	19,513	16
3	Delchevo	422	17,017	22
4	Zrnovci	56	3,149	3
5	Karbinci	229	4,079	29
6	Kochani	360	38,170	28
7	Makedonska Kamenica	190	7,880	9
8	Pehchevo	208	5,213	7
9	Probishtip	326	15,694	36
10	Cheshinovo-Obleshevo	132	7,264	14
11	Shtip	583	48,433	44
	Total East:	3,537	179,846	217

Two hydro dams, forming two accumulation lakes, have been built on the Bregalnica River, as the main source of water for the planning region: Kalimanci and Kochansko Ezero. The Eastern Region has no other significant water resources; thus the future needs for drinking water and irrigation will be satisfied by building new accumulation lakes on the river Bregalnica and on other rivers, such as Zletovica (Zletovica system).

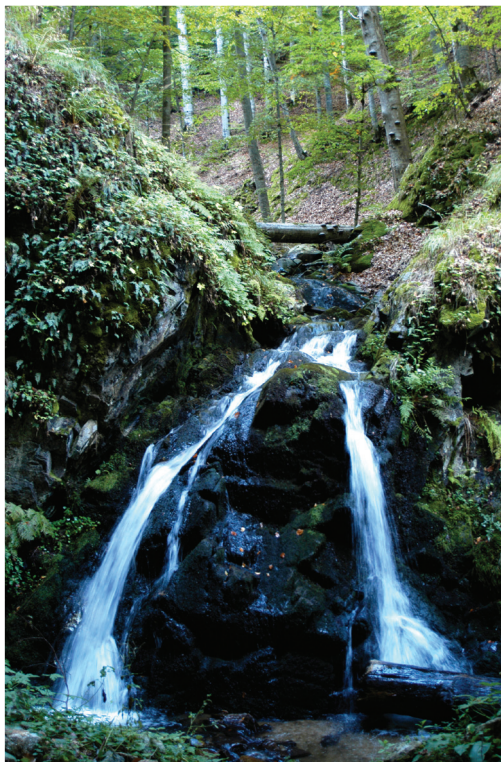
38% of the total area of the region is forested, amounting to 13% of the total area under forest in the Republic of Macedonia. Raw materials and other resources of greatest economic significance for the planning region are the lead and zinc ore from the mines Zletovo, Dobrovo and Kamenica (with an annual production of 1,000,000 tones); most abundant non-metal ores are asbestos, kaolin clay, opal breccia, as well as the lignite deposits Brik near Berovo.

Natural, Cultural and Historical Heritage

Natural heritage in the region is especially rich, offering opportunities for development of rural tourism; locations of special significance are the multiple mineral water springs and the thermal waters in the Vinica (Istibanja) and the Shtip (Kezhovica) region. Additional proof of the abundance of natural riches and the development potentials are the several nature reserves: Goten, Linak, Malesh, Zrnovska Reka, Ilomija river, and nature monuments: Zvegor, the cave Konjska Dupka, Morodvis, Machevo, Crna Topola, as well as the large number of villages.

Noteworthy archeological sites in the Eastern Region are: citadel Vinichko Kale and Bargala.

Economic Characteristics

The Eastern Planning Region has a per capita GDP of 2,777 EUR (2009 3), which is approx. 14.9% less than the national average for the Republic of Macedonia. It is ranked fifth among the eight planning regions, and contributes 7.5% to the national GDP. The following are the most significant economic sectors in the region: agriculture and food industry, as well as textile, footwear industry and construction.

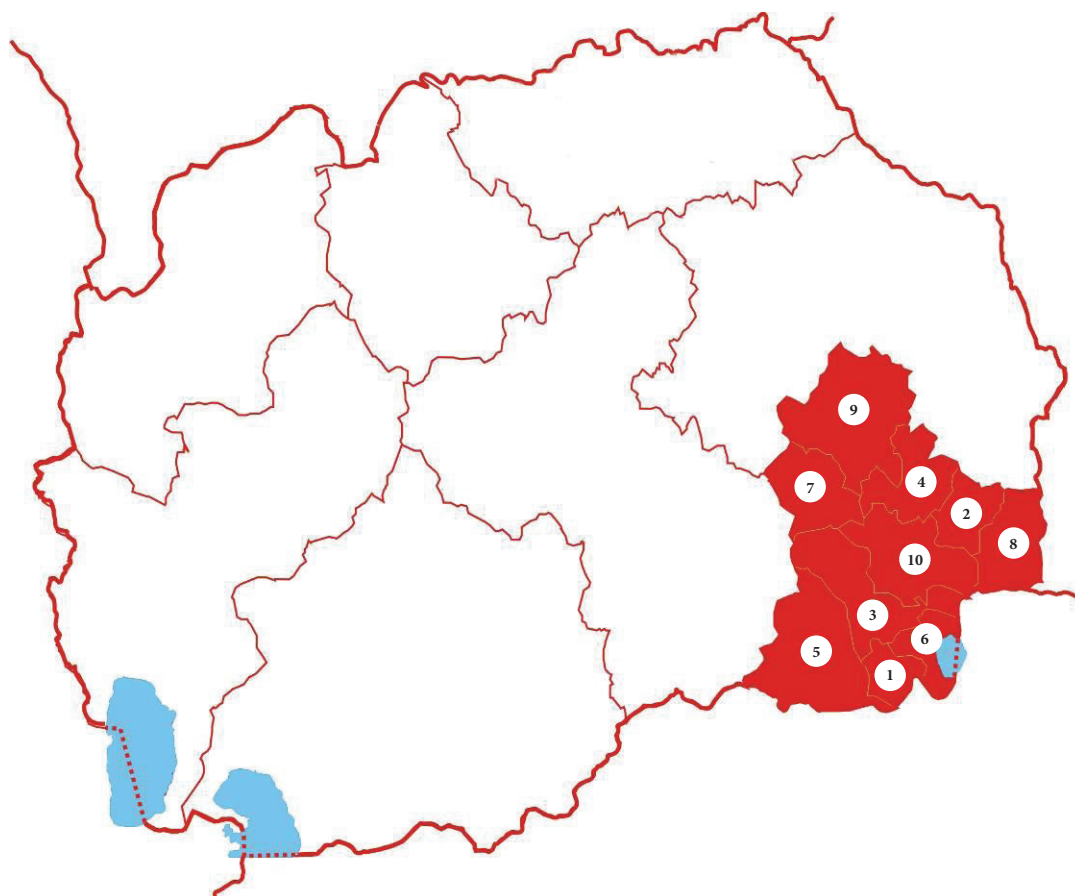
Development Priorities

1. Higher economic development.
2. Modern infrastructure and functional spatial structures.
3. Increased investment in the region.
4. The Eastern Region as a well-known tourist destination.
5. Competitive agricultural sector.
6. Securing a healthy environment.
7. Social development promotion

Centre for Development of the Eastern Planning Region
www.rdc.mk/eastregion

Southeast Planning Region

The Southeast Planning Region is located in the south-eastern part of the Republic of Macedonia and consists of a highland (smaller) and a flat land (much larger) part. The altitude varies between 64 and 2,157 m (peak Zelen Breg on Kozhuv mountain). The planning region is characterised by mostly Mediterranean climate, with 240 sunny days per year, making it the sunniest region in the country.

The planning region consists of 10 municipalities with a total area of 2,739 km² and a population of 172,693. The average population density is 66 inhabitants/km², slightly less than the national average. Most of the population (60%) lives in 182 rural settlements.

The planning region borders Greece to the south (road border crossings: Bogorodica and Star Dojran) and Bulgaria to the east (road border crossing: Novo Selo).

	Municipality	Area km ²	Inhabitants ₁	Settlements
1	Bogdanci	114	8,523	4
2	Bosilovo	150	14,132	16
3	Valandovo	331	11,929	29
4	Vasilevo	221	12,525	18
5	Gevgelija	483	22,942	17
6	Dojran	132	3,337	13
7	Konche	224	3,559	14
8	Novo Selo	250	11,098	16
9	Radovish	608	28,651	36
10	Strumica	322	55,997	25
	Total: Southeast	2,739	172,693	188

Natural Resources

The Southeast Planning Region has excellent climate and soil for development of agriculture and vegetable growing, especially early vegetables under plastic foil, an activity in which this planning regions has the greatest experience in the country. Dominant cultures are as follows: tomato, pepper, cucumber, cabbage, onion, muskmelon and watermelon; approx. 60% of the needs of the Republic of Macedonia are produced in this planning region. Other characteristic products are the persimmon and the pomegranate.

Dojran Lake, the smallest natural lake in the Republic of Macedonia, and the only one in the planning regions planning region, is an isolated eco-system with specific flora and fauna that enjoys its natural habitat after the improvement of the hydrological condition of the lake in recent years.

Most significant water resources are the rivers Vardar and Strumica, together with their catchment areas, Dojran Lake, and the two accumulation lakes on the river Luda Mara: Paljurci and Chinarli. The planning region is poor in water resources and the quality and quantity of water is greatly influenced by the climate.

Part of the planning region holds deposits of non-metallic minerals: quartz, limestone, marble and clay, as well as metals: iron, zinc, copper, gold, silver, chrome and uranium. The feldspar in the mine Hamzali has a sodium endmember and is the only such mineral found in the Republic of Macedonia and in the Balkans.

Natural, Cultural and Historical Heritage

The natural heritage consists of: Smolarski and Koleshinski waterfalls, Dojran Lake and the thermal water springs that offer a great potential for the development of tourism. The thermo-mineral hydro-potential is found in the two spa and wellness centres: Banja BANSKO, in the foothills of mountain Belasica and Negorski Banji, in the foothills of mountain Kozhuv, both at an altitude of 250 m and offering water temperatures of 71°C and 50°C, respectively. The archeological site Vardarski Rid (a multi-layered habitat from the XIII until the I century BC), the Roman baths in Banjsko, the monasteries in Vodocha and Veljusa, and the carnival in Strumica constitute the cultural and historical heritage of the planning region.

Economic Characteristics

The Southeast Planning Region has a per capita GDP of 3,088 EUR (2009 3), which is approx. 15.4% less than the national average for the Republic of Macedonia. Hence, this region is ranked fourth of the eight planning regions in the country and contributes 8% to the total Macedonian GDP. The following are the most important industries: agriculture, animal husbandry, metallurgy, food industry, tourism and trade. Gevgelija - the Macedonian Las Vegas. There is a long-time trend of organising games of fortune in the planning region, and the growth of this industry in recent years has led to Gevgelija being referred to as the Macedonian Las Vegas. Five casinos are operating in the city, two more have been opened in Dojran, and plans for new casinos are in the pipelines. All casinos are foreign investments.

Development Priorities

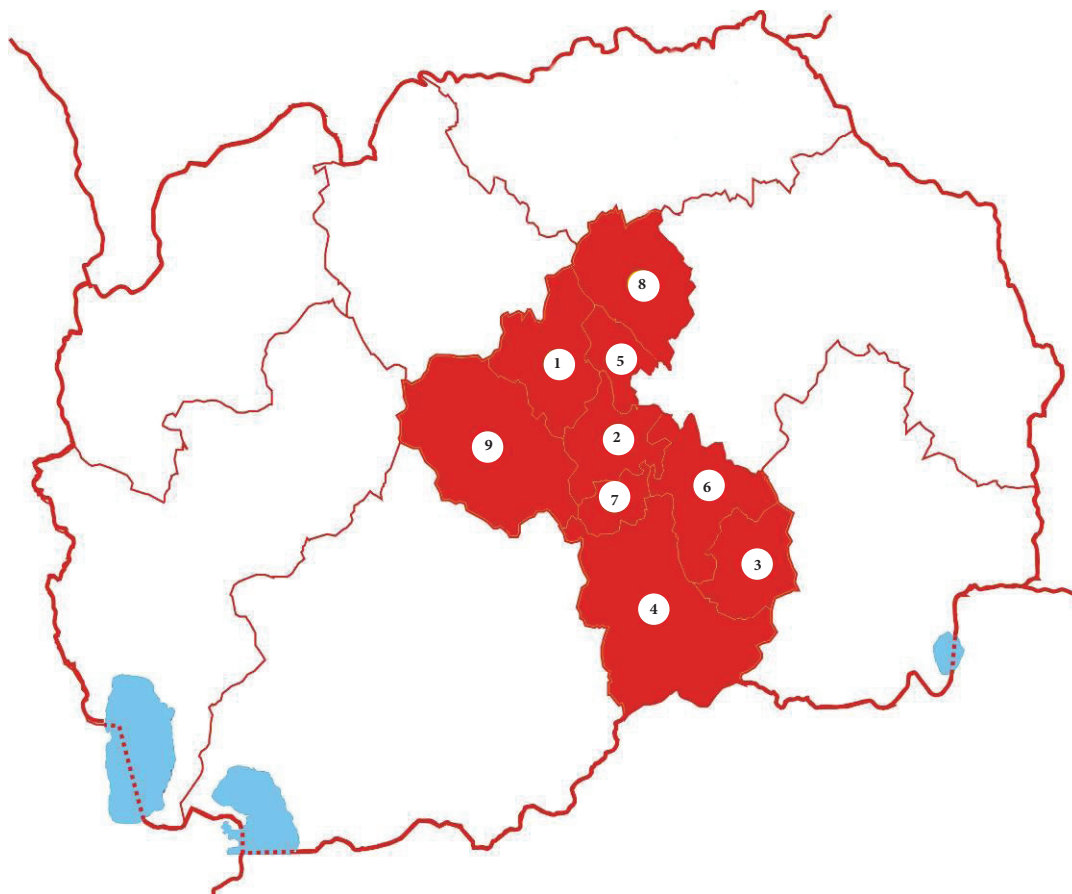
1. Producing high-quality, branded fruits, vegetables, and grapes, as well as processed foods that are in high demand on the regional and global markets.
2. Increasing employment by increasing the number of SMEs, promotion of competitiveness and human resources development.
3. Building new and improving the existing physical infrastructure, especially infrastructure related to transport, energy and IT, with the aim of promoting economic growth and improving regional competitiveness.
4. Developing the spa and wellness, cultural, village and alternative tourism through cooperation with the neighbouring regions and countries.
5. Protecting and improving the environment through renewable energy and sustainable development.
6. Promoting the region and attracting foreign direct investments for sustainable growth.

Centre for Development of the Southeast Planning Region

www.rdc.mk/southeastregion

Vardar Planning Region

The Vardar Planning Region is located in the central part of the Republic of Macedonia and encompasses the medium catchment area of the river Vardar, the lower courses of the rivers Bregalnica and Crna Reka, as well as the westernmost part of Ovche Pole valley. It has an area of 4,042 km², i.e. 16% of the total territory of the country.

This planning region has 9 municipalities and 215 settlements with a total population of 153,837. The region has a very low population density of 38 inhabitants/km² (compared to the national average of 81 inhabitants/km²) and a large concentration of the population in the urban centres (approx. 69%).

The Vardar Planning Region borders on Greece in the south; however, the border crossing Pulevec is still not active. This border crossing can be of exceptional importance for promoting cross-border cooperation with Greece, as well as regional development, since this border crossing would offer quick access to the ski centre Kozhuf.

Natural Resources

Vardar Planning Region has an excellent climate for the development of agriculture and winegrowing. Approximately 45% of the total area under wines in the country is located in this planning region (Tikvesh and Demir Kapija), which makes the region internationally recognisable. Besides winegrowing, agriculture is highly specialized, the most typical crops being: fruit growing (peaches, mostly in Rosoman) and crop growing (especially cereals, such as wheat and barley), for which the Ovce Pole offers a favourable climate.

Economically most significant mineral resources in the region are the ferronickel ores; other mineral deposits include perlite, talc, quartzite and Diatomaceous earth. The water resources consist of the lower courses of the rivers Vardar, Crn Drim, Bregalnica, Babuna, Topolka and Otovica, giving a potential for the construction of 6 accumulation lakes, three of which have been built, namely Tikvesh, Lisiche and Mladost.

	Municipality	Area km ²	Inhabitants 1	Settlements
1	Veles	427	55,051	29
2	Gradsko	235	3,629	16
3	Demir Kapija	309	4,159	15
4	Kavadarci	992	39,008	40
5	Lozovo	166	2,637	11
6	Negotino	478	19,411	19
7	Rosoman	132	4,142	10
8	Sveti Nikole	483	18,153	33
9	Chashka	820	7,647	42
	Total Vardar:	4,042	153,837	215

What is especially interesting regarding generation of electricity in the region is the possibility for utilisation of the electricity producing potential of the river Vardar through the energy project Vardar Valley. The large number of hours of sunlight per year (between 2200 and 2800 depending on the geographical location), as well as the significant presence of winds (Ovche Pole), create opportunities for generation of renewable energy.

Natural, Cultural and Historical Heritage

Location deserving special emphasis among the rich natural, cultural and historical heritage of the region include especially the nature reserve Tikvesh, the nature monument Demir Kapija, and the archeological site Stobi, which offer great potential for development of tourism. The long tradition of the Tikvesh wine harvesting festival and the production of wine provide opportunities for development of wine tourism, and the newly built ski centre Kozhuv is the most modern facility of this type in the country and is expected to be the flagship centre for winter sports in Macedonia.

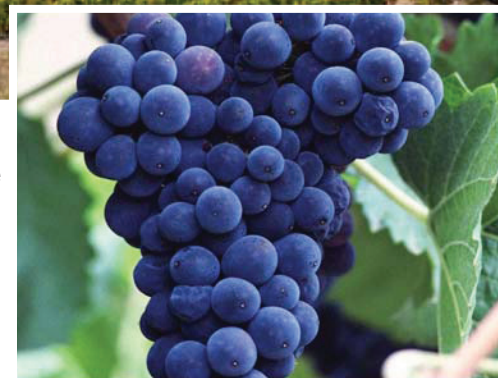
Economic Characteristics

The Vardar Planning Region has a per capita GDP of 3,161 EUR (2009 3), which is approx. 3.1% less than the national average for the Republic of Macedonia. Hence, this region is ranked third of the eight planning regions in the country and contributes 7.3% to the total Macedonian GDP. The following are the most significant economic sectors in the region: metallurgy, agriculture, food, tobacco, textile and metal processing industry. Vardar Planning Region is centrally located in Macedonia; the main transport corridor (north-south) in the Balkans passes through the region, making the region one of the main crossroads in the country (after Skopje, Veles is the second most important transport junction in Macedonia), for both road and railway transport.

Development Priorities

1. Increasing regional competitiveness and proving a well qualified and educated workforce, in line with the needs of the economy.
2. Developing transit, sustainable and cultural tourism.
3. Improving infrastructure and energy-producing potentials in the region.
4. Securing the conditions for improvement of the environment in the region.
5. Creating sustainable agriculture and rural development in the region.
6. Developing an effective educational system, based on values, that will be accessible and able to prepare its beneficiaries for life's challenges.

Centre for Development of the Vardar Planning Region
www.vardarregion.gov.mk

Sources:

Population

¹ State Statistical Office: Announcement no. 2.4.10.10 (July 2010) - Population estimate as of 31.06.2009 and 31.12.2009 according to gender and age for the municipalities and the statistical regions (NUTS 3 from 2007).

Level of development of the planning regions

² Decision on the Classification of the Planning Regions according to the Degree of Development for the Period 2008-2012, Official Gazette no. 162/2008

Data on GDP of the planning regions

³ State Statistical Office: Announcement no. 3.1.11.03 (July 2011) - Gross domestic product and capital investments in the regions, 2009
